

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

NESÂİ’NİN SÜNENİ ÖZELİNDE KİTÂBÜ’L-İSTİÂZE
HADİSLERİNİN TAHRİC VE DEĞERLENDİRMESİ

İBRAHİM ENSARİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. HURİYE MARTI

KONYA-2022

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Oğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim ENSARİ		
	Numarası	18810601022		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslâm Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Nesâî'nin Süneni Özelinde Kitâbü'l-İstiâze Hadislerinin Tahrîc ve Değerlendirmesi			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

İbrahim ENSARİ

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN KONYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim ENSARİ		
	Numarası	18810601022		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslâm Bilimleri / Hadis		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Huriye MARTI		
Tezin Adı	Nesâî'nin Süneni Özelinde Kitâbü'l-İstiâze Hadislerinin Tahrîc ve Değerlendirmesi			

Bu çalışmada Nesâî'nin Sünen'inde Kitâbü'l-İstiâze bölümünde yer alan hadislerin tahrîc ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Çalışma iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde müellif, ilmi şahsiyeti, hocaları, öğrencileri, eserleri ve süneni tanıtılmıştır. İkinci bölümde istiâze kavramı ve konuyla ilgili hadislerin tahrîc ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise Kütüb-i Sitte'de sadece Nesâî'nin Süneninde Kitâbü'l-İstiâze bölümünün olmasının muhtemel sebeplerine değinilmiş ve genel bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Nesâî, Sünen, Kübra, Müctebâ, sahih, hasen, zayıf.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	İbrahim ENSARİ		
	Student Number	18810601022		
	Department	Basic Islamic Sciences / Hadith		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Huriye MARTI		
Title of the Thesis/Dissertation	Assessment of Kitâbü'l-İstiâze's hadith based on nesâi's Sünen			

In this study, it is aimed to interpret and evaluate the hadiths in the Kitâbul-İstiâze section of nesâi's Sunen. The study comprised of the parts and a conclusion

In the first part, the author, his scientific personality, teachers, students, Works and Sunen were introduced. In the second part, the interpretation and evaluation of the concept of istiâze and the hadiths which related to the subject were made.

In the conclusion part, the possible reasons for the fact that there is only the Kitâbü'l-İstiâze section in the Sunen of Nesâi in Kütüb-i Sitte are mentioned and a general evaluation was made.

Keywords: Nesâi, Sunen, Kubra, Mucteba, Precise, Hasen, Weak.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI	1
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAM NESÂÎ

1. NESÂÎ'NİN HAYATI.....	4
2. NESÂÎ'NİN HOCALARI.....	7
3. NESÂÎ'NİN ÖĞRENCİLERİ.....	8
4. NESÂÎ'NİN ŞİÎ OLDUĞU İDDİASI.....	9
5. VEFATI	12
6. NESÂÎ'NİN ESERLERİ.....	12
7. NESÂÎ'NİN SÜNEN'İ	17
7.1. Kitabın İsimlendirilmesi	17
7.2. <i>Sünen</i> 'in Nesâî'ye Nispeti	18
7.3. Hadislerin Sayısı ve <i>Sünen</i> 'in Tertip Özellikleri.....	19
7.4. <i>Sünen</i> 'in Şerhleri	22
7.5. <i>el-Müctebâ</i> ve <i>es-Sünenü 'l-Kübrâ</i> 'nın karşılaştırılması.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-İSTİÂZE

1. İSTİÂZE KAVRAMI	26
2. İSTİÂZE HADİSLERİ VE TAHRİCLERİ	30

SONUÇ	105
KAYNAKÇA	111
ÖZGEÇMİŞ	117

ÖNSÖZ

Bugün içinde bulunduğumuz modern çağın insanının en büyük sorunlarından birisi, Yaratıcısından uzaklaşarak kendisini sığınaksız bırakmasıdır denilebilir. Her türlü maddi imkân ve yüksek yaşam kalitesine sahip olmalarına rağmen bazıları için hayatın anlamını yitirmesi, buna paralel olarak zihinlerin intihara sürüklenmesi, bu açmazın en bariz göstergesidir. Halbuki sığınma, tam anlamıyla Rabbimizin gönlümüze yerleştirdiği güven içerisinde var olabilme duygusudur. İstiâze, endişelerimizden, korkularımızdan, istemediklerimizden ve dolayısıyla her türlü kötülükten Allah'ın kudretine ve himayesine sığınmadır. O'ndan yardım istemektir. Ahlâklı olma, ahlâklı kalma çabasıdır. Sadece zahiri bir şekilde dilimizle Allah'ı anmak ve O'na sığınma cümlelerini peş peşe sıralamak değildir. Belki yalnız olmadığımızı gönlümüzün en derin yerinde hissetmemizdir. İstiâze, kendimizi ve kulluğumuzu keşfetmenin aracıdır. Hayatımız ancak Allah'a yönelmekle, gerçek anlamını kazanır.

Şu hâlde Müslüman kendisine kendisinden bile yakın olan Rabbine sığınma gayretinde olmalıdır. Bu sığınma, kulluğun en temel göstergesidir. Zira insan bununla hem kendi âcizliğini, ihtiyacını hem de Allah'ın yüceliğini, kuvvet ve kudretini dile getirir. Dolayısıyla başta şeytan olmak üzere, onun karakterini taşıyan her çeşit varlığın kötülüğünden, içimize nüfuz edip bizi şaşırtmasından Allah'a sığınmak, kulluk vazifemizin önemli bir parçasıdır.

Bugün maalesef insan, Allah'a sığınma konusunda isteksiz ve yaşadığı veya başına gelebilecek sıkıntılarla tek başına mücadele edebileceğini düşünmektedir. Fakat gerçekte dünya hayatında insanın başına çeşitli yollarla üstesinden gelemediği bazı sıkıntılar gelmektedir. Bu sebeple Rabbine sığınma ihtiyacı duyan insan için, en güzel örnek olan Hz. Peygamber (s.a.v.)'in böyle durumlarda hangi şekillerde dua ettiğini veya nasıl istiâze yapılmasını tavsiye ettiğini bilmek bir ihtiyaçtır. Özellikle insanın en büyük düşmanı olan şeytandan hangi dua çeşitleriyle Allah'a sığınılması gerektiğini idrak etmek son derece önemlidir.

Bu çalışmanın 1. Bölümünde Nesâî'nin hayatı, ilmi yönü, öğrencileri, hocaları, eserleri ve *Sünen*'i tanıtmak, 2. Bölümünde ise *Sünen*'de "Kitâbü'l-İstiâze"

bölümündeki hadisleri tespit etmek ve bununla beraber hadislerin tahricini de yaparak sıhhatlerini tespit etmek suretiyle konuyu detaylandırmak hedeflenmiştir. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapmak hedeflenmiştir.

Şüphesiz istiâze hadisleri Nesâî'nin *Sünen*'indekilerle sınırlı değildir. Fakat istiâze edilen şeyler göz önünde bulundurulduğunda ve diğer kitaplara da bakıldığında neredeyse bütün hadis kitaplarında benzer ifadelerle istiâze yapıldığı görülecektir.

Çalışmamız esnasında, yardımlarını ve desteğini esirgemeyen aileme, bize rehberlik eden kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Huriye MARTI Hocama ve değerli müftü arkadaşlarım Muhammed TAMİR ve Muhammed KEY'e teşekkürü borç bilirim.

İbrahim ENSARİ

Konya-2022

KISALTMALAR

bsk.	:	Baskı
b.	:	İbn
DİA	:	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
Hız.	:	Hazreti
h.	:	Hicri
Ö.	:	Ölüm
s.	:	Sayfa
(s.a.v.)	:	Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem
thk.	:	Tahkik
trcm.	:	Tercüme
ts.	:	Tarihsiz
vb.	:	Ve benzeri
y.	:	Yayımları

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Hadislerin, İslâm'ın temel kaynakları arasında Kur'an'dan sonra ikinci sırada yer aldığı malumdur. Bu itibarla hadis kitapları ve içerdikleri hadisler Kur'an'dan sonra en çok üzerinde durulması gereken kaynaklar olarak yerlerini almaktadırlar.

Hadis alanında Hz. Peygamber döneminden bu yana rakamlarla ifade edilemeyecek kadar çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar bazen bir kitabın içindeki bütün konuları ele alan çalışmalar olduğu gibi bazen de hususi konuların yer aldığı çalışmalar olabilir. Günümüzde bu çalışmalara seminer, yüksek lisans, doktora veya hususi yazılan makaleler örnek gösterilebilir.

Nesâî, İstiâze ile ilgili hadisleri bir bölümde toplamaktadır. Bu hususiyet sadece Nesâî'de vardır.

Biz de konu ve amaç olarak Kütüb-i Sitte içerisinde sadece Nesâî'nin *Süneni*'nde var olan bu hususa dikkat çekmek, bu hususun müellifin yaşadığı sıkıntılarla özellikle Şiflikle eleştirilmesiyle bir bağının bulunup bulunmadığını araştırmak ve bu bölümdeki hadislerin tahrîc ve değerlendirmelerini yaparak bu hadislerin sıhhatleri ile ilgili varılan sonuçları belirtmeyi seçtik. Ayrıca Kitâbü'l-İstiâze özelinde Nesâî'nin *es-Sünenü'l-Kübra*'dan *el-Müctebâ*'ya hadis alma metoduna da değindik.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

Tarihte her dönemin alimleri tarafından hadislerin aslına uygun bir biçimde korunmaya çalışıldığı, bunun için hadis olmayan sözleri hadislerden ayırmak ve makbul olmayanların ayrıştırılması gibi çeşitli çalışmaların yapıldığı görülür. Bu çalışma ve gayretlerin tarihte ve günümüzde önemi izahtan varestedir. Ayrıca

hadislerin tahrîc ve değerlendirmeleri de bu çalışmaların bir parçası olmaları hasebiyle büyük bir önem arz etmektedirler.

Araştırmamız iki bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde müellif, müellifin ilmi şahsiyeti, hocaları, öğrencileri, eserleri ve *Sünen*'i tanıtılmış, İkinci bölümde istiâze kavramı ve konuyla ilgili hadislerin tahrîc ve değerlendirmeleri yapılmış, Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmamızda müellif ve eserleriyle ilgili bilgiler için; *Mizzî Tehzîbü'l-Kemal*, *Zehebî Nübelâ'*, *Sem'anî el-Ensâb*, *İbnü's-Salah Ulûmü'l-hadis*, *Sübki Tabakât*, *İşbilî el-Fehrese* gibi temel kaynakların yanısıra elimizdeki mevcut kaynaklara, kütüphanelere ve Şamile programına müracaat edilmiştir.

Ayrıca Kütüb-i Sitte başta olmak üzere ana hadis kaynaklarından ve tahkikli eserlerden de istifade edilmiştir.

Hadislerin tahrîci yapılırken yöntem olarak ilk önce hadisin Arapça metni ve Türkçe tercümesi verilmiştir. Daha sonra üzerinde çalışma yapılan kitaptaki yeri tespit edilip her hadis için diğer ana hadis kaynaklarına müracaat edilmiştir. Buhârî ve Müslim'de geçen hadisler sahih olarak değerlendirilmiştir. Buhârî ve Müslim'de geçmeyen bir hadis Tirmizî'de geçiyorsa varsa Tirmizî'nin değerlendirmesi, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçiyorsa Mutlaka Şuayb Arnavut'un değerlendirmesi verilmiştir. Buhârî ve Müslim'de yer almayan her hadis için Elbânî'nin Nesâî'nin *Sünen*'indeki hadisler için değerlendirmesi zikredilmiştir. Sıhhatiyle ilgili kaynaklarda yeterli bilgi bulunmayan hadisler için de hadislerin senedindeki raviler için rical kitaplarına müracaat edilmiştir.

İstiâze ile ilgili yapılan akademik çalışmaların neredeyse tamamının Kur'an'da ki İstiaze ile ilgili olduğu müşahade edilmiştir.

Hadislerdeki istiâze ile ilgili Sadece Abdullah Önal'ın 1996 yılında yapmış olduğu “*İstiâze Hadisleri*” adlı yüksek lisans tezine ulaşabildik.¹ Bu tezde istiaze konuları 8 başlıkta sıralanmıştır.

Ayrıca Ayetullah Destegîyb (الاستعاذة) adında bir kitap telif etmiş ancak kitabın hadis kitabı olmaktan daha çok vaaz kitabı niteliği taşıdığı tespit edilmiştir.²

Nesâî ve *Sünen* 'indeki bazı bölümleri konu alan yüksek lisans çalışmaları da mevcuttur. Bunlar:

Hasan Aslan *Hadis Literatüründe Fedâilü's-Sahâbe Türü Kaynaklar ve Nesâî'nin Fedâilü's-Sahâbesi*, Zafer Yılmaz *Nesâî ve tefsirindeki metodu*, Esmâ Velioglu *İstiğfar kavramı ve Nesâî'nin Amelü'l-Yevm Ve'l-Leyle'si ile Nevevî'nin Ezkâr adlı eserlerinin istiğfar bölümlerinin karşılaştırılması*, Leyla Çetin *Dizilişi açısından Nesâî'nin Sünen'inde ihtilaflı rivayetler ve Müslim'in Sahih'i ile karşılaştırılması*, Beyza Yılmaz *Nesâî'nin es-Sünen'indeki Megâzî rivayetlerinin tespiti ve Siyer-Megâzî kaynaklarıyla mukayesesi*, Ubeydullah Akbulut *Kelâm açısından Tirmizî ve Nesâî'nin sünenlerinde geçen iman ile ilgili hadislerin değerlendirilmesidir*.

Nesâî'nin *es-Sünen* 'i ni Ahmed Muhtar Büyükçınar, Mehmet Türk, Ahmet Tekin, Abdullah Parlıyan, Hüseyin Yıldız, Ömer Faruk Harman ve Yaşar Erol gibi mütercimler Türkçe'ye tercüme etmişlerdir.

¹ Abdullah Önal, *İstiâze Hadisleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1996.

² Ayetullah Destegîyb, Mektebetü'l-fakîh, (1402/1981), *el-İstiâze*, Kuveyt, 1986.

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAM NESÂÎ

1. NESÂÎ'NİN HAYATI

İsmi Ahmed, künyesi Ebû Abdurrahmân, nisbesi en-Nesâî'dir. "İmam", "Muhaddis", "Şeyhu'l-İslâm", "Hadis tenkitçisi", "Kâdî" ve "Hâfız" gibi lakaplarla anılan müellifimizin tam adı Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî b. Sinân b. Bahr b. Dinâr el-Horâsânî en-Nesâî'dir (303/915). Bazı kaynaklarda isminin Ahmed b. Ali b. Şuayb b. Ali olarak geçmesi ise yanlış bir isimlendirmedir.³ Büyük bir hadis âlimi olan Nesâî, kendi ifadesiyle (215/830) yılında⁴ Horasan bölgesinde, bol su ve bahçelerin bulunduğu Nesâ'da doğdu. (214/829) veya (225/840)'te İran, Kirman veya Hemedan'daki Nesa'da doğduğuna dair rivayetler ise doğru değildir.⁵ Nesâî'nin h. 303 senesinde vefat ettiğinde ise ittifak vardır.⁶

Sem'ânî bu şehrin Nesa' diye isimlendirilmesinin İslâm'ın ilk yıllarında gerçekleştiğini söylemektedir. Bu şekilde isimlendirilmesinin sebebini ise şöyle zikretmektedir: "İslâm mücahidleri şehri fethetmeye geldiklerinde, erkeklerin şehri terk ettiklerini ve şehirde sadece kadınların bulunduğunu görüyorlar. Bu sebeple savaşmayı bırakıyorlar ve erkekler gelmekte geciktiği için de şehre te'hir manasında nesa' veya şehirde sadece kadınlar bulunduğu için kadın manasında nisâ ismini veriyorlar."⁷

Nesâî'nin ilim elde etmek amacıyla rihlelere başlama tarihini bizzat kendi ifadesi ile tespit etmek mümkündür. Çünkü o "İlk rihlemi Kuteybe'ye giderek h. 230

³ Ebû'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdurrahmân b. Yûsuf el-Mizzî (742/1341), *Tehzîbü'l-Kemâl fi Esmâi'r-Ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Risale, Beyrut, 1400/1980. I/329; Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *es-Sünen (el-Müctebâ)*, tahrîc ve ta'lîk: Ammâd et-Tayyâr, Yâsir Hasan, İzzuddîn Dalî, Risale, Beyrut, 1438/2017, Neşredenlerin girişi, s. 27.

⁴ Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb el-Arnavut, I-XXXIII, Risale, Beyrut, 1403/1983, XIV/125; Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfi es-Sübkî, *Tabakâtü's-şâfi'iyeti'l-kübrâ*, I-X, 1383/1964, III/14-15.

⁵ M. Yaşar, Kandemir, "Nesâî" *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, 2006, İstanbul, XXII/563.

⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339.

⁷ Sem'ânî, Ebû Sa'd Abdülkerîm b. Muhammed b. Mansûr es-Sem'ânî (562/1166), *el-Ensâb*, thk. Abdurrahmân b. Yahya, Dâiretü'l-meârifî'l-Osmâniyye, Haydarabad, I-XIII, 1382/1962, XIII/85.

senesinde yaptım. Onun yanında bir yıl iki ay kaldım”⁸ demektedir. Nesâî'nin h. 215'te doğduğu göz önünde bulundurulduğunda rihleye 15 yaşında başladığı anlaşılmaktadır.

Nesâî'nin 15 yaşında hadis öğrenmek amacıyla rihleye başlaması, ilme o yaşta başlaması anlamına gelmemektedir. Çünkü yaşadığı dönemde ki hadis talebelerinin âdeti olduğu üzere, onlar önce buldukları yerde yazı, hafızlık vb. bilinmesi zaruri olan ilimleri öğrendikten ve kendisine yakın âlimlerden hadis ilmini tahsil ettikten sonra farklı memleketlere gidip o ilmi daha kapsamlı öğrenirlerdi.⁹ Nitekim günümüzde de ilim talebeleri ilk eğitimlerini kendi memleketlerinde yaptıktan sonra, daha yüksek tahsil veya bir alanda uzmanlaşmak için farklı memleketlere hatta farklı ülkelere dahi gitmektedirler.

Müellifin yaşadığı çağ, hadis açısından Altın Çağ diye isimlendirilen hicri 3. asırdır. Çünkü hadis literatürünün klâsik eserleri bu asırda yetişen âlimler tarafından yazılmıştır. Bu asırda hadis ilmi o kadar revaçtaydı ki nerdeyse diğer bütün ilimler ikinci planda kalıyordu. Büyük muhaddislerin yaşadığı bu dönemdeki âlimler bir hadisi bile en yakın kaynağından almak için uzun seyahatler yapabiliyor ve bu yola revan olanlar uzun süreliğine gurbet hayatı yaşamayı göze alabiliyorlardı. Nesâî'de bu seyahatlere katılmış, hem ilim öğrenmiş hem de öğretmiştir. Hadisteki üstünlüğü, ilmi ve faziletiyle tanınmıştır. Dolayısıyla Nesâî, yerine göre öğrenci, yerine göre hoca, yerine göre abid ve yerine göre de Allah yolunda savaşa katılmış bir mücahitti.¹⁰

Nesâî'nin yaşadığı dönemde hadis dışındaki diğer ilim dallarına baktığımızda, bu dönemde farklı ilim dallarında da önemli âlimlerin yetiştiğini görmek mümkündür. Bunlardan bazıları şunlardır: Zâhirî mezhebinin kurucusu Dâvûd ez-Zâhirî (273/883), Eş'arî mezhebinin kurucusu Ebû'l-Hasan el-Eş'arî (324/936), Mu'tezile mezhebinin sıkıntılı bir döneminde yetişen önemli âlimlerinden Ebû Ali el-Cubbâî (303/916), ve Şâfiî mezhebinin önde gelen âlimlerinden Ebû Muhammed

⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/338.

⁹ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 28.

¹⁰ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/133; Zehebî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Tezkiretü'l-Huffâz*, thk. Zekeriyya Umeyrât, I-IV, Daru'l-kutubu'l-ilmîyye, Beyrut, 1419/1998, II/194.

Rebî' b. Süleymân el-Cîzî el-Ezdî (256/870) ve Rebî' b. Süleymân el-Muradi (270/884).

Özetle şunları diyebiliriz ki Nesâî'nin yaşadığı bu sırada, İslâm düşüncesi ana hatlarıyla ortaya çıkmış, ancak bütünüyle tekâmül etmemiştir. Bu dönemde amelî ve itikâdî yönden mezhepler teşekkül etmiştir. Öte yandan kıraat, tefsir ve hadis gibi ilimlerin ana ilkeleri tespit edilerek bu alanda temel kaynaklar telif edilmiştir. Nesâî böyle bir dönemde yaşamış, birçok memlekete ilmî seyahatler yapmış ve bu seyahatlerde çağının ileri gelen hocalarından dersler almak suretiyle devrinin ilmî ve kültürel birikiminden istifade etme imkanı bulmuştur.¹¹

Nesâî, ciddi meşakatlere katlanarak hadis ilmini tahsil eden hadis âlimleri içerisinde fedakarlığıyla bilinen bir âlimdir. Çünkü o 15 yaşında rihle için ayrıldığı memleketi Nesâî'ya vefat edinceye kadar bir daha hiç dönmemiştir.¹² Yani bir bakıma bütün ömrünü rihle ile geçirmiş denilenilir.

Zehebî, Nesâî'yi ilim denizi olarak nitelemektedir. Onun ahlâkını, takvasını, ricâl tenkidini ve üslubunu övmektedir.¹³ Hatta bir yanlış anlaşılma sebebiyle hocası Hâris b. Miskîn'den aldığı hadislerini yüz yüze değil de kapı ardından dinlemek zorunda kalmıştır. Bu nedenle de ondan rivayet ettiği hadisleri “*Haddesenâ ve ahberanâ*” gibi doğrudan hocadan duyulan hadisler için kullanılan terimler yerine, “*Kıraaten aleyhi ve ene esmaü*” lafzıyla rivayet etmiştir.¹⁴ Ayrıca hocalarında aldığı hadislerin senesinde İbnî Lehîfa gibi kendi kanaatine göre zayıf olan kişilerden senedi âli de olsa hadis almamış, hadisi rivayet etmek için kendi belirlediği şartları taşımalarını şart koşmuştur.¹⁵

Zehebi'nin yanı sıra diğer tabakât müelliflerinden İbn Hallikân ve Sübkî de eserlerinde nakleder ki, Dârekutnî'ye (385/995) Nesâî ile İbn Huzeyme'nin rivayetleri sorulduğunda Nesâî'nin yaşadığı çağın muhaddisleri içinde herkesten üstün olduğunu ve kimseyi ona tercih edemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca *Sünen*'i

¹¹ Zafer Yılmaz, *Nesâî ve Tefsirindeki Metodu*, s. 14-15.

¹² *Sünen 'ün-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 29.

¹³ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 127.

¹⁴ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 130; Vellevî, I, 14; İsmail Lütfi Çakan, *Anahatlarıyla Hadis*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017, s. 114; Kandemir, “Nesâî”, *DİA*, XXXII, 563.

¹⁵ Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/563.

“Sahih” olarak nitelemiş ve Nesâî’nin ricâl şartlarının Buhârî ve Müslim’in şartlarından daha ağır olduğunu vurgulamışlardır.¹⁶ Müellifin en büyük hususiyetlerinden bir tanesi de kelimeleri hiç kısaltmadan hadisleri tekrar ederek aralarındaki küçük kelime farklılıklarını tespit etmesidir. Bu durum onun zikredilen övgüleri hak edecek kadar hassasiyet sahibi olduğunu göstermektedir. Fakat Yahudi asıllı müsteşrik Goldziher (1340/1921) bu özelliğinden dolayı onu küçük işlerle meşgul olmakla tenkid etmiştir.¹⁷

2. NESÂÎ’NİN HOCALARI

Nesâî, Belh, Irak, Şam, Hicaz, Cezire ve Mısır’a yolculuklar yapmıştır.¹⁸ Bu bölgelerde farklı hocalardan ders almıştır.

Nesâî’nin hadis aldığı yerler ve bazı hocaları şöyle sıralanabilir:

Horosan’da Kuteybe b. Saîd (240/855), Ali b. Haşrem (?), Ali b. Hucr (244/858-59), Nîsâbûr’da, İshâk b. Râhûye (238/853), Hüseyin b. Mansûr (?), Muhammed b. Râfi‘ (?) ve akranlarından.¹⁹

Basra’da Abbâs b. Abdülazîm (246/860-61), Muhammed b. el-Müsennâ (252/866-67), Muhammed b. Beşşâr (252/866-67), Amr b. Alî (249/863-64); Mısır’da Yunus b. Abdila’lâ (?), Ahmed b. Abdurrahman b. Vehb (?) İsa b. Hammâd (248/863).²⁰

Kûfe’de Ebû Küreyb Muhammed b. el-Alâ (247/862), Hennâd b. Serî (243/853), Ali b. Hasan el-Lânî (?), Bağdat’da Muhammed b. İshâk es-Sağânî (270/884), Abbas b. Muhammed ed-Dûrî (?), Ahmed b. Menî‘ (244/858), Muhammed b. Mûsâ el-Harizmî (?).

¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, I/335; Zehebî, *Nübelâ’*, XIV, 131; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

¹⁷ Ignaz Goldziher, (1340/1921) *İslam Kültürü Araştırmaları 2*, çevirenler, Muhammed Said Hatipoğlu, Cihad Tunç, Ankara, Otto yayınları, 2019, s. 342-3; İsmail Lütfi Çakan, *Anahatlarıyla Hadis*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 15. Baskı, 2017, s. 114.

¹⁸ Zehebî, *Nübelâ’*, XIV/125; Vellevî, Muhammed b. Ali b. Âdem el-İtyûbî *Zahîretü’l-Ukbâ fî şerhi’l-Müctebâ*, I-XL, Kahire Dârü’l-meârici’d-devliyye li’n-neşr, 1416/1996, I/14.

¹⁹ Zehebî, *Nübelâ’*, XIV/125-27; Vellevî, *Zahîretü’l-Ukbâ*, I/118.

²⁰ Zehebî, *Nübelâ’*, XIV/125-27.

Dımaşk'ta, Hişâm b. Ammâr (245/859), Abbâs b. el-Velîd b. Mezîd gibi hocalardan hadis almıştır.²¹

Nesâî'nin Buhârî ve Müslim gibi hadiste otorite olan iki muhaddisin hocalarından ve hem de şartlarını taşıması halinde Ebû Davûd es-Sicistanî ve Abdullah b. Ahmed b. Hanbel gibi akranlarından da hadis rivayet ettiği bilinmektedir. Nesâî'nin rihleleri sadece hadis için olmamıştır. Hadis ilimlerinin yanında, Ahmed b. Nasr en-Nisâbûrî ve Ebû Şuayb es-Sûsî gibi alanında uzman âlimlere Kur'an ve kıraat ilimleri almak için rihleler yapmıştır.²² Fıkıh alanında Yûnus b. Abdila'lâ, Rabi' b. Süleyman b. Dâvûd, Rabi' b. Süleyman b. Abdilcebbâr ve bunlar dışındaki İmam Şâfî ve İmam Ahmed b. Hanbel'in öğrencilerinden öğrenmiştir. Ahlâk ilmini İmam Mâlik'in öğrencilerinden, lügat ilmini de Ebû Hâtim es-Sicistânî gibi âlimlerden almıştır.²³ Dolayısıyla Nesâî'nin muhaddis kimliğinin yanında müffessir, kâri, kadı, fakih gibi vasıfları olduğu, aynı zamanda âbid biri olup sıkça oruç tuttuğu, sultanlara ve idarecilere karşı mesafeli durduğu, sık sık hac yaptığı, çokça cihada katıldığı bilinmektedir.²⁴

Nesâî'nin ders aldığı hocaları yukarıda saydıklarımızla sınırlı değildir. Hatta Nesâî'nin kendi telif ettiği ve hocalarını zikrettiği *Tesmiyetü 'ş-Şüyûh* isimli müstakil bir kitabı da mevcuttur. Bu kitapta 197 hocasını, memleketlerini ve cerh-tadil açısından konumlarını zikretmektedir.²⁵ Nesâî'nin hadis aldığı hocaları dışında faydalandığı hocalarının 450 kadar olduğunu da söyleyenler vardır.²⁶

3. NESÂÎ'NİN ÖĞRENCİLERİ

Şüphesiz ki İmam Nesâî, yaptığı rihleler ve çok değerli hocalardan ilim alması sonucunda özellikle hadis alanında elde ettiği derin ilmi sayesinde ilim ehli arasında büyük bir şöhrete kavuşmuştur. Özellikle İmam Buhârî ve İmam Müslim'in

²¹ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/125-27; Vellevî, *Zahîretü'l-ukbâ*, I/119.

²² Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/125-27; Vellevî, *Zahîretü'l-ukbâ*, I/15-16; Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/563.

²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/328-40; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/125-27; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 31.

²⁴ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 132; Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/563.

²⁵ Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *Tesmiyetü 'ş-Şüyûh*, thk. Şerif Hâtim b. Arif, Dâru Alemlî'l-fevâid, Mekke, 1423/2002.

²⁶ Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/563.

vefatından sonra, yaşadığı dönemde hadis ilminde adeta müracaat edilecek en yetkili kişi olmuştur. Bu sebeple birçok farklı bölgeden sayıları çok fazla olan talebeler kendisine akın etmiştir. *Mizzâ Tehzîbü'l-Kemâl*'de bu talebelerin bir kısmını yaklaşık 5 sayfada alfabetik sıraya göre zikretmiştir.²⁷ Biz çalışmamızda bunların bazılarını zikretmekle yetineceğiz.

Nesâî'nin öğrencilerinin bazıları şunlardır:

1. Ebû Avâne el-İsferâyînî (316/929)
2. Ebû Bişr ed-Dûlâbî (320/932)
3. Ebû Cafer et-Tahâvî (321/933)
4. Muhammed bin Harun bin Şuayb (321/933)
5. Ebû Saîd İbn Yunus (347/958)
6. İbn Hibbân el-Büstî (354/965)
7. Hamza el-Ken'ânî (357/967)
8. Ebû'l-Kasım et-Taberânî (360/970)
9. el-Hasen b. Reşîk (370/980)
10. Ebû Ali el-Hüseyin b. Ali en-Nisâbü'rî (349/960)
11. Hasan bin el-Hadr es-Suyûtî (?)
12. Ebubekir bin es-Sünnî (?)
13. Muhammed bin Abdullah bin Hayviye (?)

4. NESÂÎ'NİN Şİİ OLDUĞU İDDİASI

Tarihte hadisler, raviler ve hadis ilmi kapsamında yazılan eserler çeşitli açılardan belli kriterlere tabi tutularak uzmanlarınca incelenmişlerdir. Bu inceleme neticesinde ortaya çıkan sonuca göre belli bir hüküm verilmiştir. Dolayısıyla tarihî süreçte bir ravi hakkında değişik görüşler ileri sürülmüş olabilir. Bu görüşlerin gerçek olup olmadıkları ise, kimi zaman tam olarak ortaya çıkarılmamış ve bir ravi hak etmediği bir suçlama ile karşı karşıya kalabilmiştir. İşte Nesâî gibi Ehl-i Sünnet'in önemli savunucularından biri olduğunu eserleriyle ispat etmiş bir zat bile bu suçlamalara maruz kalmıştır. Aslında Nesâî'nin Şîilikle olduğu yönündeki

²⁷ *Mizzâ, Tehzîbü'l-Kemâl*, I/329-333.

iddialar çok zayıf bir ihtimal bile olsa, onun gibi hadis alanında otoriter bir kişi için böyle düşük bir ihtimal bile çok görülmüş ve kitaplarda yerini almıştır.

Bu iddiaların temelinde onun Hz. Ali hakkında “*Hasâisu Ali*” isimli bir kitap yazıp Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’e dair böyle bir kitap telif etmemesi bulunmaktadır. Aslında Nesâî, bizzat kendisi bu durumu açıklamıştır. Çünkü Muhammed b. Mûsâ el-Me’mûnî bu durumu Nesâî’ye bildirince o, söz konusu kitabı yazma gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: “Dımaşk’a gittim. Oradakiler Hz. Ali hakkında çok fazla yanlış düşünce içindeydiler. Allah’ın onlara hidayet nasip etmesi ümidi ile *Hasâis* kitabını tasnif ettim.” Nesâî, bu ifadelerle kitabı yazmasındaki gayeyi zikretmiş ve daha sonra “*Fezâilü’s-sahabe*” isimli eserini tasnif ederek²⁸ sahabe arasında bir ayrımcılık yapmadığını göstermiştir.

Diğer bir iddiaya göre ise Nesâî, bu kitabını halka okuduğunda bu sefer de ona, “Muâviye’nin faziletlerini yazmayacak mısın?” diye soru yöneltilmiştir. Nesâî, “Neyi yazayım? Allah onun karnını doyurmasın hadisini mi²⁹?” diye cevap vermiştir. Böylece her iki taraf da susmuştur.³⁰ Nesâî, Muâviye b. Ebû Süfyan hakkındaki bu tutumundan dolayı birçok kez Muâviye taraftarlarının tepkisine maruz kalmıştır. Bazı rivayetlerde Nesâî’nin ölümüyle Muâviye hakkındaki tutumu arasında yakın bir ilişki kurulmuştur.³¹ Bazı âlimler ise Nesâî’nin bu cevabının aslında kötü bir amaç taşımadığını bilakis bu sözün “*Allahım! Ben ancak bir beşerim. İnsanlar sinirlendiği gibi bende sinirlenirim. Kime lanet ettiysem veya beddua ettiysem bunu onun için bir arınma ve rahmet kıl*”³² hadisine binaen Muâviye için bir fazilet olduğunu zikretmişlerdir.³³

²⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, I/338; Zehebî, *Nübelâ’*, XIV/129; *Sünenü’n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 51-52.

²⁹ Müslim, Ebû’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (261/875) *el-Câmi’u’s-Sahih*, Risale, Beyrut, 1440/2019. 2604.

³⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, I/338; Zehebî, *Nübelâ’*, XIV/129.

³¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, I/339.

³² Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî (241/855), *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, I-L, thk. Şuayb Arnavut, Beyrut, Risale, 1421/2001. XII/262.

³³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, I/339; Zehebî, *Nübelâ’*, XIV, 130; *Sünenü’n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 52; Veli Aba, *Nesâî’nin Şiilikle İthamı*, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18/1, 167-191, Haziran 2018, s. 182-183.

Dârekutnî'ye nispet edilen bir diğer görüşe göre ise İmam Nesâî, hacetmek için yola çıkmış ve bu sırada Dimaşklılar tarafından kendisine birtakım sorular sorulmuştur.³⁴ Kendisinden Muâviye'nin faziletlerini zikretmesi talep edilen Nesâî, herhangi bir şey söylemekten kaçınmıştır. Abdullah b. Mende'nin kaydettiğine göre Nesâî, Muâviye b. Ebî Süfyan için "Faziletli olması bir tarafa (hataları-sevapları) başa baş çıksın bu ona yetmez mi?" söylemiştir. Muâviye'nin faziletine dair herhangi bir şey zikretmeyen Nesâî'yi Şamlılar mescidden çıkarana dek dövmüşlerdir.³⁵ Bunun üzere Nesâî, kendisinin Mekke'ye götürülmesini istemiş ve orada muhtemelen aldığı darbelerin etkisiyle vefat etmiş,³⁶ Safâ ve Merve arasında bir yere defnedilmiştir.³⁷

Sonuç olarak Nesâî'nin Hz. Ali hakkında yazdığı "*Hasâisu Ali*" isimli kitabı, ayrıca Muâviye'nin fazileti hakkında neden bir eser kaleme almadığı sorusuna yönelik verdiği cevaplar Muâviye aleyhine olarak anlaşılmıştır. Fakat bunun yanlış olduğu hem yukardaki nakillerden hem de müellifin dilinden başka bir nakille aktarılmaya çalışılmıştır. Buna göre Rasûlullâh (s.a.v)'in sahabisi Muâviye hakkında Nesâî'ye ne düşündüğü sorulması üzere Nesâî şu şekilde cevap vermiştir: "İslâm, kapısı olan bir ev gibidir. İslâm'ın kapısı sahabedir. Aslında (bir eve girmek için) kapıyı döven gibi her kim sahabeye eziyet etmek isterse bilsin ki bununla İslâm'a eziyet etmek istemiştir. İşte kim de Muâviye'yi eleştirirse bununla sahabeyi eleştirmek istemiştir."³⁸

Ayrıca Nesâî'nin hoca ve öğrencilerine baktığımızda Şîlikle ön plana çıkmış ve dolayısıyla Nesâî'nin de ondan etkilendiğini söyleyebileceğimiz kimse yoktur.³⁹ Yine gerek Ehl-i Sünnet gerekse Şîi rical kaynaklarında Nesâî'nin Şîi olabileceği yönünde yeteri bilgi bulunmaması, hatta bu iddiaların Şîi kaynaklarda neredeyse hiç yer almaması onun böyle bir şeyden uzak olduğunun bir göstergesidir.⁴⁰

³⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/132.

³⁵ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/132.

³⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339.

³⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/132.

³⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339; Aba, *Nesâî'nin Şîilikle İthamı*, s. 183.

³⁹ Aba, *Nesâî'nin Şîilikle İthamı*, s. 171.

⁴⁰ Aba, *Nesâî'nin Şîilikle İthamı*, s. 185.

Ehl-i Sünnet ve Şîa kaynaklarında Nesâî'nin itikadı ve mezhebi ile ilgili geniş bilgiler mevcut değildir. Söz konusu kaynaklarda, siyasî, itikâdî ve mezhebî yaşantısı ve düşüncesiyle ilgili olarak Nesâî'nin Şîliğine delil gösterilebilecek; Hz. Muâviye'ye dil uzatmasından dolayı dövüldüğü, hilâfet konusunda Hz. Ali tarafını tuttuğu, bu yönde eserler kaleme aldığı gibi iddialar mevcuttur. Fakat yine aynı ve farklı kaynaklarda Nesâî'nin Hz. Ali'yi Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den üstün tutmadığı, Hz. Ali'yi fazlaca övse de bunu üstünlük addedilecek kadar ileri götürmediği, hatta Kur'ân'ın mahlûk olup olmaması tartışmalarında Ehl-i Sünnet'le aynı çizgide durduğu ifade edilmektedir. Nesâî zikredilen sebeplerden dolayı şîî olduğu iddia edilse da gerçekte onun Şâfiî mezhebine mensup olduğu vurgulanmaktadır.⁴¹

5. VEFATI

Nesâî'nin nerede vefat ettiği hususu ihtilâfıdır. Abdullah b. Mende'nin söylediğine göre Nesâî Mekke'de vefat etmiştir.⁴² Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed et-Tahâvî (321/933), Nesâî'nin Filistin'de vefat ettiğini söylemektedir.⁴³ Öte yandan Öğrencisi İbn Yûnus'tan (347/958) nakledildiğine göre ise Nesâî, hicrî 302 senesinin Zi'l-ka'de ayında Mısır'dan ayrılmış, 303 senesinde Safer ayının 13'ünde Pazartesi günü Filistin'de vefat etmiş ve Kudüs'e defnedilmiştir. Zehebi, Nesâî'yi iyi tanıyan, ona talebelik eden ve dikkatli bir hadis âlimi olan İbn Yûnus'un naklettiği bu bilgileri daha sahih bulmuştur.⁴⁴

6. NESÂÎ'NİN ESERLERİ

Nesâî'nin geride bıraktığı pek çok eseri bulunmaktadır. Bu eserlerin büyük bir kısmı *es-Sünenü'l-Kübra*'daki bazı bölümlerin müstakil birer kitap halinde yayımlanmasıyla meydana gelmiştir.⁴⁵ Bu eserlerden bazıları şunlardır:

1) *es-Sünenü's-Suğrâ*

Araştırmamıza konu olan bu eser aşağıda müstakil olarak ele alınacaktır.

⁴¹ Aba, *Nesâî'nin Şîlikle İthamı*, s. 172.

⁴² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/339.

⁴³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, I/340.

⁴⁴ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 133; Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/563.

⁴⁵ Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/564.

2) *es-Sünenü'l-Kübrâ*

es-Sünenü's-Suğrâ'nın kaynağı olan eser 11.770 hadis içermektedir. Abdülgaffâr Süleyman el-Bündârî ve Seyyid Kesrevî Hasan tarafından neşredilmiştir.⁴⁶ Kitap son olarak Hasan Abdulmunim Şelbî tarafından tahkik edilmiş olup 2001 yılında Beyrutta bulunan Risale yayım evi tarafından ikisi fihrist olmak üzere 12 cilt halinde basılmıştır.⁴⁷ 2012 yılında Ocak yayıncılık tarafında 12 cilt olarak Türkçeye tercüme edilmiştir.

3) *'Amelü'l-yevm ve'l-leyle*

Bu kitap müstakil olarak tek cildir. Bazı nüshalarda *es-Sünenü'l-kübrâ*'ya dahil edilmiştir.⁴⁸

Abbâsî komutanı Bedr el-Hammâmî'nin isteği üzerine yazılan eser Hz. Peygamber (s.a.v.)'in günlük dua ve zikirleriyle bu konudaki tavsiyelerini barındırmaktadır. Kitap, türünün günümüze ulaşan ilk örneğidir. *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da bir bölüm olarak yer alan kitap 1141 (veya 1149) hadis içermektedir.⁴⁹ İhtisarı da yapılan eser, Naim Erdoğan tarafından *Gündüz ve Gece İbadetleri* ismiyle Türkçeye tercüme edilerek Yusuf Özbek tarafından neşredilmiştir.

4) *ed-Du'afâ' ve'l-metrûkîn*

Sika olmayan ravilerin değerlendirildiği yarı alfabetik bir eserdir.⁵⁰ Eser Mahmut İbrahim zayed tarafından tahkik edilmiş olup Beyrutta basılmıştır (1406/1986).⁵¹

5) *Kitâbü't-Tefsîr (Tefsîrû'n-Nesâî)*

⁴⁶ Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/565.

⁴⁷ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 45.

⁴⁸ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/133.

⁴⁹ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV/133; Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/564.

⁵⁰ Ebû Bekr Muhammed b. Hayr b. Amr el-İşbîlî (575/1179), *el-fehrese*, thk. Muhammed Fuad Mansûr, Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, Beyrut, 1419/1998. I/177; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV; Kandemir, "Nesâî" *DİA*, XXXII/564.

⁵¹ Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *ed-Du'afâ' ve'l-metrûkîn*, thk. Mahmut İbrahim Zayet, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1406/1986.

es-Sünenü'l-Kübrâ'nın 82. babından müteşekkil olan eserde Nesâî surelerin bazı ayetleri hakkındaki rivayetleri toplamıştır.⁵² Baskıları ve bu eser üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalardan biri Mustafa Meral Çörtü'nün *en-Nesâî ve Tefsîr el-Kur'an el-Azîm*'i ismiyle yaptığı doktora çalışmasıdır.

6) *Fezâilü'l-Kur'ân*

Eser, *es-Sünenü'l-Kübrâ'nın* “Fezâilül-Kur'ân” babındaki 126 rivayetten oluşmaktadır. Faruk Hammâde tarafından yayımlanmıştır. (Mağrib 1400/1980; Beyrut 1413/1992, 2. baskı).⁵³ Kitap Ali Pekcan tarafından Türkçeye tercüme edilmiş ve 2006 yılında İstanbul'da basılmıştır.

7) *Fezâilü's-Sahâbe*

Nesâî'nin, *Fezâilü's-Sahabe* adlı eseri fezâil konusunda yazılmış ilk müstakil eserlerdendir. Bu konuda günümüze ulaşan Ahmed b. Hanbel'in *Fezâilü's-Sahabe*'sinden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Eser, *es-Sünenü'l-Kübrâ'nın* “Menâkıb” bölümündeki altmış kadar sahâbîyle ensarın ve Hz. Meryem ve Âsiye'nin faziletini dile getiren 284 rivayet içermektedir. Faruk Hammâde tarafından yayımlanmıştır. (Fas 1404/1984; Beyrut 1405/1994).⁵⁴ Kitap, Hasan Aslan tarafından “Hadis literatüründe Fedâilü's-Sahâbe türü kaynaklar ve Nesâî'nin Fedâilü's-Sahâbesi” adıyla yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Kitapla ilgili geniş bilgi için bu çalışmaya müracaat edilebilir.⁵⁵

8) *Hasâisu emîri'l-mü'minîn Ali b. Ebî Tâlib radiyallahu anh*

⁵² İşbîlî, *Fihrist*, I/52; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 133; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁵³ Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *Fezâilü'l-Kur'ân*, thk. Faruk Hammaâde, Dâru's-sekâfe, Beyrut, 2. Baskı, 1413/1992; Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 133; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁵⁴ Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *Fezâilü's-Sahâbe*, Dâru'l-kutubi'l-ilmîyye, Beyrut, 1405/2010; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁵⁵ Hasan Aslan, *Hadis literatüründe Fedâilü's-Sahâbe türü kaynaklar ve Nesâî'nin Fedâilü's-Sahâbesi*, Şırnak, Şırnak Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri, Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. 95.

Hz. Ali ve ailesinin faziletlerine dair 194 (veya 188) rivayeti içeren bir eserdir. Naim Erdoğan tarafından “*Hadislerle Hz. Ali*” ismiyle Türkçeye tercüme edilerek Yusuf Özbek tarafından neşredilmiştir. (İstanbul 1992)⁵⁶

9) *Kitâbü'l-Cum'a*

Kitap 108 rivayet ihtiva etmektedir. Eser Mecdî es-Seyyid İbrahim tarafından Riyad'da ve Ebû Hacer Muhammed Said Zağlul tarafından da Kahire'de yayımlanmıştır.⁵⁷

10) *Tehzîbü Kitâbi'l-İstiâze*

es-Sünenü'l-Kübrâ'nın “Kitâbü'l-İstiâze” bölümündeki 104 rivayetten ibarettir. Hadislerin mükerrerleri ve sahâbe dışındaki ravileri çıkarılarak Hasan Abdulhamid tarafından Kahire'de neşredilmiştir.⁵⁸ Bu kitabın baskısına ulaşamadık.

11) *el-İmâme ve'l-Cemâ'a*

es-Sünenü'l-Kübrâ'nın aynı adı taşıyan bölümünden ibarettir. Alâeddin Ali Rızâ tarafından Riyad'ta neşredilmiştir.⁵⁹

12) *İşretu'n-Nisâ'*

es-Sünenü'l-Kübrâ'nın aynı adı taşıyan bölümünden ibarettir. Amr Ali Ömer 1988'de Kahire'de, Ebû Hacer Muhammed Saîd Zağlul 1989'da yine Kahire'de, Muhammed Ali Kutup 1992'de Sıya'da ve Ali b. Naif eş-Şuhûd 2008'de Gazze'de tahkik ederek yayımlamışlardır. Eser, Hanifi Akın ve F. Havva Özbay tarafından “Hadislerle Kadın” adıyla Türkçeye tercüme edilmiş olup 2020 yılında Tahlil yayınları tarafından basılmıştır.⁶⁰

⁵⁶ Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *Hasâisu emîri'l-mü'minîn Ali b. Ebî Tâlib radiyallahu anh*, thk. Ahmet Mîyrîn, Mektebetü'l-Me'lâ, Küveyt 1433/2011; Zehebî, *Nübelâ*, XIV, 133; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/565.

⁵⁷ Nesâî, *Kitâbü'l-Cum'a*, thk. Ebû Hacer Muhammed Said Zağlul, Mektebetü't-Turâsi'l-İslâmiyyi, 391/1397; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁵⁸ Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁵⁹ Nesâî, *Kitâbü'l-İmâme ve'l-Cemâ'a*, thk. Alâeddin Ali Rızâ, Darü'l-Mi'râci'd-Devliyye li'n-Neşr; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁶⁰ Nesâî, *İşretu'n-Nisâ'*, thk. Ali b. Naif eş-Şuhûd, Mektebetü'l-Minâre, Gazze, 1430/2008; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

13) *Kitâbü't-Tıbb li'n-Nesâî*

es-Sünenü'l-Kübrâ'nın “Kitâbü't-Tıbb” bölümünden oluşmaktadır. Çeşitli hastalık ve tedavi yolları ile hasta, hasta ziyareti ve hastalıklara sabretmeyi konu edinen rivayetleri içermektedir. Ebû'l-Fidâ Samî et-Tûnî tarafından 1990'da Kahire'de neşredilmiştir.⁶¹

14) *Kitâbü'n-Nuût*

es-Sünenü'l Kübrâ'nın aynı adı taşıyan bölümünden ibarettir. “Kitâbü'n-Nuût el-Esmâ ve's-Sifât” adıyla Abdulaziz b. İbrahim eş-Şehvân tarafından 1998'de Riyad'ta yayımlanmıştır.⁶²

15) *Cüz' fihî Meclisân min İmlâ'i ebî Abdurrahman b. Şuayb b. Ali en-Nesâî*

el-Emâlî diye bilinir. 47 hadisi içermektedir. Müttekaddim muhaddislerin meclis kurup talebelerine ezberlerinden veya kitaplarından imla usulü hadis okuma geleneğinin bir ürünüdür. Bu kitap Nesâî'nin hicri 300 senesinde imla ettiği ve öğrencisi Ebyed b. Muhammed b. Ebyed'in rivayet ettiği kitaptır. Ebû İshâk el-Huveynî tarafından neşredilmiştir.⁶³

16) *el-Künâ*

“*el-Esmâ ve'l Künâ*” veya “*el-Esâmî ve'l Künâ*” diye de bilinir. Nesâî'nin oğlu Abdülkerim tarafından rivayet edilmiş İbn Müferric de onu bablara göre düzenlemiştir. Bazı kaynaklarda bir kısmı zikredilmekle birlikte Faruk Hammâde eserin günümüze ulaşmış olduğunu belirtmektedir.⁶⁴

⁶¹ Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁶² Nesâî, *Kitâbü'n-Nuût*, thk. Abdulaziz b. İbrahim eş-Şehvân, Mektebetü'l-Abikân, Riyad, 1419/1998
Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564.

⁶³ Nesâî, *Cüz' fihî meclisân min imlâ'i ebî Abdurrahman b. Şuayb b. Ali en-Nesâî*, thk. Ebû İshâk el-Huveynî, Mektebetü't-Terbiyyeti'l-İslamiyye, Mısır, 1414/1994; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 47.

⁶⁴ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 133; Kandemir, “Nesâî” *DİA*, XXXII/564-5; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 47.

7. NESÂÎ'NİN SÜNEN'İ

7.1.Kitabın İsimlendirilmesi

Kitap *es-Sünenü's-Suğrâ*, *Sünenü'n-Nesâî*, *el-Müctebâ*, *Müctenâ*, *Sahîh* gibi farklı isimlerle zikredilmiştir. Fakat bu isimlendirmelerle ilgili müelliften herhangi bir nakil mevcut değildir.

Bu isimlendirmeler arasında en meşhur olanı seçilmiş manasında olan *el-Müctebâ*'dır. Zehebî'de bu şekilde isimlendirmiştir.⁶⁵ Ayrıca *el-Müctebâ*'nın Kasame kitabının 48. Babı olan kısas ile ilgili hadislerin zikredildiği bölümün başlığında sayfa 1095'te “ *Sünen'de bulunmayıp el-Müctebâ'da bulunan hadisler babı*” adıyla bir başlık açılmış. Fakat bunun kesin olarak müellif tarafından mı yazıldığı veya ravi tarafından mı yazıldığı bilinmemektedir. Eğer müellif tarafından yazıldığını kabul edecek olursak *el-Müctebâ* isminin bizzat müellif tarafından konulduğunu söyleyebiliriz. Nesâî'nin onu *es-Sünenü'l-kübrâ*'dan seçerek oluşturması da bu ismi desteklemektedir.

Kitabı *el-Müctebâ* diye isimlendiren âlimlerden bazıları Zehebî, Ebû Ali el-Gassânî, İbnü'l-Esîr, İbnü'l-Mülakkin ve İbn Hacer'dir.⁶⁶

Kitabın aslının *es-Sünenü'l-kübrâ*'dan seçilerek oluşturulması, hem de *Sünen* türünün özellikleri olan fıkıh bablarına göre yazılması kitabın *Sünenü's-Suğrâ* diye isimlendirilmesine uygun düşmüştür.

Eseri *es-Sünenü's-Suğrâ* diye isimlendiren âlimlerden bazıları Aynî, Sehâvî, Suyûtî ve İbn Hacer'dir.⁶⁷

Bazı âlimlerde sahih hadisleri ihtiva etmesi açısından *Sahih* diye isimlendirmişler. Bunların başında da Hatîb el-Bağdâdî, Silefî, Ebû Alî en-Nîsâbûrî, Dârekutnî ve İbn Mende gibi âlimler gelmektedir.⁶⁸

⁶⁵ Zehebî, *Nübelâ'*, XIV, 133.

⁶⁶ Zehebî, *Nübelâ'*, XIX, 239; İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, I/37; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 70.

⁶⁷ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 71.

⁶⁸ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 71.

Başta İbnü's-Salâh olmak üzere birçok âlim Nesâî'nin *Sünen*'inin sahih olarak adlandırılmasına karşı çıkmıştır. İbnü's-Salâh, Silefi'nin "Âlimler Kütüb-i Hamse'deki hadislerin sahih olduğu konusunda ittifak etmişlerdir" sözünü naklettikten hemen sonra onun bu konuda tesahül gösterdiğini çünkü *sünen*lerde zayıf, münker ya da benzeri zayıf hadislerin de nakledildiğini ifade etmektedir.⁶⁹

7.2. *Sünen*'in Nesâî'ye Nispeti

Sünen'in Nesâî'ye nispeti meselesi tartışmalı bir meseledir. Çoğunluğu oluşturan âlimler, *Sünen*'in bizzat Nesâî tarafından yazıldığını söylerken azınlığı oluşturan diğer âlimler ise *el-Müctebâ*'nın Nesâî'nin öğrencisi İbnü's-Sünnî (364/975) tarafından derlendiğini söylemektedirler.

Zehebî,⁷⁰ Sübkî (771/1370)⁷¹ ve İmam İbn Nâsirüddîn (1089/1679)⁷² gibi âlimler *Sünen*'in Nesâî'nin öğrencisi İbnü's-Sünnî (364/975) tarafından yazıldığını iddia eden kişilerdendirler. Cumhurun görüşü ise *Sünen*'in bizzat Nesâî tarafından yazıldığı ve *Sünen-i Kübrâ*'dan ihtisar edilerek oluşturulduğu, İbnü's-Sünnî'nin ise sadece bu kitabın râvîsi olduğu yönündedir. Bu görüşte olanların başında İbnü'l-Esîr⁷³ (606/1210) ve İbn Kesîr⁷⁴ gibi âlimler gelmektedir.

İşbîlî⁷⁵ ve İbnü'l-Esîr'in⁷⁶ rivayetlerine göre bir Emir Nesâî'ye *Sünen*'deki bütün hadislerin sahih olup olmadıklarını sorar. Nesâî hepsinin sahih olmadığını söyleyince Emir kendisinden sadece sahih olanlarını yazmasını ister. Bunun üzerine Nesâî *Sünen-i Kübrâ*'dan sadece sahih olanlarını ayırır ve *el-Müctebâ*'yı oluşturur. Zehebî ise bu kıssayı sahih saymayıp, *Sünen*'in Nesâî'nin öğrencisi İbnü's-Sünnî

⁶⁹ İbnü's-Salâh, Ebû Amr Takıyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdîrrahman b. Mûsâ eş-Şehrezûrî, (643/1245) *Ulûmü'l-hadîs li-İbni's-Salâh*, thk. Nureddîn İtr, Dimaşk, Dârü'l-Fikr, 1406/1986, I/40.

⁷⁰ Zehebî, *Nübelâ*', XIV, 133.

⁷¹ Sübkî, *Tabakât*, III/39.

⁷² İbnü'l-İmâd Ebü'l-Felâh Abdülhay b. Ahmed b. Muhammed es-Sâlihî el-Hanbelî, (1089/1689) *Şezerâtü'z-zehab*, I-XI, Beyrût, Dâru İbn Kesîr, 1406/1986, IV/339.

⁷³ İbnü'l-Esîr, Mübârek b. Muhammed, (606/12010), *Câmiu'l-Usûl fî Ehâdisi'r-Resûl*, I-XII, Mektebetü'l-halvânî, thk. Abdülkâdir el-Arnâvut, 1389/1969, I/197; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 61.

⁷⁴ İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dimaşkî eş-Şâfî, (774/1373), *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XV, Beyrut, Mektebetü'l-Mearif, 1412/1991, XI/140; *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 61.

⁷⁵ İşbîlî, *Fihrist*, I/97.

⁷⁶ İbnü'l-Esîr, *Câmiu'l-Usûl*, I/197.

tarafından yazıldığını iddia eder.⁷⁷ Fakat Zehebî bu iddiasına dair bir delil zikretmemiştir.

el-Müctebâ'nın bizzat Nesâî tarafından yazıldığının bir başka delili de *el-Müctebâ*'da mevcut olan bazı hadislerin hatta bazı kitapların *Sünen-i Kübrâ*'da mevcut olmamasıdır. Eğer *el-Müctebâ*'nın Nesâî'nin öğrencisi İbnü's-Sünnî tarafından ihtisar edildiğini kabul edecek olursak İbnü's-Sünnî'nin bu hadisleri nereden derlediği sorusuna yanıt bulmak lazımdır. Eğer *es-Sünen-i Kübrâ*'da mevcut olmayan bu hadisleri Nesâî'nin başka bir kitabından nakletmiş ise o zaman da isnadın muttasıl olabilmesi için her hadisin senedine Nesâî'yi eklemesi gerekirdi.⁷⁸

Sünen'i Ahmed Muhtar Büyükçınar, Mehmet Türk, Ahmet Tekin, Abdullah Parlıyan, Hüseyin Yıldız, Ömer Faruk Harman, Kasım Yürekli ve Yaşar Erol Türkçe'ye tercüme etmişlerdir.

7.3. Hadislerin Sayısı ve *Sünen*'in Tertip Özellikleri

Nesâî'nin *Sünen*'i *Sünen*lerin özelliği olduğu üzere ale'l-ebvâb şeklinde tasnif edilmiştir. *Sünen* toplamda, 52 (veya 51) kitap, 2572 (veya 2538) bab ve 5758 hadisten oluşmaktadır. Verdiğimiz bilgiler, bu tezde esas aldığımız 2017 yılında basılan Risale baskısına göredir. Bu baskı Halep'te basılan ve Mektebetü'l-Matbûâtu'l-İslâmiyye'ye ait olan, fihrist ve sayımı Abdulfettah Ebû Gudde tarafından yapılan baskıya muvafıktır.⁷⁹

Nesâî'nin *Sünen*'i Kütüb-i Sitte'de yer alan diğer üç *Sünen*'e göre en çok hadis ihtiva eden kitaptır. Onu 5274 hadisle Ebû Dâvûd, 4341 hadisle İbn Mâce ve 4300 hadisle Tirmizî takip etmektedir.⁸⁰

Nesâî, kitabının tertip özelliklerini zikretmemiştir. Fakat kitabı ve bu kitapla ilgili yazılan eserlere baktığımızda bazı tertip özellikleri ile karşılaşırız. Bu özelliklere baktığımızda sanki Nesâî'nin Buhârî ve Müslim'in özelliklerini cem ettiğini görürüz. O özelliklerden bazıları şunlardır:

⁷⁷ Zehebî, *Nübelâ*', XIV, 131.

⁷⁸ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 65.

⁷⁹ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 85.

⁸⁰ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 85.

- ✓ **Metinlerin tekrarı:** Kitaba baktığımızda bazen aynı metnin farklı yerlerde zikredildiğini görürüz. Buna örnek olarak 2037 ve 3964 numaralı hadisleri verebiliriz. Hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gece evden çıkıp Baki mezarlığına gidişini ve Hz. Âişe'nin de (r.a.) onu takip etmesi olayı anlatılıyor.⁸¹ Bu tertip şekline daha çok Buhârî'de rastlamaktayız.⁸²
- ✓ **Aynı babta iki hadisin tekrar edilmesi:** Bu kısımda genel olarak hadisler arasında ufak farklılıklar olur. Tekrarın sebebi de bu farklılıklara değinmek, raviyi tanıtmak veya veya bir illete değinmektir. Bunların örnekleri çoktur.⁸³
- ✓ **Hadislerin ihtisar veya taktî edilmesi:** Müellif bazen hadisin metninin sadece bab başlığını ilgilendiren kısmını zikreder.⁸⁴
- ✓ **Sadece senedin zikredilmesi:** Birçok örneği olan bu kısım hadislerde müellif sadece senedi zikredip (نحوه/مثله) gibi lafızlarla hadisin bir önceki hadisin aynısı veya benzeri olduğunu belirtir.⁸⁵

İhtisar ve taktî uygulaması Buhârî'nin *Sahîh*'ini andırırken, sadece senedin zikredilmesi uygulaması Müslim'in *Sahîh*'teki metoduna benzemektedir. Bununla birlikte Nesâî'nin genel uygulaması her bir isnadda metni tekrar zikretmek şeklindedir. Bu özellik, ihtilafı merkeze alan bab başlıklarında da net bir şekilde kendini göstermektedir. Nesâî'nin, basit ya da önemli düzeyde ihtilafı zikrederken her bir tarikin metinlerini kaydettiği dikkat çekmektedir.⁸⁶

- ✓ **Tahvili kullanma:** İki veya daha fazla senedin arasını birleştirmeyi ifade eden tahvili (ح) az miktarda da olsa kullanmasıdır. Bu yönüyle de Buhârî'nin metodunu andırmaktadır. Nesâî'nin tahvili kullanma oranı neredeyse Buhârî'ninki ile aynıdır.⁸⁷

⁸¹ *Sünenü'n-Nesâî*, s. 541-920.

⁸² Çetin, Leyla, *Dizilişi Açısından Nesâî'nin Sünen'inde İhtilafı Rivayetler ve Müslim'in Sahih'î ile Karşılaştırılması*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 45.

⁸³ *Sünenü'n-Nesâî*, s. 1207.

⁸⁴ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 79.

⁸⁵ *Sünenü'n-Nesâî*, s.136-137-180.

⁸⁶ Çetin, s. 45.

⁸⁷ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 82; Çetin, s. 45.

- ✓ **Kendi açıklamaları:** bazı hadislerin sonunda müellif hadisle ilgili açıklamalarda bulunur. Bunun örneği 3927. hadisten sonra müellifin “Müzâraâ” konusunda fikhi açıklamalarda bulunmasıdır.⁸⁸
- ✓ **Garip kelimeleri açıklama:** Bazen müellif yabancı kelimeleri açıklamıştır. 42-53-3469 numaralı hadislerde örneği mevcuttur.⁸⁹
- ✓ **Bir babta birbirine muarız iki hadisi zikretmesi:** 904. hadis ve sonrasındaki hadise baktığımızda besmelenin açıktan okunması ve gizli okunması ile ilgili iki farklı hadis peş peşe zikredilmektedir.⁹⁰
- ✓ **Senede isim veya künye ekleme:** Bazı senedlerde ismi ile meşhur olan ravilerin isminden sonra künyeleri zikredilmektedir. Künyesi ile meşhur olan bazı ravilerinde isimleri de zikredilmektedir.⁹¹
- ✓ **Mühmel olan bir raviyi tanıtmak:** Zikredildiği şekilde tam olarak bilinmeyen bir ravini açıklanmasıdır. Bunun örnekleri çoktur.⁹²
- ✓ **Hadise hüküm verme:** Müellif birçok yerde hadisin sıhhatiyle ilgili hüküm vermektedir.⁹³
- ✓ **Cerh ve ta’dîl açısından bazı ravileri değerlendirmesi:** Seneddeki ravilerin durumlarıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Özellikle zayıf bir raviler hakkında genellikle değerlendirilme yapıldığı görülmektedir.⁹⁴
- ✓ **Rübâî isnadlar:** Bilindiği gibi “İsnad” bu ümmetin hususiyetleri arasında yer almaktadır. Senedleri âli olarak verme geleneği selef âlimlerinin değer verdiği bir uygulamadır. Senedin âli olması hadislerin sıhhatinde etkili olması sebebiyle, hadis âlimleri daha âli isnadlara ulaşmak için rihleler yapmışlardır.

Nesâî Kütüb-i Sitte’nin diğer müelliflerine kıyasla daha geç bir tarihte yaşadığı için Yahyâ b. Mâîn, Ali b. el-Medînî, Ahmed b. Hanbel gibi büyük hocalardan hadis alma fırsatına erişememiştir. Bu yüzden Nesâî’nin *Sünen*’inde Buhârî, Tirmizî ve İbn Mâce’nin eserlerinde olduğu gibi sülâsî isnadlar bulunmamaktadır. Nesâî’nin *Sünen*’indeki en âli isnad rübâîdir. Bunların sayısı da 27

⁸⁸ *Sünenü’n-Nesâî*, s. 906.

⁸⁹ *Sünenü’n-Nesâî*, s. 133-135-814.

⁹⁰ *Sünenü’n-Nesâî*, s. 311.

⁹¹ *Sünenü’n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 80.

⁹² *Sünenü’n-Nesâî*, s. 161-389-403.

⁹³ *Sünenü’n-Nesâî*, s. 494-801.

⁹⁴ *Sünenü’n-Nesâî*, s. 690-922.

dir. Tirmizî'nin *Câmi*'inde geçen birkaç hadis dışında başka hiçbir Kütüb-i Sitte müellifinde bulunmayan uşâri (onlu) rivayet Nesâî'de en nâzil isnad olarak yer almaktadır.⁹⁵

7.4. *Sünen*'in Şerhleri

Nesâî'nin *Sünen*'i üzerine yapılan şerh çalışmaları *Sahihayn* ve Ebû Dâvud'un *Sünen*'ine nazaran az sayılabilir. Bunlar arasında zikredilebilecek şerhler şu şekilde sıralanabilir:

7.4.1 *Basılmamış şerhler:*

1. *Sünen*'e dair en eski şerh Ebû Abbas Ahmed b. Ebî Velîd b. Rüşd'e (436/563) aittir. Ancak bu şerhin günümüze ulaştığına dair herhangi bir delil bulunamamaktadır.⁹⁶
2. Ebû Hasan Ali b. Abdullah b. Ni'met (567/1171): "*el-Îm'ân fî şerh-i musannef-i Nesâî Ebû Abdurrahman*" Bu kitap günümüze ulaşmamıştır. (H.902) vefatlı Sahâvî, bu kitabı görmedim demektedir. Buna göre kitabın uzun bir zaman önce varlığını yitirdiği anlaşılmaktadır.⁹⁷
3. Abdurrahman b. Ahmed el-Behkelî (1248/1832): "*Teysîrû'l-yüsrâ şerhu'l-Müctebâ mine's-Süneni'l-kübrâ*".⁹⁸

7.4.2 *Basılmış şerhler:*

1. Süyûtî (911/1055): "*Zehrû'r-rubâ ale'l-Müctebâ*" Günümüze kadar gelen şerhlerden en meşhur ve en çok istifade edilen kitabıdır. Muhtasar bir şerh olup bazı kelimelerin açıklamalarını yapmaktadır. İsnad ile ilgili bilgiler vermemektedir.⁹⁹
2. Muhammed b. Abdülhâdî es-Sindî (1138/1726): "*Sünen'ün-Nesâî bi şerhi'l-Hafız Celâleddin es-Süyûtî ve Hâşiyeti'l-İmam es-Sindî*". Haşiye Süyûtî'nin şerhinden daha kapsamlıdır.¹⁰⁰

⁹⁵ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 83-84; Çetin, s. 46.

⁹⁶ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 99; Çetin, s. 52.

⁹⁷ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 99; Çetin, s. 52.

⁹⁸ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 100; Çetin, s. 52.

⁹⁹ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 99; Çetin, s. 52; Kandemir, "es-Sünen" *DİA*, XXXVIII/147.

¹⁰⁰ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 100; Kandemir, "es-Sünen" *DİA*, XXXVIII/148.

3. Muhammed el-Muhtâr b. Muhammed b. Ahmed Mezîd eş-Şınkıfî (1405/1984): “Şürûku’l-envâri’l-mineni’l-Kübrâ el-Îlâhiyye bi keşfi esrar’i Süneni’s-Suğrâ en-Nesâiyye” Müellif, iftitaḥ bölümüne kadar şerh etmiş. Bu şerhte hadisleri tahrir eden musannifler zikredilmektedir. Ayrıca hadislerden elde edilen hükümlerle âlimlerin hadis hakkındaki değerlendirmeleri zikredilmektedir.¹⁰¹
4. Muhammed b. Ali b. Âdem el-İtyûbî el-Vellevî: “Zahîretü’l-ukbâ fi şerhi’l-Müctebâ” bu kitap Sünen’in en geniş şerhidir. Kitapta hadislerin ravileri, lafızları ve manaları ile ilgili açıklamalar mevcut olup hadislerden çıkarılan hükümler zikredilmektedir.¹⁰²
5. Ebû İshâk el-Huveyc el-Esrî (?): “Bezlu’l-İhsân bi-takrîb’i Sünen’i-Nesâi Ebû Abdurrahman” Bu şerhte daha çok hadislerin tahriri, isnad ve rical bilgileri bulunmaktadır.¹⁰³

7.5. *el-Müctebâ ve es-Sünenü’l-Kübrâ*’nın karşılaştırılması

Daha önce de ifade edildiği gibi *el-Müctebâ*, *es-Sünenü’l-Kübrâ*’dan derlenmiştir. Her iki kitaba baktığımızda ikisinde de diğerinde mevcut olmayan özellikler görürüz. İki kitabı hacim ve hadislerin sayısı ve hadislerin sıhhati olmak üzere iki yönden kıyaslayabiliriz.

İki kitabı hacim ve hadislerin sayısı bakımından karşılaştırdığımızda şunları görmekteyiz;

es-Sünenü’l-Kübrâ’nın hacim olarak *el-Müctebâ*’dan daha büyük olduğu malumdur. Fakat müellif *el-Müctebâ*’yı oluştururken *el-Müctebâ*’da zikrettiği kitap, bab ve hadis sayısı olarak asıl kitaba tam olarak uymamaktadır. İki kitap arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları dört kısma ayırabiliriz.

Birinci kısım: *Kübrâ*’da bulunup *el-Müctebâ*’da bulunmayan kitaplardır. Bu kitaplar toplamda 21 tane dir. Sadece bu kitaplarda mevcut hadislerin sayısı 4267’dir. *el-Müctebâ*’daki hadislerin sayısının 5758 olduğunu düşündüğümüzde neredeyse *el-*

¹⁰¹ *Sünenü’n-Nesâi*, Neşredenlerin girişi, s. 100; Kandemir, “es-Sünen” *DİA*, XXXVIII/148.

¹⁰² *Sünenü’n-Nesâi*, Neşredenlerin girişi, s. 100; Kandemir, “es-Sünen” *DİA*, XXXVIII/148.

¹⁰³ *Sünenü’n-Nesâi*, Neşredenlerin girişi, s. 102; Kandemir, “es-Sünen” *DİA*, XXXVIII/148; Çetin, s. 52.

Müctebâ'daki hadislerin sayısı kadar hadis içeren kitapların *el-Müctebâ*'ya alınmadığını görmekteyiz. Bu kitaplardan bazıları şunlardır; İ'tikâf, Rikâz, İlim, Ferâiz, Velîme, Recm, Tıp, Menakıb, Siyer.¹⁰⁴

İkinci kısım: *Kübrâ*'da bulunan kitapların aynısının *el-Müctebâ*'ya aktarılması. İki kitabı incelediğimizde *Kübrâ*'da bulunan bazı kitapların çok ufak değişiklikler dışında bütün bab ve hadisleriye birebir *el-Müctebâ*'ya aktarıldığını görmekteyiz. Bu kısma örnek olarak Talâk kitabı zikredilebilir. Bu kitap hiçbir değişiklik olmadan *el-Müctebâ*'ya aktarılmıştır. Cenâze, Zekât ve Akîka gibi kitaplar ise çok ufak değişikliklerle *el-Müctebâ*'da zikredilmiştir.¹⁰⁵

Üçüncü kısım: *Kübrâ*'daki kitapların içindeki bab ve hadislerin sadece bazılarının *el-Müctebâ*'da bulunması. *Müctebâ*'nın *Kübrâ*'dan derlendiğini düşündüğümüzde doğal olarak en çok farklılıkları bu kısımda görmekteyiz. Bu kısma Sıyâm kitabını örnek gösterebiliriz. Sıyâm kitabı *Kübrâ*'da 116 bab ve 1891 hadisten oluşmaktadır. *el-Müctebâ*'da ise 82 bab ve 345 hadisten oluşmaktadır. Yani bu kitapta *el-Müctebâ*'daki hadis sayısı, *Kübrâ*'daki hadis sayısının beşte birine bile tekabül etmemektedir.¹⁰⁶

Dördüncü kısım: *Kübrâ*'da olmayan bazı kitap, bab ve hadislerin *el-Müctebâ*'da mevcut olması. Müellif *el-Müctebâ*'yı oluştururken sadece asıl kitaptaki kitap, bab ve hadisleri almamış, bilakis bazı değişiklikler ve eklemeler yapmıştır. *Kübrâ*'da olmayıp *el-Müctebâ*'da mevcut olan kitap sadece Kitâbü'l-İmân ve Şerâiuhu kitabıdır. Bu kitapta 33 bab ve 55 hadis mevcuttur. *Kübrâ*'da olmayıp sadece *el-Müctebâ*'da mevcut olan Bab ve hadislerin sayısı ise çoktur. Mesela ilk kitap olan Tahâret kitabında *Kübrâ*'da 184 bab ve 308 hadis mevcut iken, *el-Müctebâ*'da ise 275 bab ve 447 hadis mevcuttur. İki kitap arasında 91 bab ve 139 hadis farkı vardır. İki kitabın müşterek hadisleri 286'dır. Sadece *Kübrâ*'da bulunup *el-Müctebâ*'da bulunmayan hadislerin sayısı 22, sadece *el-Müctebâ*'da bulunup *Kübrâ*'da

¹⁰⁴ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 86.

¹⁰⁵ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 87.

¹⁰⁶ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 87.

bulunmayan hadislerin sayısı ise 161'dir. Tahâret kitabı dışındaki diğer kitaplarda ise mutlaka *Kübrâ*'daki hadisler *el-Müctebâ*'daki hadislerden fazladır.¹⁰⁷

İki kitabı sıhhat yönünden kıyasladığımızda *el-Müctebâ*'daki hadislerin daha sahih olduğu sonucuna varırız. Aslında bu durumu tam tespit edebilmek için iki kitaptaki hadislerin hepsinin gözden geçirilmesi lazım. Bu ise zor bir iştir. Ama elimizdeki bazı veriler bize *el-Müctebâ*'daki hadislerin daha sahih olduğu sonucunu veriyor. Bunlardan bir tanesi, elimizdeki tahkikli baskıda *el-Müctebâ*'da zayıf hadislerin sayısının 74 tane olduğunun ifade edilmesidir.¹⁰⁸

Diğer bir delil de daha öncede zikrettiğimiz İsbîlî'nin naklettiğine göre bir Emir Nesâî'ye *Sünen*'de ki bütün hadislerin sahih olup olmadıklarını sorar. Nesâî hepsinin sahih olmadığını söyleyince Emir kendisinden sadece sahih olanlarını yazmasını ister. Bunun üzere Nesâî *Sünen-i Kübrâ*'dan sadece sahih olanlarını ayırır ve *el-Müctebâ*'yı oluşturur.¹⁰⁹ Bu rivayeti doğru kabul edecek olursak buna göre *el-Müctebâ* daha sahih olmakla da kalmayıp sadece sahih hadislerden oluşmaktadır.

¹⁰⁷ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 88.

¹⁰⁸ *Sünenü'n-Nesâî*, Neşredenlerin girişi, s. 90.

¹⁰⁹ İsbîlî, *Fihrist*, I/97.

İKİNCİ BÖLÜM

KİTÂBÜ'L-İSTİÂZE

1. İSTİÂZE KAVRAMI

Sözlükte “sığınmak, korunmak” anlamındaki avz (ıyâz, meâz) ile bu kökten türeyen istiâze aynı mânaya gelir.¹¹⁰ Terim olarak her türlü kötülükten korunabilmek için sözle Allah’ın yardım ve himayesini istemeyi ifade eder ve bunun için “eûzü, maazallah” (Allah’a sığınırım), “neûzübillâh” (Allah’a sığınırız) ibareleri kullanılır. Aynı kökten türeyen taavvüz de istiâze anlamındadır.

Kur’ân-ı Kerîm’de istiâze Allah lafzı ile yedi, rab ile sekiz, rahmân ismi ve cin kelimesiyle birer defa olmak üzere toplamda on yedi âyette geçmektedir.

İlk Peygamber ve ilk insan olan Hz. Âdem’den başlayarak günümüze kadar âciz olan beşerin, şeytanın tuzaklarına düştüğünü ve bu tuzaklara düşmekten de Allah’a sığındığını biliyoruz. Nitekim “*Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin, orada istediğinizden bolca yiyin, ancak şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zâlimlerden olursunuz.*”¹¹¹ Emrine muhatap olan Hz. Âdem ve eşi Havva Allâh’ın; “*şeytan sana ve eşine düşmandır. Sakın ola sizi cennetten çıkarmasın, yoksa sıkıntı çekersin!*”¹¹² Şeklindeki uyarısını unutmuşlardı. Bu bir anlık gafleti fırsata çevirmek isteyen şeytan ise; “*Şüphesiz ben size nasihat edenlerdenim diye de onlara yemin etti. Bu şekilde onları aldatarak yasağa sürükledi. Ağaçtan yediklerinde kendilerine avret yerleri göründü. Derhal üzerlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Rab'leri onlara, "Ben size bu ağacı yasaklamadım mı? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?" diye seslendi.*”¹¹³ Bu ayetlerin de ifade ettiği gibi şeytan yalan bir vaatle onları kandırdı. Bunun sonucu olarak ta yüce Allah’ın; “*Birbirinize düşman olarak oradan*

¹¹⁰ Muhammed b. Ebû Bekir er-Râzî (666/1267) *Muhtâru's-Sihâh*, thk. Mahmut Hatır, Beyrut, 1415/1995, s.467.

¹¹¹ Bakara, 2/35.

¹¹² Ta-Ha, 20/117.

¹¹³ A'raf, 7/21-22.

aşağı inin. Yeryüzü belirli bir süreye kadar size barınak ve geçim yeri olacaktır."¹¹⁴ emriyle cennet gibi bir makamdan, Dünya gibi bir yere düşmüşlerdi. Bir anda kendileriyle baş başa kalan ve ne yapacaklarını bilemeyen Hz. Âdem ile eşi Havva, yalnızlık ve çaresizlik içinde hatalarının farkına vardıklarında, "*Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik. Şayet sen bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen hüsrana uğrayanlardan oluruz.*"¹¹⁵ niyazıyla Allah'ın affına, merhametine ve sonsuz himayesine sığınmışlardı.

Hz. Âdem gibi bütün peygamberler çeşitli vesilelerle Rablerine sığınmayı bir hayat tarzı olarak benimsemişler. Onlardan bir tane olan Hz. Nuh:

"Rabbim! Şüphesiz ben senden hakkında bilgi sahibi olmadığım şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen, şüphesiz ziyana uğrayanlardan olurum" dedi.¹¹⁶ Sözüyle hakkında bilgi sahibi olmadığı şeyi talep etmekten Allah'a sığınmıştır.

Aynı şekilde Hz. Yusuf:

"Evinde bulunduğu kadın (gönlünü ona kaptırıp) ondan arzuladığı şeyi elde etmek istedi ve kapıları kilitleyerek, "Haydi gelsene!" dedi. O ise, "Allah'a sığınırım, zira o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zâlimler kurtuluşa eremezler" dedi.¹¹⁷

Bir başka ayette:

Yûsuf, "Mâlimızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını tutmaktan Allah'a sığınırız. Şüphesiz biz o takdirde zulmetmiş oluruz" dedi.¹¹⁸ sözleriyle hem kendisine gayrı meşru bir birliktelik için ısrar eden kadının talebine, hem de kardeşlerinden gelen haksız bir teklif karşısında Allah'a sığınmıştır.

Hz. Mûsâ:

¹¹⁴ Bakara, 2/36.

¹¹⁵ A'raf, 7/23.

¹¹⁶ Hud, 11/47.

¹¹⁷ Yûsuf, 12/23.

¹¹⁸ Yûsuf, 12/79.

Hani Mûsâ kavmine, "Allah, size bir sığır kesmenizi emrediyor" demişti. Onlar da, "Sen bizimle alay mı ediyorsun?" demişlerdi. Mûsâ, "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" demişti.¹¹⁹ İfadesiyle kavmine karşı alaycı tavır sergileyerek cahillik etmekten, Mûsâ da, "Ben, hesap gününe inanmayan her kibirliden, benim de Rabbim sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığınırım" dedi.¹²⁰ Ayetiyle Firavun gibi kibir sahibi birinden ve "Şüphesiz ki ben, beni taşlamanızdan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığındım."¹²¹ İfadesiyle Firavun ve adamlarının düşmanlıklarından Allah'a sığınmıştır.

Allah Teâlâ, Kur'an-ı kerimde Hz. Peygamber (s.a.v.)'e de şeytandan korunması için kendisine sığınmasını çokça emretmiştir:

*"Eğer şeytandan sana bir dürtü gelecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, hakkıyla iştiridir, hakkıyla bilendir."*¹²²

"De ki: 'Ey Rabbim, şeytanların dürtüşlerinden sana sığınyorum; onların bana yaklaşmalarından da sana sığınırım.'" ¹²³

Hatta Cenâb-ı Hak, "Muavvizetân" olarak bilinen iki sûrede, Resûlü'nün (şahsında tüm inananların) şeytandan, şeytanın telkinlerinden ve davranışlarından kendisine sığınmalarını emrediyor:

"De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfüren üfürükçülerin şerrinden ve kıskandığı vakit hasetçinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!"¹²⁴

"De ki: İnsanların kalplerine vesvese sokan, pusuya çekilen cin ve insan şeytanının şerrinden insanların Rabbine, insanların Melik'ine (sahibine,) insanların İlâh'ına sığınırım!"¹²⁵

¹¹⁹ Bakara, 2/67.

¹²⁰ Mü'min, 40/27.

¹²¹ Duhân, 40/20.

¹²² Fussilet, 41/36.

¹²³ Mü'minûn, 23/97-98

¹²⁴ Felak, 113/1-5.

¹²⁵ Nâs, 114/1-6.

Allah Resûlü, Felâk ve Nâs sûrelerini okuyarak Allah'a sığınmayı adet edinmiş, uyumadan önce kendisi sürekli okuduğu gibi, yakınlarına da Allah'a sığınmada okunacak en güzel dua olarak bu iki sûreyi tavsiye etmiştir.¹²⁶

Kur'an-ı kerimi dikkatli bir şekilde incelediğimizde Allah, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, şeytandan olduğu gibi onun vesveseleri sonucunda insanın sergileyebileceği olumsuz davranışlardan da Allah'a sığınmasını öğretmiştir. Nitekim Mekke'de insanları İslâm'a davet ederken müşriklerden gördüğü ağır baskı ve kötü muameleler sonucunda "Af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir."¹²⁷ emrine muhatap olunca, "Ey Rabbim! Öfke durumunda ne yapayım?" diye sormuş ve sonrasında, "Eğer şeytan seni dürtecekk olursa, hemen Allah'a sığın! Çünkü O, hakıyla iştirindir, hakkıyla bilendir."¹²⁸ âyet-i kerimesi nâzil olmuştu.¹²⁹

*Şeytan dedi ki: "(öyle ise) beni azdırmana karşılık olarak, yemin ederim ki, ben de onları saptırmak için senin dosdoğru yolunun üzerinde elbette oturacağım."*¹³⁰

Yukarda zikredilen ayete baktığımızda şeytanın, Allah'ın şükreden kullarını saptırmak için O'nun dosdoğru yolunun üzerinde tuzak kuracağını söylemesinden de anlaşılıyor ki, müminin şeytanî vesveselere en çok maruz kaldığı durumlar arasında, Rabbine kullukla meşgul olduğu anlar sayılabilir. Bu durumda kalbin her türlü kötü niyet ve düşüncelerden arındırılıp Cenâb-ı Hakk'a açılması için en başta şeytandan ve diğer kötülüklerden Allah'a sığınmak gerekir. Hatta Rabbimiz, müminlerden Kur'an'ı Kerîm'i okuduklarında şeytandan Allah'a sığınmalarını istemektedir.¹³¹ Böylece mümin, Kur'an'la ilgili yanlış tasavvurlardan, anlayışlardan Allah'a sığınmış olacak ve böylece Kur'an'ın rehberliğiyle, nuruyla aydınlanmasının önündeki en büyük engel olan şeytanî vehimleri defetmiş olacaktır.

Safîyye (r.a.)'dan; söylemiştir ki:

¹²⁶ Nesâî, İstiâze, 1.

¹²⁷ A'raf, 7/199.

¹²⁸ A'raf, 7/200.

¹²⁹ İbn Kesîr, Ebu'l-fidâ, (774/1373) *Tefsîr'ul-Kur'âni'l-azîm*, Dâru't-tayyibe 1999, III/533.

¹³⁰ A'raf, 7/16.

¹³¹ Nahl, 16/98.

Resûlullah (s.a.v.) i'tikâfta idi. Bir gece kendisini ziyaret edip onunla konuştum. Sonra kalkıp (eve) dönmek istedim. Resûlullah'da (s.a.v.) beni evime getirmek için benimle birlikte kalktı.

(Safiyye'nin evi Usame b. Zeyd'in arsasında idi.) Ensardan iki adam karşımıza çıktı. Peygamber (s.a.v.)'ı görünce, sür'atlendiler. Resûlullah (s.a.v.):

"Yavaşlayınız, telaşlanmayınız, bu (yanımdaki), Huyeyy'in kızı Safiyye'dir," buyurdu. Adamlar:

Allah'ı tesbih ederiz, (kesinlikle hakkınızda kötü bir şey düşünmeyiz) ya Rasûlallah! Dediler. Resûlullah (s.a.v.) "şüphesiz şeytan insan(ın damarların)da kanın aktığı gibi akar. Sizin kalbinize birşey -veya bir şer- atmasından korktum." buyurdu.¹³²

Zikredilen hadiste Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ifadesiyle "insanın içinde, tıpkı damarındaki kan gibi dolaşan" şeytan, insanı özünden uzaklaştıran, onu kötü işlere, taşkınlığa, günaha sürükleyen bir aktördür. İşte her insanda mevcut olan bu zafiyete karşı dirençli olmanın yolu her şeyin dizgini elinde olan Allah'a sığınmadadır. Çünkü "Gerçek şu ki; şeytanın, inanan ve yalnız Rablerine tevekkül eden kimseler üzerinde bir hâkimiyeti yoktur".¹³³

Şeytanın temel amacı, apaçık düşmanı olduğu insanı doğru yoldan saptırmak olduğuna göre, o vazifesi gereği amacına ulaşmak için devamlı çabalayacaktır. Bizlere düşen vazife ise onun tuzaklarına karşı dirençli olabilmek için ayet ve hadislerden medet istemektir. Şimdi bu hususta Nesâî'nin *Sünen*'inde ki *Kitâbü'l-İstiâze* bölümündeki hadislere göz atalım.

2. İSTİAZE HADİSLERİ VE TAHRİCLERİ

أخبرنا أبو عبد الرحمن أحمد بن شعيب قال أنبأنا عمرو بن علي قال حدثنا أبو عاصم قال حدثنا بن أبي ذئب قال حدثني أسيد بن أبي أسيد عن معاذ بن عبد الله عن أبيه قال : أصابنا طش وظلما فانتظرنا رسول الله

¹³² Ebû Dâvûd, Savm, 80.

¹³³ Nahl, 16/99.

صلى الله عليه وسلم ليصلي بنا ثم ذكر كلاما معناه فخرج رسول الله صلى الله عليه وسلم ليصلي بنا فقال قل فقلت ما أقول قال قل هو الله أحد والمعوذتين حين تمسي وحين تصبح ثلاثا يكفيك كل شيء

1 (5428) ...Muaz b. Abdullah (r.a.) babasından rivayet ederek şöyle söylemiştir: *Karanlık bir gecede yağmurdan ıslandık. Bize namaz kıldırması için Resûlullah (s.a.v.)'i bekledik -veya benzeri sözler söyledi- o sırada Resûlullah (s.a.v.) bize namaz kıldırma amacıyla gelerek: "Oku" dedi. Ben de: "Ne okuyayım?" deyince Peygamber (s.a.v.): "Her akşam ve sabah üçer defa "Kulhüvallahü ehad" sûresiyle Nas ve Felak sûrelerini oku, seni her çeşit tehlike ve zarardan korumaya yeterli olur" buyurdu.*¹³⁴

Hadis Ebû Dâvûd,¹³⁵ Tirmizî,¹³⁶ Ahmed b. Hanbel¹³⁷ ve Beyhaki¹³⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Seneddeki ilk 3 ravi Şeyhayn'ın ravileridirler. İbn Hibbân Üseyd b. Esîd¹³⁹ ve Muâz b. Abdullah'ı¹⁴⁰ *es-Sikât'ta zikretmektedir* fakat İbn Hacer Muâz b. Abdullah için "sikadır bazen vehme kapılmaktadır" değerlendirmesi yapmaktadır.¹⁴¹

Tirmizî *hasen-sahih* değerlendirmesi yaparken *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut ve Elbânî¹⁴² ise *hasen* değerlendirmesi yapmaktadırlar. Hadisin bu senedi Muâz b. Abdullah sebebiyle *hasendir*.

أخبرنا يونس بن عبد الأعلى قال حدثنا بن وهب قال أخبرني حفص بن ميسرة عن زيد بن أسلم عن معاذ بن عبد الله بن خبيب عن أبيه قال : كنت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في طريق مكة فأصبحت خلوة من رسول الله صلى الله عليه وسلم فدنوت منه فقال قل فقلت ما أقول قال قل فقلت ما أقول قال قل أعوذ برب الفلق حتى ختمها ثم قال قل أعوذ برب الناس حتى ختمها ثم قال ما تعوذ الناس بأفضل منهما

¹³⁴ Nesâî, Ebû Abdîrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Hasan Abdülmünim şelbî, Risale, Beyrut, 1421/2001, IV/442. İstiâze, 1.

¹³⁵ Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as el-Ezdî es-Sicistânî (275/888), *es-Sünen*, Risale, Beyrut, 1437/2010. Edeb, 109.

¹³⁶ Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (279/892), *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Ahmed Muhammed Şakir, I-V, Beyrut, 1998, Dua, 115.

¹³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVII/335.

¹³⁸ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. El-Huseyn b. Ali (458/1065), *Şuabü'l-İmân*, thk. Muhammed Beysunî Zağlul, Beyrut, 1410. IV/164.

¹³⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/41.

¹⁴⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, V/422.

¹⁴¹ İbn Hacer, *Takrîbu't-Takrîb*, I/536.

¹⁴² Muhammed Nâsirüddin el-Elbânî (1419/1999), *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, Mektebetü'l-Maârif, Riyad, 1. Baskı 1419/1998. *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/453.

2 (5429) ...Abdullah b. Hubeyb (r.a.) babasından rivayet ederek şöyle söylemiştir: “*Mekke yolunda Resûlullah (s.a.v.) ile beraberdim. Bir ara ondan ayrıldım yanına yaklaşıncaya, bana: “Oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım” dedim. Tekrar: “Oku” buyurdu. Ben de: “Ne okuyayım” dedim. Bu sefer: “Nas ve Felak sûrelerini sonuna kadar okuduktan sonra: “İnsanlar bu iki sûreden daha kıymetli bir şey ile Allah’a sığınmazlar” buyurdu.*”¹⁴³

Yaptığımız araştırmalar sonucu hadisin bu metni ile sadece Nesâî’de geçtiği anlaşılmaktadır. Hadis, bir önceki hadisle benzer olup benzer ifadelerle bir önceki hadisin geçtiği kaynaklarda geçmektedir. Hadisin son kısmı (*İnsanlar bu iki sûreden daha değerli bir şeyle Allah’a sığınmazlar*) *Fethu’l-Kebîr*’de mevcuttur.¹⁴⁴

Seneddeki Yunus’u İbn Hibbân *es-Sikât*’ta zikretmektedir.¹⁴⁵ Vehb, Hafs, ve Zeyd ise Şeyhayn ricâlidirler. Bir önceki hadiste İbn Hacer’in Muaz b. Abdullah için yaptığı değerlendirmeyi zikretmiştik. Elbânî, her ne kadar *isnâdı sahih* değerlendirmesi yapsada¹⁴⁶ İbn Hacer’in bir önceki senedde Muâz b. Abdullah için yaptığı değerlendirme sonucu hadisin *hasen* olduğu anlaşılmaktadır.

أخبرنا محمد بن علي قال حدثني القعبي عن عبد العزيز عن عبد الله بن سليمان عن معاذ بن عبد الله بن خبيب عن أبيه عن عقبة بن عامر الجهني قال : بينا أنا أقود برسول الله صلى الله عليه وسلم راحلته في غزوة إذ قال يا عقبة قل فاستمعت ثم قال يا عقبة قل فاستمعت فقالها الثالثة فقلت ما أقول فقال قل هو الله أحد فقرأ السورة حتى ختمها ثم قرأ قل أعوذ برب الفلق وقرأت معه حتى ختمها ثم قرأ قل أعوذ برب الناس فقرأت معه حتى ختمها ثم قال ما تعوذ بمثلهن أحد

3 (5430) ...Ukbe b. Amir el Cühenî (r.a)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Bir savaşta Resûlullah (s.a.v.)’in devesini çekiyordum bir ara bana: “Ey Ukbe oku” dedi. Ne demek istediğini anlayamadığım için sözüne kulak verdim sonra tekrar: “Ey Ukbe oku” buyurdu. Yine anlayamadım ve tekrar kulak verdim üçüncü defa yine “Oku” buyurdu. Bu sefer ben: “Ne okuyayım?” dedim. Şöyle buyurdu: “İhlas sûresini sonuna kadar okudu sonra Felak sûresini sonuna kadar okudu ben de*

¹⁴³ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/442.

¹⁴⁴ Celaluddin b. Ebî Bekr es-Suyûtî (911/1055), *el-Fethu’l-Kebîr fî Dammi’z-Ziyâdeti ile’l-Câmii’s-Sağîr*, thk. Yûsuf en-Nebhânî, Beyrut, 1423/2003, I-III, II/283.

¹⁴⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/290.

¹⁴⁶ Elbânî, *Sahîhu Süneni’n-Nesâî*, III/453.

onunla birlikte okudum sonra Nas sûresini okudu ben de onunla birlikte sonuna kadar okudum sonra şöyle buyurdu: “Hiç kimse bu sûrelerin misliyle Allah’a sığınmadı.”¹⁴⁷

Seneddeki Muhammed b. Ali,¹⁴⁸ Ka’nebî,¹⁴⁹ Abdulaziz,¹⁵⁰ sika ravilerdir. İbn Hibbân¹⁵¹ ve İbn Hacer¹⁵² Abdullah b. Süleyman için saduk olduğunu fakat bazen hata ettiğini söylemektedirler. Önceki iki hadiste İbn Hacer’in Muaz b. Abdullah için yaptığı değerlendirmeyi zikretmiştik. Hadis bu metinle Nesâî dışında sadece *el-Mu’cemu’l-Kebîr*’de¹⁵³ geçmektedir. Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.¹⁵⁴

Seneddeki Abdullah b. Süleyman ve Muaz b. Abdullah sebebiyle hadis *hasendir*.

أخبرنا أحمد بن عثمان بن حكيم قال حدثنا خالد بن مخلد قال حدثني عبد الله بن سليمان الأسلمي عن معاذ بن عبد الله بن خبيب عن عقبة بن عامر الجهني قال : قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم قل قلت وما أقول قال قل هو الله أحد قل أعوذ برب الفلق قل أعوذ برب الناس فقرأهن رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال لم يتعوذ الناس بمثلهن أو لا يتعوذ الناس بمثلهن

4 (5431) ...Ukbe b. Amir el Cühenî (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) bana: “Oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım?” dedim. Bana: “İhlas, Felak ve Nas sûrelerini oku” dedi. Resûlullah (s.a.v.) kendisi bizzat okudu sonra da şöyle buyurdu: “İnsanlar bu sûreler misliyle Allah’a sığınmadı veya insanlar bu sûreler gibi kıymetli hiçbir sûre ile Allah’a sığınmadılar.”*¹⁵⁵

Hadis metin olarak bir önceki hadisle benzer olup buna yakın lafızlarla Nesâî dışında sadece *el-Mu’cemu’l-Kebîr*’de¹⁵⁶ geçmektedir. Hadisin ravilerinden Ahmed b. Osman b. Hakîm ve Halit b. Mahled Şeyhayn’in ravileri olup sikadırlar¹⁵⁷.

¹⁴⁷ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/439.

¹⁴⁸ İbn Hacer, *Takrîb*, I/497.

¹⁴⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VIII/353.

¹⁵⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, XXX/138.

¹⁵¹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VII/18.

¹⁵² İbn Hacer, *Takrîb*, I/306.

¹⁵³ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, XVII/346.

¹⁵⁴ Elbânî, *Sahîhu Süneni’n-Nesâî*, III/454.

¹⁵⁵ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/441.

¹⁵⁶ Ebü’l-Kâsım Müsnidü’d-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyüb et-Taberânî, (360/970), *el-Mu’cemu’l-kebir*, thk. Hamdi Abdulmecid es-Silefî, 1404/1983, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, XVII/346.

İbn Hacer Muâz b. Abdullah için “sikadır bazen vehme kapılmaktadır”¹⁵⁸ Abdullah b. Süleyman için “saduktur bazen hata etmektedir”¹⁵⁹ değerlendirmesi yapmaktadır. Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.¹⁶⁰

Seneddeki Abdullah b. Süleyman ve Muaz b. Abdullah sebebiyle hadis *hasendir*.

أخبرنا محمود بن خالد قال حدثنا الوليد قال حدثنا أبو عمرو عن يحيى عن محمد بن إبراهيم بن الحارث
أخبرني أبو عبد الله أن ابن عباس الجهني أخبره أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال له : يا ابن عباس ألا
أدلك أو قال ألا أخبرك بأفضل ما يتعوذ به المتعوذون قال بلى يا رسول الله قال قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ
برب الناس هاتين السورتين

5 (5432) ...İbn Abis el Cühenî (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ona: “*Ey ibn Abis sana Allah’a sığınanların okuyacağı en değerli bir şeyi söyleyeyim mi?*” - veya haber vereyim mi- buyurdu. Ben de: “*Evet haber ver Ey Allah’ın Resûlü!*” dedim. O da şöyle buyurdu: “*Nas ve Felak denilen iki sûredir.*”¹⁶¹

Hadis Ahmed b. Hanbel,¹⁶² Taberânî¹⁶³ ve Mizzî¹⁶⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Hadisin ricâlinden Mahmûd b. Hâlid¹⁶⁵, Velîd b. Müslim (Şeyhayn),¹⁶⁶ Abdurrahman b. Ebû Amr el-Evzâî,¹⁶⁷ Yahya b. Ebî Kesîr (Şeyhayn),¹⁶⁸ Muhammed b. İbrahim b. Hâris (Şeyhayn),¹⁶⁹ Ebû Abdullah el-Ağar¹⁷⁰ sika ravidirler. *Müsned’in* muhakkiki Şuayb Arnavut ve Elbânî *sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.¹⁷¹

¹⁵⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VIII/42; IV/243.

¹⁵⁸ İbn Hacer, *Takrîbu't-Takrîb*, I/536.

¹⁵⁹ İbn Hacer, *Takrîb*, I/306.

¹⁶⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/454.

¹⁶¹ Nesâî, İstiâze; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/439.

¹⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIX/612.

¹⁶³ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, XVII/342.

¹⁶⁴ Mizzî, Cemâluddîn Ebû Hacca Yûsuf b. Zeki Abdurrahman (742/1341), *Tuhfetu'l-Eşraf bi Marifeti'l-Etraf*, thk. Abdussamed Şerefuddîn, II. bsk. ed-Daru'l-Kayyime, 1403/1983, XI/366. XI/120.

¹⁶⁵ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/202.

¹⁶⁶ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/222.

¹⁶⁷ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, V/323. İbn Hacer, *Lisânu'l-Mîzân*, VII/283.

¹⁶⁸ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VII/591.

¹⁶⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, V/381.

¹⁷⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/333.

¹⁷¹ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/458.

Hadis *sahihtir*.

أخبرني عمرو بن عثمان قال حدثنا بقرية قال حدثنا بحير بن سعد عن خالد بن معدان عن جبير بن نفير عن عقبة بن عامر قال : أهديت للنبي صلى الله عليه وسلم بغلة شهباء فركبها وأخذ عقبة يقودها به فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم لعقبة اقرأ قال وما اقرأ يا رسول الله قال اقرأ قل أعوذ برب الفلق من شر ما خلق فأعادها علي حتى قرأتها فعرف أنني لم أفرح بها جدا قال لعلك تهانوت بها فما قمت يعني بمثلها

6 (5433) ...Ukbe b. Amir (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v)’e beyaz bir katır hediye edilmişti ona bindi, ben de katırı çekiyordum. Resûlullah (s.a.v.) bana: “Oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım?” dedim. O da: “Felak sûresini” dedi ve tekrar tekrar okuyarak bana öğretti. Bu sûreyi pek önemsemediğimi anlayınca “Galiba küçük gördün” dedi. Bundan sonra ben de bu sureye çok önem verdim.*¹⁷²

Hadis Ahmed b. Hanbel,¹⁷³ Tahâvî (321/933)¹⁷⁴ ve Taberânî¹⁷⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

İbn Hacer seneddeki Bakiyye için müdellis olduğunu söylemektedir.¹⁷⁶ *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut hadisin *sahih* olduğunu söylemekle beraber, bu isnâdın ise rivayetteki Bakiyye b. Velid’den dolayı mütâbi¹⁷⁷ ve şevâhitleriyle¹⁷⁸ beraber *hasen* olduğunu söylemektedir. Çünkü muhakkike göre o tedlisin en kötüsü olan “tesviye tedlisi”¹⁷⁹ yapmaktadır¹⁸⁰ ve sadece hocasını zikretmektedir. Bu hadisin

¹⁷² Nesâî, İstiâze; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/438.

¹⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIX/576.

¹⁷⁴ Tahâvî, Ebû Ca’fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısırî et-Tahâvî (321/933) *Şerhu Müşkili ’l-Âsâr*, Risale, Beyrut, thk. Şuayb Arnavut, 1. Baskı (1415/1994) I/115.

¹⁷⁵ Taberânî, *el-Mu’cemu ’l-Kebîr*, XVII/950.

¹⁷⁶ İbn Hacer, *Takrîb ’u-Tehzîb*, I/126.

¹⁷⁷ Mütâbi’: Hadisin metin açısından benzeri olan ve en azından sahâbi ravisi aynı olmak şartıyla, başka bir senedle rivayet edilen hadistir. (Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, İfav, 9. Baskı, İstanbul, 2016. S.230.)

¹⁷⁸ Şevâhid: 1. Bir hadise, aynı sahâbiden gelen ve içeriği aynı olan ikinci hadis. 2. Herhangi bir hadise, başka bir sahâbiden gelen tamamen aynı veya benzer muhtevadaki hadis. (Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 291)

¹⁷⁹ Tesviye Tedlisi: 1. Bir senedin ravilerinin hepsinin sika olduklarını göstermek maksadıyla seneddeki sika raviler arasında mevcut olan zayıf raviyi, okuyucuya veya dinleyiciye farketmeksizin, aradan çıkararak rivayette bulunmak. 2. Senedin âli olduğunun veya meşhur şekliyle geldiğini göstermek amacıyla seneddeki raviler arasında bulunan bir raviyi atarak rivayette bulunmak. (Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, s.314)

¹⁸⁰ Zehebî, *Nübelâ*, VII/459.

aslı başka tariklerle müsnedde (17350)¹⁸¹ numaralı hadiste, zikrettiğimiz hadisten önceki ve sonraki hadislerde (mana itibariyle) ve yukarda verdiğimiz başka kaynaklarda da geçmektedir.¹⁸²

Elbânî, isnâdı *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.¹⁸³

Hadis *hasendir*.

أخبرنا موسى بن حزام الترمذي قال أنبأنا أبو أسامة عن سفیان عن معاوية بن صالح عن عبد الرحمن بن جبیر بن نفيیر عن أبيه عن عقبة بن عامر : أنه سأل رسول الله صلى الله عليه وسلم عن المعوذتين قال عقبة فأمرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم بهما في صلاة الغداة

7 (5434) ...Ukbe b. Amir (r.a)'den rivayet edildiğine göre, *bizzat kendisi* “*Muavvizeteyn sûreleri hangi sûrelerdir?*” diye sordum da: “*Resûlullah (s.a.v.) bize İmamlık yaptı ve sabah namazında o sûreler ile bize namaz kıldırды*” dedi.¹⁸⁴

Hadis İbn Huzeyme, (924/1518)¹⁸⁵ Ebû Ya'la,¹⁸⁶ Taberânî,¹⁸⁷ İbn Ebû Şeybe¹⁸⁸ ve Beyhakî¹⁸⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Kaynakların çoğunda “*صلاة الغداة*” yerine “*صلاة الفجر*” lafzı geçmektedir.

Seneddeki ravilerden Musa b. Hizâm,¹⁹⁰ Ebû Üsâme,¹⁹¹ Süfyân es-Sevrî,¹⁹² Muâviye b. Salih,¹⁹³ Şeyhayn ricalidirler. Abdurrahman b. Cübeyr b. Nefîr de sika

¹⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIIIX/583.

¹⁸² Başka tarikler: Bizim zikretmiş olduğumuz Tahâvî ve Taberânî gibi kaynaklardır.

¹⁸³ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/455.

¹⁸⁴ Nesâî, İstiâze; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/441.

¹⁸⁵ İbn Huzeyme, Muhammed b. İshak b. Huzeyme Ebû bekr es-Sülemi en-Nisaburi (924/1518), *Sahîhu İbn Huzeyme*, tahk. Mustafa Âzami, Beyrut, 1390/1970, I/266.

¹⁸⁶ Ebû Ya'lâ Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî (307/919), *Müsnedu Ebî Ya'lâ*, I/XIII, thk. Hüseyin Selim Esed, Dimeşk, 1404/1984 III/276.

¹⁸⁷ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XVII/337.

¹⁸⁸ İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed el-Kûfî (235/849), *Kitâbu'l-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, I-VII, thk. Muhammed Avvâme, Beyrut, 1409/1989. XV/537.

¹⁸⁹ Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, IV/539.

¹⁹⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/163; İbn Hacer, *Takrîbu't-takrîb*, I/550.

¹⁹¹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VI/222.

¹⁹² İbn Hibbân, *es-Sikât*, VI/401.

¹⁹³ İbn Hacer, *Takrîbu't-takrîb*, I/538.

ravilerdendir.¹⁹⁴ Abdurrahman b. Cübeyr'in babası Cübeyr b. Ne'fir b. Malik de Şeyhayn ricalidir.¹⁹⁵

Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.¹⁹⁶

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن بشار قال حدثنا عبد الرحمن قال حدثنا معاوية عن العلاء بن الحارث عن مكحول عن عقبة :
أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قرأ بهما في صلاة الصبح

8 (5435) ... Ukbe (r.a)'den rivayet edildiğine göre, *Resûlullah (s.a.v.), Nas ve Felak sûrelerini sabah namazında okudu.*¹⁹⁷

Hadis bu lafızlarla Taberânî¹⁹⁸ ve Mizzî'nin¹⁹⁹ eserlerinde geçmektedir. Benzer rivayetlerle Ebû Ya'la,²⁰⁰ İbn Huzeyme,²⁰¹ İbn Ebû Şeybe²⁰² ve Beyhakî²⁰³ gibi hadisçilerin de eserlerinde geçmektedir.

Seneddeki ravilerin hepsi Şeyhayn ricalidirler.²⁰⁴ Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.²⁰⁵

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا أحمد بن عمرو قال أنبأنا بن وهب قال أخبرني معاوية بن صالح عن بن الحارث وهو العلاء عن القاسم مولى معاوية عن عقبة بن عامر قال كنت أقود برسول الله صلى الله عليه وسلم في السفر فقات رسول الله صلى الله عليه وسلم : يا عقبة ألا أعلمك خير سورتين قرنتا فعلمني قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس فلم يرني سررت بهما جدا فلما نزل لصلاة الصبح صلى بهما صلاة الصبح للناس فلما فرغ رسول الله صلى الله عليه وسلم من الصلاة التفت إلي فقال يا عقبة كيف رأيت

¹⁹⁴ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, V/267. İbn Hibbân, *es-Sikât*, V/79.

¹⁹⁵ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, II/223. İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/111.

¹⁹⁶ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/455.

¹⁹⁷ Nesâî, *İstiâze*, 1; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/440.

¹⁹⁸ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XVII/335.

¹⁹⁹ Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşraf bi Ma'rifeti'l-Etraf*, VII/323.

²⁰⁰ Ebû Ya'la, *Müsnedu ebî Ya'la*, III/276

²⁰¹ İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/268.

²⁰² İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/537.

²⁰³ Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, IV/539.

²⁰⁴ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/111; VIII/373; VII/470; V/248; V/446.

²⁰⁵ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/455.

9 (5436) ...Ukbe b. Amir (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Bir yolculukta Resûlullah (s.a.v.)’in katurını çekiordum. Resûlullah (s.a.v.) bana: “Ey Ukbe! Sana okunan en hayırlı iki sûre öğretelim mi?” buyurdu ve bana Nas ve Felak sûrelerini öğretti. O iki sûreye pek değer vermediğimi anlayınca sabah namazı için mola verdiğimiz bir yerde o iki sûre ile sabah namazını kıldırdı. Namaz bitince bana dönerek: “Ey Ukbe nasıl buldun?” dedi.*²⁰⁶

Hadis Ebû Dâvûd,²⁰⁷ Beyhakî,²⁰⁸ İbnu'l-Esîr,²⁰⁹ Begavî²¹⁰ ve Zeylaî²¹¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Zeylaî hadisin benzer rivayetlerle birçok sahih kaynakta geçtiğini söylemektedir.

Seneddeki ravilerden Kâsım Ebû Abdurrahman dışındakiler Şeyhayn’ın ricalidirler.²¹² Kâsım da sika ravilerdendir.²¹³ Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.²¹⁴

Hadis *sahihtir*.

أخبرني محمود بن خالد قال حدثنا الوليد قال حدثني بن جابر عن القاسم أبي عبد الرحمن عن عقبة بن عامر قال : بينا أقود برسول الله صلى الله عليه وسلم في نعب من تلك النقاب إذ قال ألا تتركب يا عقبة فأجلت رسول الله صلى الله عليه وسلم أن أركب مركب رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال ألا تتركب يا عقبة فأشفقت أن يكون معصية فنزل وركبت هنيهة ونزلت وركب رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال ألا أعلمك سورتين من خير سورتين قرأ بهما الناس فأقراني قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس فأقيمت الصلاة فتقدم فقرا بهما ثم مر بي فقال كيف رأيت يا عقبة بن عامر اقرأ بهما كلما نمت وقمت

10 (5437) ... Ukbe b. Amir (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Bir yolculukta Resûlullah (s.a.v.)’in binitini çekiordum. Bir ara Resûlullah (s.a.v.) bana: “Ey Ukbe biraz da sen binmeyecek misin?” dedi. Ben de*

²⁰⁶ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/440.

²⁰⁷ Ebû Dâvûd, Salat, 352.

²⁰⁸ Beyhakî, *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, II/394.

²⁰⁹ İbnu'l-Esîr, *Câmiu ’l-Usûl fî Ehâdisi ’r-Resûl*, IIX/489.

²¹⁰ Begavî, Ebû'l-Hasen Ali b. Abdilaziz (516/1122), *Şerhu ’s-Sünne*, Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut, thk. Şuayb Arnavut, 1403/1983, III/79.

²¹¹ Cemaluddin Ebû Muhammed Abdullah b. Yûsuf el-Hanefî ez-Zeylaî (762/1361), *Nesbu ’r-Raye li Ehâdisi ’l-Hidaye*, tahk. Muhammed Avvâme, Beyrut, 1418/1997. II/4.

²¹² İbn Hibbân, *es-Sikât*, VIII/29; VIII/346; VII/470; V/248.

²¹³ Buhârî, *et-Târîhu ’l-Kebîr*, VII/159; İbn hacir, *Takrîb*, I/450.

²¹⁴ Elbânî, *Sahîhu Süneni ’n-Nesâî*, III/456.

hürmetimden dolayı ve saygısızlık olmaması için Resûlullah(s.a.v.)'in binitine binmekten çekindim. Daha sonra, yine: “Binmeyecek misin? Ey Ukbe” deyince, itaatsizlik olmasından korktum. Böylece kendisi indi ben bindim. Biraz bindikten sonra indim. Resûlullah (s.a.v.) bindi ve şöyle söyledi: “İnsanların okuduğu iki hayırlı sûreyi sana öğreteyim mi?” Böylece Nas ve Felak sûrelerini bana okudu namaz vakti olunca öne geçip İmamlık yaptı ve bu iki sûre ile namaz kıldırdı. Ve bana dönerek “Ey Ukbe nasıl buldun? Bu iki sûreyi her uyuduğunda ve kalktığında oku” buyurdu.²¹⁵

Hadis İbn Huzeyme,²¹⁶ Ebû Ya'la²¹⁷ ve Tahâvî²¹⁸ gibi eserlerde geçmektedir. Seneddeki Mahmûd b. hâlid,²¹⁹ Velîd b. Müslim (Şeyhayn),²²⁰ Abdurrahman b. yezîd b. cabir (Şeyhayn)²²¹ ve Kâsım Ebû Abdurrahman sika ravilerdendirler.²²²

Tahâvîyi tahkik eden Hüseyin Selim Esed ve Elbânî, *isnâdı hasen* değerlendirmesi yapmaktadırlar.²²³

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا قتيبة قال حدثنا الليث عن بن عجلان عن عن عقبة بن عامر قال كنت أمشي مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال : يا عقبة قل فقلت ماذا أقول سعيد المقبري يا رسول الله فسكت عني ثم قال يا عقبة قل فقلت ماذا أقول يا رسول الله فسكت عني فقلت اللهم أردد علي فقال يا عقبة قل فقلت ماذا أقول يا رسول الله فقال قل أعوذ برب الفلق فقرأتها حتى أتيت على آخرها ثم قال قل فقلت ماذا أقول يا رسول الله قال قل أعوذ برب الناس فقرأتها حتى أتيت على آخرها ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عند ذلك ما سأل سائل بمثلها ولا استعاض مستعيز بمثلها

11 (5438) ...Ukbe b. Amir (r.a)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v) ile birlikte yürüyordum. Bir ara bana: “Ey Ukbe oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım Ey Allah'ın Resûlü!” dedim. Biraz sustu. Sonra yine: “Ey Ukbe oku!” dedi. Ben: “Ne okuyayım Ey Allah'ın Resûlü” dedim. Yine biraz*

²¹⁵ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/438.

²¹⁶ İbn Huzeyme, *Sahihu İbn Huzeyme*, I/266.

²¹⁷ Ebû Ya'lâ, *Müsnedu ebî Ya'lâ*, III/278.

²¹⁸ Tahâvî, *Şerhu Müşkili'l-Âsâr*, I/115.

²¹⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/202.

²²⁰ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/222.

²²¹ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, V/365; İbn Hibbân, *es-Sikât*, VII/81.

²²² Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, VII/159; İbn hacir, *Takrîb*, I/450.

²²³ Elbânî, *Sahihu Süneni'n-Nesâî*, III/456.

sustu. Bu sefer ben: “Allah’ım onu tekrar ettir diye duada bulundum.. Resûlullah (s.a.v.) hemen: “Ukbe oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım? Ey Allah’ın Resûlü!” dedim. “Felak sûresini oku” buyurdu. Ben de sonuna kadar okudum. Daha sonra: “Yine oku” dedi. Ben de: “Ne okuyayım Ey Allah’ın Resûlü deyince, “Nas sûresini oku” dedi. Ben de sonuna kadar okudum sonra Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Hiçbir kimse bu sûrelerin misliyle (kıymet açısından) ne Allah’tan bir dilek dilemiştir. Ne de bir şeyden Allah’a sığınmıştır.”²²⁴

Hadis Ebû Dâvûd,²²⁵ İbn Ebû Şeybe,²²⁶ Beyhâkî²²⁷ ve El-Müttakî el-Hindî²²⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Seneddeki raviler Şeyhay’in ricalidirler.²²⁹ Elbânî, *hasen-sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.²³⁰

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا قتيبة قال حدثنا الليث عن يزيد بن أبي حبيب عن أبي عمران أسلم عن عقبة بن عامر قال : أتيت رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو راكب فوضعت يدي على قدمه فقلت أقرئني سورة هود أقرئني سورة يوسف فقال لن تقرأ شيئا أبلغ عند الله تعالى من قل أعوذ برب الفلق

12 (5439) ...Ukbe b. Amir (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)’in yanına geldim binitinin üzerindeydi. Elimi ayağının üzerine koydum ve: “Bana Hud ve Yusuf sûrelerini okut” dedim. Bunun üzerine: “Allah indinde Felak sûresinden daha etkili bir sûre okuyamazsın” dedi.*²³¹

²²⁴ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/437.

²²⁵ Ebû Dâvûd, Salat, 352.

²²⁶ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/306.

²²⁷ Beyhâkî, *Şuabü’l-Îmân*, IV/159.

²²⁸ El-Müttakî el-Hindî, Alaaddin Ali b. Hüsamuddin el-Munteka el-Hindî el-Burhanu’l-Fevri (975/1567), *Kenzu’l-Ummâl fi Süneni’l-Ekvali ve’l-Efal*, Risale, 1401/1981, I/602.

²²⁹ Buhârî, *et-Târîhu’l-Kebîr*, VII/195; VII/246; I/196; III/4574; İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX/20; VII/360; VII/386; IV/284.

²³⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni’n-Nesâî*, III/457.

²³¹ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/437.

Hadis İbn Hibbân²³² ve Ahmed b. Hanbel²³³ tarafından ukbe kanalıyla nakledilmiştir. *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır. Nesâî aynı hadise *Sünen*'de “Sıfatu's-salât” kitabında da yer vermiştir.²³⁴

Seneddeki ravilerden Kuteybe, Leys ve yezîd b. Ebî Habîb Şeyhayn ricalidirler.²³⁵ Ebî İmrân Eslem de sika ravilerdendir.²³⁶ Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.²³⁷

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن المثنى قال حدثنا يحيى قال حدثنا إسماعيل قال حدثنا قيس عن عقبه بن عامر عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : أنزل على آيات لم ير مثلهن قل أعوذ برب الفلق إلى آخر السورة وقل أعوذ برب الناس إلى آخر السورة

13 (5440) ...Ukbe b. Amir (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o Resûlullah (s.a.v) şöyle dedi: “*Bu güne kadar eşi benzeri görülmedik ayetler bana indirildi diyerek Nas ve Felak sûrelerini sonuna kadar okudu.*”²³⁸

Hadis Müslim(261/874),²³⁹ Tirmizî,²⁴⁰ Dârimî,²⁴¹ Taberânî²⁴² ve Ahmed b. Hanbel²⁴³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Tirmizî *hasen-sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.

Hadis *sahihtir*.

²³² İbn Hibbân, Muhammed b. Ahmed Ebî Hatim et-Temîmî el-Busti, (354/965), *es-Sahih*, tahk. Şuayb Arnavut, Beyrut, 1414/1963, III/74.

²³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIIIX/575.

²³⁴ Nesâî, Sıfatu's-Salât, 47.

²³⁵ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, VII/195; VII/246; VIII/324; İbn Hibbân, *es-Sikât*, XI/20; VII/360; V/546-49.

²³⁶ Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, II/24; İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/46; İbn hacer, *Takrîb*, I/450.

²³⁷ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/457.

²³⁸ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/441.

²³⁹ Müslim, Salat, 1892.

²⁴⁰ Tirmizî, Fezâilu'l-Kur'ân, 13.

²⁴¹ Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdîrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî (255/869) *es-Sünen*, Beyrut, 1. Baskı 1407/1986. I/234.

²⁴² Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XVII/350.

²⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIIIX/537.

أخبرنا عمرو بن علي قال حدثني بدل قال حدثنا شداد بن سعيد أبو طلحة قال حدثنا سعيد الجريري قال حدثنا أبو نضرة عن جابر بن عبد الله قال قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرأ : يا جابر قلت وماذا اقرأ بأبي أنت وأمي يا رسول الله قال اقرأ قل أعوذ برب الفلق وقل أعوذ برب الناس فقرأتهما فقال اقرأ بهما ولن تقرأ بمثلهما

14 (5441) ...Cabir b. Abdullah (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) bana: “Oku Cabir” dedi. Ben de: “Ne okuyayım anam babam sana feda olsun” dedim. Bunun üzerine bana: “Felak ve Nas sûrelerini oku” dedi. Ben de onları okudum. sonra bana: “Bunları okumaya devam et bu sûreler mislini(değer açısından) okuyamazsın” buyurdu.*²⁴⁴

Hadis Suyûtî,²⁴⁵ İbn Hibbân²⁴⁶ ve El-Müttakî el-Hindî²⁴⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde Câbir tarikiyle geçmektedir. Ahmed b. Hanbel ise benzer bir lafızla Ukbeden rivayet etmiştir.²⁴⁸

Seneddeki ravilerden Şeddâd b. Saîd Ebû Talha dışındakiler Şeyhayn’ın ricalidirler. Şeddâd b. Saîd Ebû Talha da sika ravilerdendir.²⁴⁹ *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut, *sahih* değerlendirmesi yaparken Elbânî hadisin *hasen-sahih* olduğunu söylemektedir.²⁵⁰

Hadis *sahihtir*.

2- İTAAT ETMEYEN KALPTEN ALLAH’A SİĞİNMAK

أخبرنا يزيد بن سنان قال حدثنا عبد الرحمن قال أنبأنا سفيان عن أبي سنان عن عبد الله بن أبي الهذيل عن عبد الله بن عمرو : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من أربع من علم لا ينفع ومن قلب لا يخشع ودعاء لا يسمع ونفس لا تشبع

²⁴⁴ Nesâî, İstiâze, 1; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/441.

²⁴⁵ Suyûtî, *el-Câmiu ’s-Sagîr*, I/204.

²⁴⁶ İbn Hibbân, *Sahih*, III/76.

²⁴⁷ Müttakî el-Hindî, *Kenzu ’l-Ummâl*, I/602.

²⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIIIX/560.

²⁴⁹ Buhârî, *et-Târihu ’l-Kebîr*, IV/227; İbn Hibbân, *es-Sikât*, VI/441.

²⁵⁰ Elbânî, *Sahihu Süneni ’n-Nesâî*, III/458.

15 (5442) ...Abdullah b. Amr (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, *Peygamber (s.a.v.) dört şeyden Allah'a sığınırdu: "Fayda vermeyen ilimden, itaat etmeyen kalpten, kabul olunmayan duadan doymayan (açgözlü) nefisten."*²⁵¹

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (5467, 5470, 5536, 5537) numaralı hadislerde geçmektedir ve kaynaklarda Ebû Hureyre, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Amr ve Zeyd b. Erkam tarikleriyle yer almaktadırlar.

Müslim,²⁵² Ebû Dâvûd,²⁵³ İbn Mâce,²⁵⁴ Ebû Ya'la²⁵⁵ ve İbn Ebû Şeybe²⁵⁶ Ebû Hureyre tarihiyle zikretmişler.

Hadis *sahihtir*.

3- KALBİN FİTNESİNDEN (KÖTÜLÜKLERE KAYMASINDAN) ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال أنبأنا عبيد الله قال حدثنا إسرائيل عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون عن عمر : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من الجبن والبخل وفتنة الصدر وعذاب القبر

16 (5443) ...Ömer (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, *Resûlullah (s.a.v.): "Korkaklıktan, cimrilikten, kalbin kötülüklerle kaymasından ve kabir azabından Allah'a sığınırdu."*²⁵⁷

Hadis Hadis Buhârî, (256/869)²⁵⁸ Ebû Dâvûd²⁵⁹ ve İbn Ebû Şeybe²⁶⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Aynı hadis Nesâî'de bu rivayet dışında iki yerde daha geçmektedir.²⁶¹ Diğer iki rivayette bu rivayete ek olarak (وسوء العمر) lafzı mevcuttur. Ayrıca Hadis (وسوء

²⁵¹ Nesâî, İstiâze, 2; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/446.

²⁵² Müslim, Zikir, 6906.

²⁵³ Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

²⁵⁴ İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîz el-Kazvîni (275/888), *Sünen*, I-II, thk. Muhammed Fuâd Abdulbâkî, İstanbul, 1992. Dua, 2.

²⁵⁵ Ebû Ya'la, *Müsnedu Ebî Ya'la*, I/412.

²⁵⁶ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/70.

²⁵⁷ Nesâî, İstiâze, 3; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/447.

²⁵⁸ Buhârî, Muhammed b. İsmail Ebû Abdillâh el-Buhârî el-Cafi, *el-Camiu's-Sahih el-muhtasar* Beyrut, 1407/1998, Daavât, 37.

²⁵⁹ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

²⁶⁰ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, VII/451.

²⁶¹ Nesâî, İstiâze, 27.

ziyâdesiye Ebû Dâvûd,²⁶² Bezzâr,²⁶³ Taberânî,²⁶⁴ Suyûtî²⁶⁵ ve Hâkim'in Müstedrek'inde²⁶⁶ ve (وأرذل العمر) ziyadesiyle İbn Mâce'nin²⁶⁷ Sünen'inde yer almaktadır. Hâkim hadisin *sahih* olduğunu söylemektedir.

Hadis *sahihtir*.

4- GÖZ VE KULAĞIN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNİNMA.

أخبرنا الحسين بن إسحاق قال حدثنا أبو نعيم قال حدثنا سعد بن أوس قال حدثني بلال بن يحيى أن شتير بن شكل أخبره عن أبيه شكل بن حميد قال : أتيت النبي صلى الله عليه وسلم فقلت يا نبي الله علمني تعودًا أتعود به فأخذ بيدي ثم قال قل أعوذ بك من شر سمعي وشر بصري وشر لساني وشر قلبي وشر مني قال حتى حفظتها قال سعد والمنى ماؤه

17 (5444) ...Şekel b. Humejd (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in yanına vardım ve: "Ey Allah'ın Peygamberi nasıl sığınacağımı bana öğret" dedim. Elimi tuttu ve: "Allah'ım kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden ve benim şerrinden sana sığınırım de" buyurdu. taki ezberledim. Sa'd der ki: Meni erkeklik suyu demektir.*²⁶⁸

Hadis Ebû Dâvûd,²⁶⁹ Tirmizî,²⁷⁰ Ahmed b. Hanbel,²⁷¹ Beyhakî,²⁷² Taberânî,²⁷³ İbn Ebû Şeybe,²⁷⁴ Hâkim²⁷⁵ ve Irâkî²⁷⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

²⁶² Ebû Dâvûd, Salat, 365.

²⁶³ Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Atfîkî (292/904), *el-Bahru'z-Zehhâr elma'rûf bi-Müsnedi'l-Bezzâr*, I-IX, thk. Mahfûzurrahmân Zeynullah, Medine-i Münevvere, 1424/2003. V/246.

²⁶⁴ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, X/161.

²⁶⁵ *El-Câmiu's-Sagîr*, II/206.

²⁶⁶ Hâkim, *Müstedrek*, I/529.

²⁶⁷ İbn Mâce, Dua,3.

²⁶⁸ Nesâî, İstiâze, 4; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/446.

²⁶⁹ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

²⁷⁰ Tirmizî, 75.

²⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/305.

²⁷² Ebû Bekr Ahmed b. El-Huseyn b. Ali el-Beyhakî (458/1065), *Daavâtu'l-kebîr*, Kuveyt, 1414/1993. II/61.

²⁷³ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, I/409.

²⁷⁴ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/78.

²⁷⁵ Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh (405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-IV, thk. Mustafa Abdülkâdir Ata, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990. I/532.

²⁷⁶ Irâkî, Ebû'l-Fadl Zeynüddîn Abdurrahîm b. el-Huseyn (806/1403), *el-Muğnî an Hamli'l-Asfâr*, I-II, thk. Eşref Abdülmaksûd, Riyâd, 1415/1995. I/286.

Tirmizî hadisin bu hadisi sadece Said b. Evs'in Bilal b. Yahya'dan rivayetiyle bildiğini ve hadisin *hasen-garip* olduğunu ifade ederken *Müsnedi*'in muhakkiki Şuayb Arnavut, Hâkim, Irâkî ve Elbânî ise *sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.²⁷⁷

Hadis *sahihtir*.

5- KORKAKLIKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا إسماعيل بن مسعود قال حدثنا خالد قال حدثنا شعبة عن عبد الملك بن عمير قال سمعت مصعب بن سعد عن أبيه قال كان يعلمنا خمسا كان يقول : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يدعو بهن ويقولهن اللهم إني أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك أن أزدل العمر وأعوذ بك من فتنة الدنيا وأعوذ بك من عذاب القبر

18 (5445) ...Mus'ab b. Sa'd (r.a.) babasından naklederek şöyle söylemektedir: *Babam bize beş şey öğretir. Resûlullah (s.a.v.)'in bunlarla dua ettiğini ve şöyle buyrdüğünü söylerdi: "Allah'ım! Cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, kötü ömürden (ihtiyarlığın rezillik dönemine düşmekten), dünya fitnelerinden sana sığınırım, kabir azabından da sana sığınırım."*²⁷⁸

Hadis Nesâî'de (5447, 5478, 5479, 5496) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî, (256/869)²⁷⁹ İbn Huzeyme,²⁸⁰ İbn Hibbân,²⁸¹ Ebû Ya'la,²⁸² Bezzâr²⁸³ ve Ahmed b. Hanbel²⁸⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

6- CİMRİLİKTEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن عبد العزيز قال حدثنا الفضل بن موسى عن زكريا عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون عن بن مسعود قال : كان النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ من خمس من البخل والجبن وسوء العمر وقتنة الصدر وعذاب القبر

²⁷⁷ Elbânî, *Sahîhu Süneni 'n-Nesâî*, III/458.

²⁷⁸ Nesâî, *İstiâze*, 5; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/447.

²⁷⁹ Buhârî, *Daavât*, 37.

²⁸⁰ İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/367.

²⁸¹ İbn Hibbân, *Sahih*, III/284.

²⁸² Ebû Ya'la, *Müsnedu ebî Ya'la*, II/110.

²⁸³ Bezzâr, *Müsned*, III/343.

²⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/147.

19 (5446) ...İbn Mesûd (r.a.) şöyle demektedir: *Resûlullah (s.a.v.) beş şeyden Allah'a sığınır: Cimrilikten, korkaklıktan, kötü ömürden (ihtiyarlığın rezillik dönemine düşmekten), kalbin fitnesinden, kabir azabından.*²⁸⁵

İbn Ebû Hâtim, hadisle ilgili şunları nakletmektedir: Babam ve Ebû Zur'a'ya Zekeriyya b. Ebî Zaide'nin Ebû İshak'tan onunda Amr b. Meymun'dan onunda Abdullah'tan rivayeti ve Züheyr'in Amr b. Meymun'dan onunda Ömer'den rivayet ettikleri hadislerden hangisinin daha sahih olduğunu sordum. Babam ve Ebû Zur'a; İki rivayetin de sahih olmadığını bu hadisi Sevri'nin Ebû İshak'tan o da Amr b. Meymun'dan o da Hz. Peygamber (s.a.v)'den Mürsel olarak rivayet ettiğini ve Sevri'nin bu üç râvîden hafızası en kuvvetlisi olduğunu söylediler. Ayrıca babam Ebû İshak'ın yaşlandığını ve ömrünün sonlarında hafızasının kötüleştiğini Sevri'nin Semânın daha önce olduğunu söyledi. Ebû Zur'a da Züheyr ve Zekeriyya'nın Ebû İshak'tan geç bir dönemde duyduklarını söyledi.²⁸⁶

İbn Hibbân Ebû İshak'ın Müdellis olduğunu²⁸⁷, İbn Hacer²⁸⁸ ise sika olduğunu fakat ömrünün sonlarında ihtilâta (karışıklığa) uğradığını ifade etmektedir.

İbn Ebû Hâtim'in seneddeki ravilerle ilgili değerlendirmesi bu rivayetin *zayıf* olduğunu göstermektedir. Fakat hadis farklı senedlerle ve metindeki lafızlarda bazı yer değişiklikleriyle Ebû Dâvûd,²⁸⁹ Bezzâr,²⁹⁰ Taberânî²⁹¹ ve Ahmed b. Hanbel,²⁹² gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, Şeyhayn'ın şartı üzere *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır. Elbânî ise sadece *el-Müctebâ*'daki bu senedi göz önünde bulundurarak hadis için *zayıf* değerlendirmesi yapmaktadır.²⁹³

Bu rivayet seneddeki Ebû İshak'tan dolayı *zayıftır*.

²⁸⁵ Nesâî, İstiâze, 6; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/447.

²⁸⁶ İbn Ebû Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî (327/938), *İlelü'l-Hadis*, thk. Sa'd b. Abdullah el-Humeyd, 1427/2006, V/289.

²⁸⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, V/177.

²⁸⁸ İbn Hacer, *Takrîbu't-Tehzîb*, I/423.

²⁸⁹ Ebû Dâvûd, *Salat*, 365.

²⁹⁰ Bezzâr, *Müsned*, V/264.

²⁹¹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, X/161.

²⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/290.

²⁹³ Elbânî, *Zaifu Süneni'n-Nesâî*, I/181.

أخبرنا يحيى بن محمد قال حدثنا حبان بن هلال قال حدثنا أبو عوانة عن عبد الملك بن عمير عن عمرو بن ميمون الأودي قال كان سعد يعلم بنيه هؤلاء الكلمات كما يعلم المعلم الغلمان ويقول : إن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ بهن دبر الصلاة اللهم إني أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك أن أُرَد إلى أرذل العمر وأعوذ بك من فتنة الدنيا وأعوذ بك من عذاب القبر فحدثت بها مصعبا فصدقته

20 (5447) ...Amr b. Meymun el-Evdi (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Said, öğretmenlerin çocuklara öğrettiği gibi çocuklarına şu duaları öğretir ve Resûlullah (s.a.v.)’ın her namazın sonunda bu dualarla Allah’a sığındığını söylerdi: “Allah’ım! Cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, ömrün âhîrinde rezil duruma düşmekten sana sığınırım, dünya fitnesinden sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım.” Bu hadisi Mus’ab’a söyledim o da tasdik etti.*²⁹⁴

Hadis Nesâî’de (5445, 5478, 5479, 5496) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,²⁹⁵ İbn Huzeyme,²⁹⁶ İbn Hibbân,²⁹⁷ Ebû Ya’la,²⁹⁸ Bezzâr²⁹⁹ ve Ahmed b. Hanbel³⁰⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن المثني عن معاذ بن هشام قال حدثنا أبي عن قتادة عن أنس : أن نبي الله صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم إني أعوذ بك من العجز والكسل والبخل والهزم وعذاب القبر وفتنة المحيا والممات

21 (5448) ...Enes (r.a.)’ın rivayetine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: *“Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, ihtiyarlıktan, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım.”*³⁰¹

Enes’ten gelen bu rivayet Nesâî’de aynı ve benzer lafızlarla (5452, 5453, 5457, 5459, 5476, 5495, 5503) sayılı hadislerde geçmektedir. Hadis aynı tarikle

²⁹⁴ Nesâî, İstiâze, 6 *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/443.

²⁹⁵ Buhârî, Daavât, 37.

²⁹⁶ İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/367.

²⁹⁷ İbn Hibbân, *Sahih*, III/284.

²⁹⁸ Ebû Ya’la, *Müsnedu ebî Ya’la*, II/110.

²⁹⁹ Bezzâr, *Müsned*, III/343.

³⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/147.

³⁰¹ Nesâî, İstiâze, 6; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/447-448-450.

Buhârî,³⁰² Müslim,³⁰³ Ebû Dâvûd,³⁰⁴ İbn Hibbân,³⁰⁵ Ebû Ya'lâ³⁰⁶ ve Ahmed b. Hanbel³⁰⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir

Hadis *sahihtir*.

7- GAMDAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا علي بن المنذر عن بن فضيل قال حدثنا محمد بن إسحاق عن المنهال بن عمرو عن أنس بن مالك قال: كان لرسول الله صلى الله عليه وسلم دعوات لا يدعهن كان يقول اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن والعجز والكسل والبخل والجبن وغلبة الرجال

22 (5449) ...Enes b. Mâlik (r.a.)'ın rivayetine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in (devamlı okuyup) terk etmediği duaları vardı. O şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Gamdan, kederden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan ve insanların zulmünden sana sığınırım."*³⁰⁸

Hadis Nesâî'de (وضع الدين) ziyadesiyle (5453) numaralı hadiste geçmektedir. Daha uzun bir rivayetle fakat dua kısmına yine (وضع الدين) eklemesiyle Buhârî'de de geçmektedir.³⁰⁹

Hadis aynı ziyade ile Ahmed b. Hanbel,³¹⁰ Ebû Ya'lâ,³¹¹ Bezzâr³¹² ve Tirmizî gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.³¹³

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال أنبأنا جرير عن محمد بن إسحاق عن عمرو بن أبي عمرو عن أنس بن مالك قال : كان لرسول الله صلى الله عليه وسلم دعوات لا يدعهن اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن والعجز والكسل والبخل والجبن والدين وغلبة الرجال قال أبو عبد الرحمن هذا الصواب وحديث بن فضيل خطأ

³⁰² Buhârî, Cihâd ve Seyr, 25; Daavât, 37.

³⁰³ Müslim, Zikir, 6873.

³⁰⁴ Ebû Dâvûd, Salât, 367.

³⁰⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/289.

³⁰⁶ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, V/402.

³⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIX/166.

³⁰⁸ Nesâî, İstiâze, 7; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/448-449-460.

³⁰⁹ Buhârî, Cihâd ve Seyr, 73; Et'ime, 27; Daavât, 35-39.

³¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXI/29.

³¹¹ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, V/369.

³¹² Bezzâr, *Müsned*, II/272.

³¹³ Tirmizî, Daavât, 71.

23 (5450) ...Enes b. Mâlik (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)’in (devamlı okuyup) terk etmediği duaları vardı: “Allah’ım! Gamdan, kederden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borçtan ve insanların zulümlerinden sana sığınırım.*

Ebû Abdurrahmân (Nesâî) bu rivayet daha doğrudur. İbn Fudayl’ın hadisi (bir önceki hadis) ise hatadır diyor.”³¹⁴

Hadis Bir önceki hadisle aynı tarikten gelmektedir. Lafız olarak sadece (والدين) kısmı eklemelidir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا حميد بن مسعدة قال حدثنا بشر عن حميد قال قال أنس : كان النبي صلى الله عليه وسلم يدعو اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والجبن والبخل وفتنة الدجال وعذاب القبر

24 (5451) ...Enes (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: *“Allah’ım! Tembellikten, ihtiyarlıktan, korkaklıktan, cimrilikten, Deccâl’in fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım.*”³¹⁵

Hadis Bezzâr,³¹⁶ İbn Ebû Şeybe,³¹⁷ Beyhâkî³¹⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Hadisi Benzer lafızlarla da Buhârî,³¹⁹ Müslim,³²⁰ Ebû Dâvûd,³²¹ gibi hadisçiler tahriç etmişler.

Hadis Ahmed b. Hanbel’in *Müsnedi*’inde aynı lafızlarla Enes (r.a.) tarikiyle üç farklı yerde geçmektedir. *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut, her üç yerde de hadislerin Şeyhayn’in şartı üzere *sahih* olduklarını söylemektedir.³²² Elbânî’de *isnadi sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.³²³

Hadis *sahihtir*.

³¹⁴ Nesâî, İstiâze, 7; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/447-448-450.

³¹⁵ Nesâî, İstiâze, 7; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/447-448.

³¹⁶ Bezzâr, *Müsned*, II/298.

³¹⁷ İbn Ebû Şeybe, *Musanef*, XV/80,

³¹⁸ Beyhâkî, *Şuabü ’l-İmân*, X/194.

³¹⁹ Buhârî, *Cihâd ve Seyr*, 25; *Daavât*, 37.

³²⁰ Müslim, *Zikir*, 6873.

³²¹ Ebû Dâvûd, *Salât*, 367.

³²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XX/361- XX/388- XXI/130.

³²³ Elbânî, *Sahîhu Süneni ’n-Nesâî*, III/460.

أخبرنا محمد بن عبد الأعلى الصنعاني قال حدثنا المعتمر عن أبيه عن أنس : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم إني أعوذ بك من العجز والكسل والههم والبخل والجبن وأعوذ بك من عذاب القبر ومن فتنة المحيا والممات

25 (5452) ...Enes (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle söylediler: “Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, ihtiyarlıktan, cimrilikten, korkaklıktan, kabir azabından ve hayatın ve ölümün fitnelerinden de sana sığınırım.”³²⁴

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (5448, 5458, 5459, 5538) Numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,³²⁵ Müslim,³²⁶ Ebû Dâvûd,³²⁷ Ahmed b. Hanbel,³²⁸ Bezzâr³²⁹ ve Ebû Ya’lâ³³⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

8- ÜZÜNTÜDEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا أبو حاتم السجستاني قال حدثنا عبد الله بن رجاء قال حدثني سعيد بن سلمة قال حدثني عمرو بن أبي عمرو مولى المطلب عن عبد الله بن المطلب عن أنس بن مالك : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا دعا قال اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن والعجز والكسل والبخل والجبن وضع الدين وغلبة الرجال قال أبو عبد الرحمن سعيد بن سلمة شيخ ضعيف وإنما أخرجه للزيادة في الحديث

26 (5453) ...Enes b. Mâlik (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) dua ettiğinde şöyle söylediler: “Allah’ım! Gamdan, üzüntüden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borç sıkıntısından ve insanların zulümlerinden sana sığınırım.”

*Ebû Abdurrahmân (Nesâî) Saîd b. Seleme zayıf bir râvîdir. Ziyade (وضع الدين) sebebiyle ondan rivayet ettik demektir.*³³¹

³²⁴ Nesâî, İstiâze, 7; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/447-448.

³²⁵ Buhârî, Daavât, 37.

³²⁶ Müslim, Zikir, 6873.

³²⁷ Ebû Dâvûd, Salât, 365.

³²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIX/166.

³²⁹ Bezzâr, *Müsned*, VI/403.

³³⁰ Ebû Ya’lâ, *Müsned*, V/402.

³³¹ Nesâî, İstiâze, 8; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/449-460.

Hadis farklı ve daha uzun bir rivayetle fakat dua kısmına (وضع الدين) eklemesiyle Buhârî’de de geçmektedir.³³² Yine aynı ziyade ile Ebû Ya’lâ³³³ ve Bezzâr³³⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Nesâî, Saîd b. Seleme’nin zayıf bir râvî olduğunu söylemişti. Tirmizî ise hadisin rivayetdeki Amr b. Ebî Amr’dan dolayı *hasen-garip* olduğunu söylemektedir.³³⁵

Hadis Ahmed b. Hanbel’in *müsned*’inde de geçmektedir. *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut, hadisin metni için *sahih*, isnâdı için ise yine Amr b. Ebî Amr’dan dolayı *ceyyid* değerlendirmesi yapmaktadır. Yukarıda hadisin Buhârî’de geçtiğini ifade etmiştik. Fakat Şuayb Arnavut Amr b. Ebî Amr Şeyhain’in ricali olsa bile onun hakkındaki bazı sözler onu sıhhat derecesinden düşürür demektir.³³⁶

Şimdide Saîd b. Seleme hakkında cerh ve tadil kitaplarında bazı âlimlerin değerlendirmelerine bakâlim;

1. Nesâî: شيخ ضعيف
2. Yahya b. Main: ³³⁷ قال أبو حاتم سألت يحيى بن معين عنه فلم يعرفه يعني لم يعرفه حق معرفته
3. Ebû Dâvûd: ³³⁸ كان في لسانه وليس في حديثه
4. İbn Hibbân: ³³⁹ قال ابن حجر العسقلاني ذكره ابن حبان في الثقات.
5. İbn Hacer: ³⁴⁰ صدوق صحيح الكتاب يخطيء من حفظه

İbn Hacer ayrıca Müslim’in Ümmü Zer’ hadisini bu râvîden rivayet ettiğini,³⁴¹ Buhârî’nin de kendisinden istişhad ettiğini³⁴² zikretmektedir.

³³² Buhârî, Cihâd ve Seyr, 73; Et’ime, 27; Daavât, 35-39.

³³³ Ebû Ya’lâ, *Müsned*, V/369.

³³⁴ Bezzâr, *Müsned*, II/272.

³³⁵ Tirmizî, Daavât, 71.

³³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXI/29.

³³⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, X/478.

³³⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, X/478.

³³⁹ İbn Hacer Askalani, Şihâbuddîn Ebû’l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalânî (852/1448), *Tehzîbu’t-Tehzîb*, Daru’l-fikir, Beyrut, 1995, IV/37.

³⁴⁰ İbn Hacer Askalani, Şihâbuddîn Ebû’l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalânî (852/1448), *Takribu’t-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme, Dâru’r-Reşid, 1406/1986. I/236.

³⁴¹ Müslim, Fezâil, 6305.

Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.³⁴³

Hadis *sahihtir*.

9- BORÇTAN VE GÜNAHTAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرني محمد بن عثمان بن أبي صفوان قال حدثني سلمة بن سعيد بن عطية وكان خير أهل زمانه قال حدثنا معمر عن الزهري عن عروة عن عائشة قالت : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أكثر ما يتعوذ من المغرم والمأثم قلت يا رسول الله ما أكثر ما تتعوذ من المغرم قال إنه من غرم حدث فكذب ووعد فأخلف

27 (5454) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) gûnahtan ve borçtan çokça Allah'a sığınırđı. Dedim ki: "Ya Resûlullah! Borçtan ne kadarda çok Allah'a sığınuyorsun?" Bunun üzerine dedi ki: "Borçlanan kimse konuşur, yalan söyler; söz verir, yerine getirmez"*.³⁴⁴

Hadis Aynı lafızlarla Abdurrezâk'ın *Musannef*'inde³⁴⁵ ve Beyhakî'de³⁴⁶ geçmektedir. Daha uzun bir rivayetle de Buhârî,³⁴⁷ Müslim³⁴⁸ ve Ebû Dâvûd³⁴⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

10- KULAK VE GÖZÜN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا الحسين بن إسحاق قال أنبأنا أبو نعيم قال حدثنا سعد بن أوس قال حدثني بلال بن يحيى أن شتير بن شكل أخبره عن أبيه شكل بن حميد قال : أتيت النبي صلى الله عليه و سلم فقلت يا نبي الله علمني تعوذًا أتعوذ به فأخذ بيدي ثم قال قل أعوذ بك من شر سمعي وشر بصري وشر لساني وشر قلبي وشر مني قال حتى حفظتها قال سعد والمني ماؤه

28 (5455) ...Şekel b. Humeyd (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldim ve şöyle dedim: "Ey Allah'ın*

³⁴² Buhârî, Nikâh, 82.

³⁴³ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/461.

³⁴⁴ Nesâî, İstiâze, 9; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/449.

³⁴⁵ Abdurrezâk, Ebû Bekir Abdurrezâk b. hemmam es-Sanânî, *Musannef'u Abdürrezzâk*, (211/826) thk. A'zami, Beyrut, 1403/1982. X/432.

³⁴⁶ Beyhâkî, *Şuabü'l-İmân*, VIII/389.

³⁴⁷ Buhârî, Salât, 65; Bey', 10.

³⁴⁸ Müslim, Mesâcid, 1325.

³⁴⁹ Ebû Dâvûd, Salât, 149.

Peygamberi! Nasıl Allah'a sığınacağıma bana öğret." Elimden tuttu ve: *"Allah'ım! Kulağımın şerrinden, gözümün şerrinden, dilimin şerrinden, kalbimin şerrinden, benim şerrinden sana sığınırım de"* buyurdu. Taki bunları ezberledim. Sa'd diyor ki: *Meni erkeklik suyu demektir.*³⁵⁰

Hadis Nesâî'de (5444) numaralı hadisle mükerrerdendir ve *sahihtir*.

11- GÖZÜN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا عبيد بن وكيع بن الجراح قال حدثنا أبي عن سعد بن أوس عن بلال بن يحيى عن شتير بن شكل بن حميد عن أبيه قال قلت : يا رسول الله علمني دعاء أنتفع به قال قل اللهم عافني من شر سمعي وبصري ولساني وقلبي ومن شر مني يعني ذكره

29 (5456) ...Şekel b. Humeyd (r.a.) babasından rivayetle şöyle söylemiştir: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bana faydası olacak bir dua öğretir misin?" dedim. O da: "Allah'ım! Gözümün, kulağımın, dilimin ve kalbimin şerrinden beni afiyette kıl (muhafaza et) benim şerrinden de beni afiyette kıl. (Yani tenasül organımın şerrinden) de"* buyurdu.³⁵¹

Hadis Buhârî,³⁵² İbn Ebû Şeybe,³⁵³ Ebû Dâvûd³⁵⁴ ve Ahmed b. Hanbel³⁵⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

12- TEMBELLİKTEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمد بن المثنى عن خالد قال حدثنا حميد قال سئل أنس وهو بن مالك عن عذاب القبر وعن الدجال قال كان نبي الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والجبن والبخل وفتنة الدجال وعذاب القبر

30 (5457) ...Humeyd (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Enes b. Mâlik'e kabir azabından ve Deccâldan sordular. O da: Peygamber (s.a.v.)*

³⁵⁰ Nesâî, İstiâze, 10; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/446.

³⁵¹ Nesâî, İstiâze, 11; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/449.

³⁵² Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî el-Cafî, (256/869), *Edebü'l-Müfred*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Beyrut, 1409/1983. I/231.

³⁵³ İbn Ebû Şeybe, *Musanef*, XV/78.

³⁵⁴ Ebû Dâvûd, *Salât*, 365.

³⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/305.

şöyle buyurdu: “Allah’ım! Tembellikten, ihtiyarlıktan, korkaklıktan, cimrilikten, Deccâl fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım” derdi, diye cevap verdi.³⁵⁶

Hadis (5451) numaralı hadisle aynı olup *sahihtir*.

13- ACİZLİKTEN ALLAH’A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن سليمان قال حدثنا محاضر قال حدثنا عاصم الأحول عن عبد الله بن الحرث عن زيد بن أرقم قال : لا أعلمكم إلا ما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يعلمنا يقول اللهم إني أعوذ بك من العجز والكسل والبخل والجبن والهزم وعذاب القبر اللهم آت نفسي تقواها وزكها أنت خير من زكاها أنت وليها ومولاها اللهم إني أعوذ بك من قلب لا يخشع ومن نفس لا تشبع وعلم لا ينفع ودعوة لا يستجاب لها

31 (5458) ...Zeyd b. Erkam (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Ben size Resûlullah (s.a.v.)’in öğrettiğinden başka bir şey öğretmiyorum, Resûlullah (s.a.v.) derdi: “Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından sana sığınırım. Allah’ım! Nefsime, takvayı (Allah’a karşı sorumluluk bilinci) nasib et ve onu günahlardan temizle onu temizleyecek olanların en hayırlısı Sensin. Onun yardımcısı ve sahibi Sensin. Allah’ım! İtaat etmeyen kalpten, açgözlülüğten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım” buyurdu.*³⁵⁷

Hadis Müslim³⁵⁸ ve Ahmed b. Hanbel³⁵⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا عمرو بن علي قال حدثنا معاذ بن هشام قال حدثني أبي عن قتادة عن أنس أن نبي الله صلى الله عليه وسلم قال : اللهم إني أعوذ بك من العجز والكسل والبخل والجبن والهزم وعذاب القبر وفتنة المحيا والممات

32 (5459) ...Enes (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.): “Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım” buyurdu.³⁶⁰

³⁵⁶ Nesâî, İstiâze, 12; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/448-9.

³⁵⁷ Nesâî, İstiâze, 13; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/450.

³⁵⁸ Müslim, Zikir, 6906.

³⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII/61.

Enes'ten gelen bu rivayet Nesâî'de aynı ve benzer lafızlarla (5448, 5452, 5453, 5457, 5476, 5495, 5503) sayılı hadislerde geçmektedir. Hadis aynı tarikle Buhârî,³⁶¹ Müslim,³⁶² Ebû Dâvûd,³⁶³ İbn Hibbân,³⁶⁴ Ebû Ya'lâ³⁶⁵ ve Ahmed b. Hanbel³⁶⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde de geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

14- ZİLLETE DÜŞMEKTEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أبو عاصم خشيش بن أصرم قال حدثنا حبان قال حدثنا حماد بن سلمة عن إسحاق بن عبد الله بن أبي طلحة عن سعيد بن يسار عن أبي هريرة : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم إني أعوذ بك من الفقر وأعوذ بك من القلة والذلة وأعوذ بك أن أظلم أو أظلم خالفه الأوزاعي

33 (5460) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Fakirlikten sana sığınırım, darlık ve zelim düşmekten sana sığınırım, zulüm etmekten ve zulme uğramaktan da sana sığınırım. (Evezâ’ nin rivayeti farklıdır.)”³⁶⁷

Hadis Buhârî,³⁶⁸ Ebû Dâvûd,³⁶⁹ Ahmed b. Hanbel³⁷⁰ ve Bezzâr³⁷¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

قال أخبرني محمود بن خالد قال حدثنا الوليد عن أبي عمرو هو الأوزاعي قال حدثني إسحاق بن عبد الله بن أبي طلحة قال حدثني جعفر بن عياض قال حدثني أبو هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : تعوذوا بالله من الفقر والقلة والذلة وأن تظلم أو تظلم

³⁶⁰ Nesâî, İstiâze, 13; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/450.

³⁶¹ Buhârî, Cihâd ve Seyr, 25; Daavât, 37.

³⁶² Müslim, Zikir, 6873.

³⁶³ Ebû Dâvûd, Salât, 365.

³⁶⁴ İbn Hibbân, *Sahih*, III/289.

³⁶⁵ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, V/402.

³⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIX/166.

³⁶⁷ Nesâî, İstiâze, 14; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/450-451-456.

³⁶⁸ Buhârî, *Edebü 'l-Müfred*, I/236.

³⁶⁹ Ebû Dâvûd, Salât, 32.

³⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/418.

³⁷¹ Bezzâr, *Müsned*, II/418.

34 (5461) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Fakirlikten, darlıktan, zelil düşmekten, zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah’a sığının.*”³⁷²

Hadis benzer lafızlarla Buhârî’de,³⁷³ aynı lafızlarla da Ahmed b. Hanbel,³⁷⁴ İbn Mâce,³⁷⁵ İbn Hibbân³⁷⁶ ve Beyhâkî³⁷⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde yer almaktadır. *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut ve Elbânî³⁷⁸ *sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا أحمد بن نصر قال حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث قال حدثنا حماد بن سلمة عن إسحاق عن سعيد بن يسار عن أبي هريرة : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم إني أعوذ بك من القلة والفقر والذلة وأعوذ بك أن أظلم أو أظلم

35 (5462) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “*Allah’ım! Darlıktan, fakirlikten, zillete düşmekten sana sığınırım, zulmetmekten ve zulme uğramaktan da sana sığınırım.*”³⁷⁹

Hadis Buhârî,³⁸⁰ Ebû Dâvûd,³⁸¹ Ahmed b. Hanbel³⁸² ve Bezzâr³⁸³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

15- DARLIKTAN ALLAH’A SIĞINMAK

³⁷² Nesâî, İstiâze, 14; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/450-1.

³⁷³ Buhârî, *Edebü ’l-Müfred*, I/236.

³⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI/571.

³⁷⁵ İbn Mâce, Dua, 3.

³⁷⁶ İbn Hibbân, *Sahih*, III/284.

³⁷⁷ Beyhâkî, *Daavâtu ’l-kebir*, II/66.

³⁷⁸ Elbânî, *Zaifu Süneni ’n-Nesâî*, I/181.

³⁷⁹ Nesâî, İstiâze, 14; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/450-451-456.

³⁸⁰ Buhârî, *Edebü ’l-Müfred*, I/236.

³⁸¹ Ebû Dâvûd, Salât, 365.

³⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/418.

³⁸³ Bezzâr, *Müsned*, II/418.

أخبرنا محمود بن خالد قال حدثنا عمر يعني بن عبد الواحد عن الأوزاعي قال حدثني إسحاق بن عبد الله قال حدثني جعفر بن عياض قال حدثني أبو هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : تعوذوا بالله من الفقر ومن القلة ومن الذلة وأن أظلم أو أظلم

36 (5463) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Fakirlikten, darlıktan, zillete düşmekten, zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah’a sığının.*”³⁸⁴

Hadis (من) lafzı ziyadesiyle ve (تظلم أو تظلم) ifadesi yerine (أظلم أو أظلم) ifadesiye (5461) numaralı hadisle aynı manayı taşımaktadır.

Hadis *sahihtir.*

16- FAKİRLİKTEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا يونس بن عبد الأعلى قال حدثنا بن وهب قال حدثني موسى بن شيبعة عن الأوزاعي عن إسحاق بن عبد الله بن أبي طلحة قال حدثني جعفر بن عياض أن أبا هريرة حدثه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : تعوذوا بالله من الفقر والقلة والذلة وأن تظلم أو تظلم

37 (5464) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Fakirlikten, darlıktan, zillete düşmekten, zulmetmekten ve zulme uğramaktan Allah’a sığının.*”³⁸⁵

Hadis (5461) numaralı hadisle aynı olup *sahihtir.*

أخبرنا محمد بن المنثى قال حدثنا بن أبي عدي قال حدثنا عثمان يعني الشحام قال حدثنا مسلم يعني بن أبي بكر : أنه كان سمع والده يقول في دبر الصلاة اللهم إني أعوذ بك من الكفر والفقر وعذاب القبر فجعلت أدعو بهن فقال يا بني أنى علمت هؤلاء الكلمات قلت يا أبت سمعتك تدعو بهن في دبر الصلاة فأخذتهن عنك قال فالزمهن يا بني فإن نبي الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهن في دبر الصلاة

38 (5465) ...Ebû Bekre (r.a.)’nin oğlu Müslim: *Babası Ebû Bekre’nin namazdan sonra şöyle dua ettiğini söyledi: “Allah’ım! Küfürden, fakirlikten, kabir azabından sana sığınırım.” Ben de bu duaları okumaya başlayınca: “Ey oğlum bu duaları nereden öğrendin?” dedi. Ben de: “Ey babacığım namazdan sonra senin bu*

³⁸⁴ Nesâî, İstiâze, 15; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/450.

³⁸⁵ Nesâî, İstiâze, 16; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/450-1.

*duaları ettiğini işittim ve senden öğrendim” dedim. Bunun üzerine: “Ey oğlum bu dualara devam et çünkü Resûlullah (s.a.v.) namazlardan sonra bu şekilde dua ederdi” dedi.*³⁸⁶

Hadis İbn Huzeyme,³⁸⁷ İbn Hibbân,³⁸⁸ Ahmed b. Hanbel,³⁸⁹ Bezzâr,³⁹⁰ İbn Ebû Şeybe³⁹¹ ve Beyhakî³⁹² gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, *isnadı kuvvetli* Elbânî ise *isnadı sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.³⁹³

Hadis *sahihtir*.

17- KABİR FİTNESİNDEN DE ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمد بن عبد الله قال حدثنا أبو أسامة قال حدثنا هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة قالت : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم كثيرا ما يدعو بهؤلاء الكلمات اللهم إني أعوذ بك من فتنة النار وعذاب النار وفتنة القبر وعذاب القبر وشر فتنة المسيح الدجال وشر فتنة الفقر وشر فتنة الغنى اللهم أغسل خطاياي بماء الثلج والبرد وأنق قلبي من الخطايا كما أنقى الثوب الأبيض من الدنس وباعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والمأثم والمغرم

39 (5466) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şu sözlerle çokça dua ederdi: “Allah'im! Ateşin fitnesinden ve ateşin azabından, kabrin fitnesinden ve kabir azabından, Mesih Deccâlin fitnesinin şerrinden, fakirliğin fitnesinin şerrinden, zenginliğin fitnesinin şerrinden sana sığınırım. Allah'im! Hatalarımı kar ve dolu suyu ile yıka. Beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi kalbimi de hatalardan temizle. Hatalarımla aramı doğu ile batının arasını uzaklaştırdığın gibi uzaklaştır. Allah'im! Tembellikten, ihtiyarlıktan, borçtan ve günahattan sana sığınırım.”*³⁹⁴

³⁸⁶ Nesâî, İstiâze, 16; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/400-451.

³⁸⁷ İbn Huzeyme, *Sahîhu İbn Huzeyme*, I/367.

³⁸⁸ İbn Hibbân, *Sahih*, III/303.

³⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/97.

³⁹⁰ Bezzâr, *Müsned*, IX/126.

³⁹¹ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, VII/451.

³⁹² Beyhâkî, *Şuabü'l-İmân*, III/374.

³⁹³ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/464.

³⁹⁴ Nesâî, İstiâze, 17; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/452.

Hadis Buhârî,³⁹⁵ Müslim,³⁹⁶ Tirmizî,³⁹⁷ İbn Mâce³⁹⁸ ve Ahmed b. Hanbel³⁹⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

18- AÇGÖZLÜLÜKTEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا قتيبة قال حدثنا الليث عن سعيد بن أبي سعيد عن أخيه عباد بن أبي سعيد أنه سمع أبا هريرة يقول كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الأربع من علم لا ينفع ومن قلب لا يخشع ومن نفس لا تشبع ومن دعاء لا يسمع

40 (5467) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Allah’ım! Dört şeyden sana sığınırım. Fayda vermeyen ilimden, itaat etmeyen kalpten, doymayan (açgözlü) nefisten ve kabul olunmayan duadan.”⁴⁰⁰

Hadis Nesâî’de toplamda 5 farklı rivayetle geçmektedir.⁴⁰¹ Hadis kaynaklarında Ebû Hureyre, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Amr ve Zeyd b. Erkam tarikleriyle geçmektedir.

Müslim,⁴⁰² Ahmed b. Hanbel,⁴⁰³ Ebû Dâvûd,⁴⁰⁴ İbn Mâce,⁴⁰⁵ Ebû Ya’la⁴⁰⁶ ve İbn Ebû Şeybe⁴⁰⁷ gibi hadisçiler Ebû Hureyre tarikiyle zikretmişler.

Hadis *sahihtir*.

19- AÇLIKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

³⁹⁵ Buhârî, Daavât, 38.

³⁹⁶ Müslim, Zikir, 6871.

³⁹⁷ Tirmizî, Daavât, 80.

³⁹⁸ İbn Mâce, Dua, 3.

³⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XL/346

⁴⁰⁰ Nesâî, İstiâze, 17; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/452.

⁴⁰¹ Nesâî, İstiâze, 2-18-21-64-64.

⁴⁰² Müslim, Zikir, 6906.

⁴⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI/117; XIV/188; XIV/386; XV/516; XXI/250; XXI/421.

⁴⁰⁴ Ebû Dâvûd, Salât, 365.

⁴⁰⁵ İbn Mâce, Dua, 2.

⁴⁰⁶ Ebû Ya’la, *Müsnedu ebî Ya’la*, I/412.

⁴⁰⁷ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/70.

أخبرنا محمد بن العلاء قال أنبأنا بن إدريس عن بن عجلان عن المقبري عن أبي هريرة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الجوع فإنه بنس الضجيع وأعوذ بك من الخيانة فإنها بنست البطانة

41 (5468) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Açlıktan sana sığınırım şüphesiz ki o kötü bir (arkadaş) durumdur. Hainlikten de sana sığınırım şüphesiz ki o da kötü bir (dost) duygudur.”⁴⁰⁸

Hadis Abdurrezzâk,⁴⁰⁹ Ebû Dâvûd,⁴¹⁰ İbn Mâce,⁴¹¹ Bezzâr,⁴¹² İbn Hibbân⁴¹³ ve Ebû Ya’lâ⁴¹⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde yer almaktadır. Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁴¹⁵

Hadis *sahihtir*.

20- HAINLİKTE DE ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن المثنى قال حدثنا عبد الله بن إدريس قال حدثنا بن عجلان وذكر آخر عن سعيد بن أبي سعيد عن أبي هريرة قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الجوع فإنه بنس الضجيع ومن الخيانة فإنها بنست البطانة

42 (5469) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Açlıktan sana sığınırım şüphesiz o kötü bir durumdur. Hainlikten de sana sığınırım şüphesiz o da kötü bir duygudur.”⁴¹⁶

Hadis bir önceki hadisin tekrarı olup sadece (وأعوذ) lafzı tekrar edilmemiştir.

Hadis *sahihtir*.

⁴⁰⁸ Nesâî, İstiâze, 19; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/452.

⁴⁰⁹ Abdurrezzâk, *Musannef*, X/440.

⁴¹⁰ Ebû Dâvûd, *Salât*, 365.

⁴¹¹ İbn Mâce, *Et'ime*, 53.

⁴¹² Bezzâr, *Müsned*, II/442.

⁴¹³ İbn Hibbân, *Sahih*, III/304.

⁴¹⁴ Ebû Ya’lâ, *Müsned*, V/369.

⁴¹⁵ Elbânî, *Sahihu Süneni 'n-Nesâî*, III/465.

⁴¹⁶ Nesâî, İstiâze, 20; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/452.

21- ANLAŞMAZLIK, İKİYÜZLÜLÜK VE KÖTÜ HUYDAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا قتيبة قال حدثنا خلف عن حفص عن أنس : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهذه الدعوات اللهم إني أعوذ بك من علم لا ينفع وقلب لا يخشع ودعاء لا يسمع ونفس لا تشبع ثم يقول اللهم إني أعوذ بك من هؤلاء الأربع

43 (5470) ...Enes (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) bu dualarla dua ederdi: “Allah’ım! Fayda vermeyen ilimden, itaat etmeyen kalpten, kabul olunmayan duadan ve doymayan (açgözlü) nefisten sana sığınırım der ve: Allah’ım! Bu dört şeyden sana sığınırım.” Derdi.⁴¹⁷

Hadis Nesâî’de toplamda 5 farklı rivayetle geçmektedir.⁴¹⁸

Hadis kaynaklarında Ebû Hureyre, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Amr ve Zeyd b. Erkam tarikleriyle geçmektedir.

Müslim,⁴¹⁹ Ahmed b. Hanbel,⁴²⁰ Ebû Dâvûd,⁴²¹ İbn Mâce,⁴²² Ebû Ya’la⁴²³ ve İbn Ebû Şeybe⁴²⁴ gibi hadisçiler Ebû Hureyre tarikiyle zikretmişler.

Hadis sahihtir.

أخبرنا عمرو بن عثمان قال حدثنا بقرية قال حدثنا ضبارة عن دويد بن نافع قال قال أبو صالح قال أبو هريرة : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو اللهم إني أعوذ بك من الشقاق والنفاق وسوء الأخلاق

44 (5471) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Ayrılıktan, nifaktan (iki yüzlülükten) ve kötü ahlaktan sana sığınırım.”⁴²⁵

⁴¹⁷ Nesâî, İstiâze, 21; *es-Sünenü l-Kübrâ*, IV/452.

⁴¹⁸ Nesâî, İstiâze, 18-2-21-64-64.

⁴¹⁹ Müslim, Zikir, 6906.

⁴²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI/117; XIV/188; XIV/386; XV/516; XXI/250; XXI/421.

⁴²¹ Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

⁴²² İbn Mâce, Dua, 2.

⁴²³ Ebû Ya’la, *Müsnedu ebî Ya’la*, I/412.

⁴²⁴ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/70.

⁴²⁵ Nesâî, İstiâze, 21; *es-Sünenü l-Kübrâ*, IV/453.

Hadis Ebû Dâvûd,⁴²⁶ Suyûtî,⁴²⁷ Beyhakî⁴²⁸ ve Mizzî⁴²⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. İbn Hacer, seneddeki Bakıyye⁴³⁰ için çok tedlis yaptığını Dübâre'nin⁴³¹ de meçhul olduğunu söylemektedir.

Şuayb Arnavut Ebû Dâvûd'un tahkikinde hadisin *sahih li-gayrihi* olduğunu, bu isnâdın ise seneddeki Bakıyye ve Dübâre'den dolayı zayıf olduğunu söylemektedir. Ayrıca Dübâre'nin meçhul olduğunu da söylemektedir.⁴³² Elbânî'de *zayıf* değerlendirmesi yapmaktadır.⁴³³

Hadis *zayıftır*.

22- (BAŞKASINA KEFİL OLARAK) BORÇLANMAKTAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال أنبأنا بقرية قال حدثني أبو سلمة سليمان بن سليم الحمصي قال حدثني الزهري عن عروة هو بن الزبير عن عائشة قالت : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يكثر التعوذ من المغرم والمأثم فقيل له يا رسول الله إنك تكثر التعوذ من المغرم والمأثم فقال إن الرجل إذا غرم حدث فكذب ووعد فأخلف

45 (5472) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.), borç edinmekten ve günaha girmekten çokça Allah'a sığınır. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Borçlanmaktan ve günah işlemekten Allah'a ne çok sığınıyorsun" denildi. O da şöyle buyurdu: "İnsan borçlanınca konuşur, yalan söyler; söz verir, sözünde durmaz."*⁴³⁴

⁴²⁶ Ebû Dâvûd, *Salât*, 365.

⁴²⁷ Suyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, I/124.

⁴²⁸ Beyhakî, *Daavâtu'l-kebir*, II/64.

⁴²⁹ Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşraf bi Ma'rifeti'l-Etraf*, IX/342.

⁴³⁰ İbn Hacer, *Takrîb'u-Tehzîb*, I/126.

⁴³¹ İbn Hacer, *Takrîb'u-Tehzîb*, I/279.

⁴³² Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî (275/888), *es-Sünen*, Risale, Beyrut, I-VII thk. Şuayb Arnavut, 1430/2009. II/542.

⁴³³ Elbânî, *Zaifu Süneni'n-Nesâî*, I/182.

⁴³⁴ Nesâî, *İstiâze*, 22; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/453.

Hadis daha uzun bir rivayetle Buhârî,⁴³⁵ Müslim,⁴³⁶ Ebû Dâvûd,⁴³⁷ Nesâî⁴³⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁴³⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

23- BORÇLANMAKTAN DA ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمد بن عبد الله بن يزيد قال حدثنا أبي قال حدثنا حيوة وذكر آخر قال حدثنا سالم بن غيلان التجيبي أنه سمع دراجا أبا السمع أنه سمع أبا الهيثم أنه سمع أبا سعيد يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : أعود بالله من الكفر والدين قال رجل يا رسول الله أتعدل الدين بالكفر فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم نعم

46 (5473) ...Ebû Said el Hudri (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiş: “*Küfürden ve borçlanmadan Allah'a sığınırım.*” Bir kişi: *Ey Allah'ın Resûlü! Borçlanmayla küfürü bir mi tutuyorsun?* dedi. O da: “*Evet*” buyurdu.⁴⁴⁰

Hadis, Abdürrezâk⁴⁴¹ ibn Hibbân,⁴⁴² Ebû Dâvûd,⁴⁴³ İbn Huzeyme⁴⁴⁴ ve Bezzâr⁴⁴⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde farklı rivayetlerle geçmektedir.

Elbânî bu hadisin senediyle ilgili şunları söylemektedir: Bu hadisi Nesâî, İbn Hibbân ve Hâkim zikretmişler. Hâkim'in rivayetinde (الفقر) yerine (الدين) kelimesi mevcuttur. Rivayet ise Şüreyh'in Derrâc'tan rivayetidir. Hâkim bu rivayet için *isnadi sahih* değerlendirmesi yapmakta ve Zehebî'de ona muvafakat etmektedir. Fakat bu yanlış bir değerlendirmedir. Çünkü İbn Hâcer *Takrib*'de⁴⁴⁶ Derrâc için “*sadûktur, Fakat Ebî Heysem'den rivayetleri zayıftır.*” Değerlendirmesi yapmıştır.⁴⁴⁷

⁴³⁵ Buhârî, Salât, 65; Bey', 10.

⁴³⁶ Müslim, Mesâcid, 1375.

⁴³⁷ Ebû Dâvûd, Salât, 149.

⁴³⁸ Nesâî, Sehih, 64.

⁴³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLI/126.

⁴⁴⁰ Nesâî, İstiâze, 23; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/453.

⁴⁴¹ Abdürrezâk, *Musannef*, V/33.

⁴⁴² İbn Hibbân, *Sahi*h, III/302.

⁴⁴³ Ebû Dâvûd, Edep, 110.

⁴⁴⁴ İbn Huzeyme, *Sahi*h, I/367.

⁴⁴⁵ Bezzâr, *Müsned*, IX/126.

⁴⁴⁶ İbn Hâcer, *Takrib'u-Tehzîb*, I/201.

⁴⁴⁷ Elbânî, *İrvâu'l-Galil*, III/358.

Buhârî Derrâcî *Târihu'l-Kebîr*'de⁴⁴⁸ İbn Hibbân ise onu *es-Sikât*'ta⁴⁴⁹ zikretmekte ve rivayetlerinin çoğunun Ebî Heysem'den olduğunu söylemektedir.

Hadisin bu isnadı *zayıftır*.

أخبرنا محمد بن بشار قال حدثني عبد الله بن يزيد المقرئ قال حدثنا حيوة عن دراج أبي السمح عن أبي الهيثم عن أبي سعيد عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : أعوذ بالله من الكفر والدين فقال رجل تعدل الدين بالكفر قال نعم

47 (5474) ...Ebû Said el Hudri (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: “*Küfürden ve borçlanmadan Allah'a sığınırım.*” Bir kişi: *Ey Allah'ın Resûlü! Borçlanmayla küfürü bir mi tutuyorsun?*” dedi. O da: “*Evet*” buyurdu.⁴⁵⁰

Hadis bir önceki hadisle aynı olup bu isnadı *zayıftır*.

24- BORCA BATIP GİTMekten ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن عمرو بن السرح قال أنبأنا بن وهب قال حدثني حبي بن عبد الله قال حدثني أبو عبد الرحمن الحبلي عن عبد الله بن عمرو بن العاص : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهؤلاء الكلمات اللهم إني أعوذ بك من غلبة الدين وغلبة العدو وشماتة الأعداء

48 (5475) ...Amr b. As (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “*Allah'im! Borcun galebe çalmasından, düşmanların galebe çalmasından ve düşmanların (bir sıkıntıya düşmemden dolayı) sevinmesinden sana sığınırım.*”⁴⁵¹

Hadis Beyhakî,⁴⁵² Taberânî⁴⁵³ ve Mizzî⁴⁵⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

⁴⁴⁸ Buhârî, *et-Târihu'l-Kebîr*, III/256.

⁴⁴⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, V/114.

⁴⁵⁰ Nesâî, *İstiâze*, 23; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/453.

⁴⁵¹ Nesâî, *İstiâze*, 24; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/456.

⁴⁵² Beyhakî, *Daavâtu'l-kebîr*, II/74.

⁴⁵³ Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (360/970), *Dua*, thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ, 1. Baskı 1413/1992. I/398.

⁴⁵⁴ Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşraf bi Ma'rifeti'l-Etraf*, VI/354.

Hadis Hâkim'in *Müstedrek*'inde geçmektedir. Hâkim Hadisin Müslim'in şartı üzere *sahih* olduğunu fakat Şeyhayn'in hadisi kitaplarına almadıklarını söylemektedir.⁴⁵⁵ Irâkî de *Muğni*'de Hâkim'in değerlendirmesine yer vermiştir.⁴⁵⁶

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen bu hadis için *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut, *isnâdı zayıf* değerlendirmesi yapmaktadır. Muhakkik, Hâkim'in bu hadis için Müslim'in şartı üzere *sahih* olduğunu söylediğini ve Zehebî'nin de ona muvafakat ettiğini fakat ikisinin de hata ettiğini ifade etmektedir. Çünkü Müslim, Hüey b. Abdullah el-Meafiri den hadis almamıştır diyor.⁴⁵⁷

Ancak yaptığımız araştırmaya göre; Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*'de Buhârî (*Edebû'l-Müfred*), Müslim, Ebû Dâvûd ve Nesâî'nin Hüey b. Abdullah el-Meafiri den hadis aldıklarını söylemektedir.⁴⁵⁸

İbn Hibbân bu râvîye *es-Sikât*'ta yer verirken⁴⁵⁹ Elbânî, de hadis için *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁴⁶⁰

Hadis *sahihtir*.

25- BORCUN AĞIRLIĞINDAN (BELİMİZİ BÜKMESİNDEN) ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن حرب قال حدثنا القاسم وهو بن يزيد الجرهمي عن عبد العزيز أخبرني عمرو بن أبي عمرو عن أنس بن مالك قال قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الهم والحزن والكسل والبخل والجبن وضلع الدين وغلبة الرجال

49 (5476) ...Enes b. Mâlik (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “*Allah'im! Gamdan, kederden, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borca batmaktan ve insanların (zulmederek) galebe çalmasından sana sığınırım.*”⁴⁶¹

⁴⁵⁵ Hâkim, *Müstedrek*, I/530.

⁴⁵⁶ Irâkî, *Muğni*, I/384.

⁴⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI/189.

⁴⁵⁸ Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, IV/434.

⁴⁵⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, VI/205.

⁴⁶⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/466.

⁴⁶¹ Nesâî, *İstiâze*, 25; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/454.

Hadis (والعجز) ziyadesiyle Buhârî,⁴⁶² Ebû Ya'lâ⁴⁶³ ve Bezzâr⁴⁶⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis benzer lafızlarla Ebû Dâvûd⁴⁶⁵ ve Tirmizî'nin eserlerinde de geçmektedir.⁴⁶⁶

Hadis *sahihtir*.

26- ZENGİNLİĞİN FİTNESİNİN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال حدثنا جرير عن هشام بن عروة عن أبيه عن عائشة قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من عذاب القبر وفتنة النار وفتنة القبر وعذاب القبر وشر فتنة المسيح الدجال وشر فتنة الغنى وشر فتنة الفقر اللهم أغسل خطاياي بماء الثلج والبرد ونق قلبي من الخطايا كما نقيت الثوب الأبيض من الدنس اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والمغرم والمائم

50 (5477) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Kabir azabından, ateşin fitnesinden, kabrin fitnesinden, kabrin azabından, mesih Deccâlin fitnesinin şerrinden, zenginliğin fitnesinin şerrinden, fakirliğin fitnesinin şerrinden sana sığınırım. Allah’ım! Hatalarımı kar ve dolu suyu ile yıka. Beyaz elbiseyi kirlerden temizlediğin gibi kalbimi de hatalardan temizle. Allah’ım! Tembellikten, ihtiyarlıktan, borçlanmaktan ve günahahtan sana sığınırım.”⁴⁶⁷

Hadis (وباعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب) ziyadesiyle Nesâî'de (5466) numaralı hadiste ayrıca Buhârî,⁴⁶⁸ Müslim,⁴⁶⁹ Tirmizî,⁴⁷⁰ İbn Mâce⁴⁷¹ ve Ahmed b. Hanbel⁴⁷² gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

⁴⁶² Buhârî, Daavât, 39.

⁴⁶³ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, VI/369.

⁴⁶⁴ Bezzâr, *Müsned*, II/272.

⁴⁶⁵ Ebû Dâvûd, salât, 365.

⁴⁶⁶ Tirmizî, Daavât, 71.

⁴⁶⁷ Nesâî, İstiâze, 26; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/454.

⁴⁶⁸ Buhârî, Daavât, 38.

⁴⁶⁹ Müslim, Zikir, 6871.

⁴⁷⁰ Tirmizî, Daavât, 80.

⁴⁷¹ İbn Mâce, Dua, 3.

⁴⁷² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XL/346

27- DÜNYA FİTNESİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمود بن غيلان قال حدثنا أبو داود قال حدثنا شعبة عن عبد الملك بن عمير قال سمعت مصعب بن سعد قال كان سعد يعلمه هؤلاء الكلمات ويرويه عن النبي صلى الله عليه وسلم : اللهم إني أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك من أن أرد إلى أرذل العمر وأعوذ بك من فتنة الدنيا وعذاب القبر

51 (5478) ...Mus'ab b. Sa'd (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, *Babası Sa'd ona şu sözleri öğretir ve onları Resûlullah (s.a.v.)'den duyduğunu söylerdi: "Allah'im! Cimrilikten sana sığınırım. Korkaklıktan sana sığınırım. İhtiyarlığın kötü durumlarına düşmekten de sana sığınırım. Dünyanın fitnesinden ve kabir azabından da sana sığınırım."*⁴⁷³

Hadis Nesâî'de (5445, 5447, 5479, 5496) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,⁴⁷⁴ İbn Huzeyme,⁴⁷⁵ İbn Hibbân,⁴⁷⁶ Ebû Ya'la,⁴⁷⁷ Bezzâr⁴⁷⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁴⁷⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرني هلال بن العلاء قال حدثنا أبي قال حدثنا عبيد الله عن إسرائيل عن عبد الملك بن عمير عن مصعب بن سعد وعمرو بن ميمون الأودي قالا كان سعد يعلم بنيه هؤلاء الكلمات كما يعلم المكتب الغلمان ويقول : إن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ بهن في دبر كل صلاة اللهم إني أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك من أن أرد إلى أرذل العمر وأعوذ بك من فتنة الدنيا وعذاب القبر

52 (5479) ...Mus'ab b. Said ve Amr b. Meymun el Evdi (r.anhüma)'dan rivayet edildiğine göre, onlar şöyle demişlerdir: *Sa'd çocuklarına öğretmenin öğrencilerine öğrettiği gibi şu duaları öğretiyordu ve Resûlullah (s.a.v.)'in her namazdan sonra bu dualarla Allah'a sığındığını söylüyordu: "Allah'im! Cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, ömrün sonlarına doğru ihtiyarlığın kötü*

⁴⁷³ Nesâî, İstiâze, 27; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/454.

⁴⁷⁴ Buhârî, Daavât, 37.

⁴⁷⁵ İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/367.

⁴⁷⁶ İbn Hibbân, *Sahih*, III/284.

⁴⁷⁷ Ebû Ya'la, *Müsnedu ebî Ya'la*, II/110.

⁴⁷⁸ Bezzâr, *el-Bahru 'z-zehhâr elma'rûf bi-Müsnedi 'l-Bezzâr*, III/343.

⁴⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/147.

*durumlarına düşmekten sana sığınırım, dünyanın fitnelerinden ve kabir azabından da sana sığınırım.*⁴⁸⁰

Hadis Nesâî’de (5445, 5447, 5478, 5496) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,⁴⁸¹ İbn Huzeyme,⁴⁸² İbn Hibbân,⁴⁸³ Ebû Ya’la,⁴⁸⁴ Bezzâr⁴⁸⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁴⁸⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا أحمد بن فضالة عن عبيد الله قال أنبأنا إسرائيل عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون عن عمر : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من الجبن والبخل وسوء العمر وفتنة الصدر وعذاب القبر

53 (5480) ...Ömer (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.): “Korkaklıktan, cimrilikten, kötü bir ömür geçirmekten, kalbin fitnesinden ve kabir azabından Allah’a sığınırdı.”

Hadis Ebû Dâvûd,⁴⁸⁷ Bezzâr,⁴⁸⁸ Taberânî⁴⁸⁹ ve Hâkim⁴⁹⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Hâkim, hadisin *sahih* olduğunu söylemektedir. Ayrıca hadis (وأرذل العمر) ziyadesiyle İbn Mâce’nin *sünen*’inde de⁴⁹¹ geçmektedir.

Hadis Ahmed b. Hanbel’in *Müsned*’inde de geçmektedir. *Müsned*’in muhakkiki Şuayb Arnavut, Şeyhayn’in şartı üzere hadisin *isnâdının sahih* olduğunu söylerken⁴⁹² Elbânî de *sahih li-gayrihi* değerlendirmesini yapmaktadır.⁴⁹³

Hadisin *isnâdı sahihtir*.

⁴⁸⁰ Nesâî, İstiâze, 27; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/454.

⁴⁸¹ Buhârî, *Daavât*, 37.

⁴⁸² İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/367.

⁴⁸³ İbn Hibbân, *Sahih*, III/284.

⁴⁸⁴ Ebû Ya’lâ, *Müsnedu ebî Ya’lâ*, II/110.

⁴⁸⁵ Bezzâr, *el-Bahru’z-zehhâr elma’rûf bi-Müsnedi’l-Bezzâr*, III/343.

⁴⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/147.

⁴⁸⁷ Ebû Dâvûd, *Salat*, 365.

⁴⁸⁸ Bezzâr, *Müsned*, V/246.

⁴⁸⁹ Taberânî, *el-Mu’cemu’l-Kebîr*, X/161.

⁴⁹⁰ Hâkim, *Müstedrek*, I/529.

⁴⁹¹ İbn Mâce, *Dua*, 3.

⁴⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/290.

⁴⁹³ Elbânî, *Sahîhu Süneni’n-Nesâî*, III/468.

أخبرنا سليمان بن سلم البلخي هو أبو داود المصاحفي قال أنبأنا النضر قال أنبأنا يونس عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون قال سمعت عمر بن الخطاب يقول : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتعوذ من خمس اللهم إني أعوذ بك من الجبن والبخل وسوء العمر وفتنة الصدر وعذاب القبر

54 (5481) ... Amr b. Meymün (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Ömer b. Hattab (r.a.)’tan işittim şöyle diyordu: Resûlullah (s.a.v.), beş şeyden Allah’a sığındı: “Allah’ım! Korkaklıktan, cimrilikten, kötü bir ömür geçirmekten, kalbin fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım”*⁴⁹⁴

Hadis bir önceki ile aynı olup *sahihtir*.

أخبرني هلال بن العلاء قال حدثنا حسين قال حدثنا زهير قال حدثنا أبو إسحاق عن عمرو بن ميمون قال حدثني أصحاب محمد صلى الله عليه وسلم : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من الشح والجبن وفتنة الصدر وعذاب القبر

55 (5482) ... Amr b. Meymün (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Muhammed’in arkadaşları bana Resûlullah (s.a.v.)’in: “Cimrilikten, korkaklıktan, kalbin fitnesinden ve kabir azabından Allah’a sığındığını anlattılar.”*⁴⁹⁵

Hadis bu lafızlarla hadis kaynaklarında sadece Nesâî’de mevcuttur. Fakat hadisin içerdiği manalar farklı lafızlarla önceki iki hadiste de (5480, 5481) mevcuttur. Yine bazı eklemelerle Ebû Dâvûd,⁴⁹⁶ Ahmed b. Hanbel,⁴⁹⁷ Bezzâr,⁴⁹⁸ Taberânî,⁴⁹⁹ İbn Mâce,⁵⁰⁰ Suyûtî⁵⁰¹ ve Hâkim⁵⁰² gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Hâkim, hadisin *sahih* olduğunu söylemektedir.

⁴⁹⁴ Nesâî, İstiâze, 27; *es-Sünenü l-Kübrâ*, IV/454.

⁴⁹⁵ Nesâî, İstiâze, 27; *es-Sünenü l-Kübrâ*, IV/455.

⁴⁹⁶ Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

⁴⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/290.

⁴⁹⁸ Bezzâr, *Müsned*, V/246.

⁴⁹⁹ Taberânî, *el-Mu’cemu l-Kebîr*, X/161.

⁵⁰⁰ İbn Mâce, Dua, 3.

⁵⁰¹ *el-Câmiu’s-Sagîr*, II/206.

⁵⁰² Hâkim, *Müstedrek*, I/529.

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, Şeyhayn'in şartı üzere hadisin *isnâdının* *sahih* olduğunu söylerken Elbânî de *Sahih li-gayrihî* değerlendirmesi yapmaktadır.⁵⁰³

Hadis *Sahihtir*.

أخبرنا أحمد بن سليمان قال حدثنا أبو داود عن سفيان عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون قال : كان النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ. مرسل

56 (5483) ... Amr b. Meymün (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) Allah'a sığınmırdı. (Bu hadis mürseldir.)*⁵⁰⁴

Hadisin bu rivayeti *Mürseldir* ve *zayıftır*. Zira Mizzî Amr b. Meymün'un Kûfe'li olduğunu, hicri 76'te vefat ettiğini ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görmediğini söylemektedir.⁵⁰⁵ (5480, 5481) numaralı hadislerde bu manayı ifade eden daha uzun rivayetler muttasıl senedlerle zikredilmiştir.

28- ZİNADAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرني عبيد الله بن وكيع قال حدثنا أبي عن سعد بن أوس عن بلال بن يحيى عن شتير بن شكل بن حميد عن أبيه قال قلت : يا رسول الله علمني دعاء أنتفع به قال قل اللهم عافني من شر سمعي وبصري ولساني وقلبي وشر مني يعني ذكره

57 (5484) ...Şekel b. Humeyd (r.a.) babasından rivayet ederek şöyle söylemiştir: “*Ey Allah'ın Resûlü! Bana faydalanacağım bir dua öğret*” dedim. O da: “*Allah'ım! Kulağımın, gözümün, dilimin, kalbimin ve şehvetimin şerrinden (tenasül organını kastetti) sana sığınırım de*” buyurdu.⁵⁰⁶

Nesâî'de (5456) numaralı hadisle mükerrer olan bu hadis Buhârî,⁵⁰⁷ İbn Ebû Şeybe,⁵⁰⁸ Beyhakî,⁵⁰⁹ Ebû Dâvûd⁵¹⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁵¹¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

⁵⁰³ Elbânî, *Sahîhu Süneni 'n-Nesâî*, III/468.

⁵⁰⁴ Nesâî, *İstiâze*, 27; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/455.

⁵⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü 'l-Kemâl*, XXII/261.

⁵⁰⁶ Nesâî, *İstiâze*, 28; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/449.

⁵⁰⁷ Buhârî, *Edebü 'l-Müfred*, I/231.

⁵⁰⁸ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/78.

Hadis *sahihtir*.

29- KÜFÜR ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن عمرو بن السرح قال حدثنا بن وهب قال أخبرني سالم بن غيلان عن دراج أبي السمح عن أبي الهيثم عن أبي سعيد الخدري عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه كان يقول : اللهم إني أعوذ بك من الكفر والفقر فقال رجل ويعذلان قال نعم

58 (5485) ...Ebû Said el Hudri (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Küfürden, fakirlikten sana sığınırım.” Bir kişi: “Küfürle fakirliği denk mi?” dedi. Resûlullah (s.a.v.)’de: “Evet” buyurdular.⁵¹²

Hadis (5473-4) numaralı hadislerle aynı olup bu isnadı *zayıftır*.

30- SAPIKLIKTAN (DALALETTEN) ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرني محمد بن قدامة قال حدثنا جرير عن منصور عن الشعبي عن أم سلمة : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان إذا خرج من بيته قال بسم الله رب أعوذ بك من أن أزل أو أضل أو أظلم أو أظلم أو أجهل أو يجهل علي

59 (5486) ...Ümmü Seleme (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) evinden çıkarken şöyle dua ederdi: “Bismillah ya Rabbi! Ayağımın kaymasından, sapıklıktan, zulmetmekten ve zulme uğramaktan, cahillikten ve cahillikle itham olunmaktan sana sığınırım.”⁵¹³

Ahmed b. Hanbel,⁵¹⁴ İbn Mâce,⁵¹⁵ Ebû Dâvûd,⁵¹⁶ İbn Ebû Şeybe⁵¹⁷ ve Beyhakî⁵¹⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde yer alan bu hadis için Hâkim *Müstedrek*’te şunları söylemektedir: “Hadis Şeyhayn’in şartı üzere *sahihtir* fakat kitaplarına almamışlardır. Ayrıca bazı insanların Şa’bi Ümmü Seleme’yi (r.a.) görmedi diye

⁵⁰⁹ Beyhâkî, *Şuabü’l-İmân*, X/193.

⁵¹⁰ Ebû Dâvûd, *Salât*, 365.

⁵¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/305.

⁵¹² Nesâî, *İstiâze*, 29; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/456.

⁵¹³ Nesâî, *İstiâze*, 30; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, VI/456.

⁵¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIV/300.

⁵¹⁵ İbn Mâce, *Dua*, 18.

⁵¹⁶ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 111.

⁵¹⁷ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/105.

⁵¹⁸ Beyhakî, *Şuabü’l-İmân*, IV/159.

vehm etmeleri de hatadır. Şa'bi hem Ümmü Seleme (r.a.)'yı hem de Âişe (r.a.)'yı görmüştür ve onlardan çok rivayet etmiştir".⁵¹⁹

Elbânî, *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁵²⁰ *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut ise Hadis için *isnâdı zayıf* değerlendirmesi yapmaktadır. Muhakkik Yukarıda verdiğimiz Hâkim'in değerlendirmesini zikretmekte ve Zehebî'nin de Hâkim'e muvafakat ettiğini söylemektedir. Fakat İbn Hacer'in Hâkim'i eleştirdiğini ve *Ulûmu'l-Hadis*'te ki değerlendirmesinin böyle olmadığını söylemektedir. Bu kitapta İbn Hacer Şa'bi'nin Âişe (r.a.)'dan hadis almadığını, Ali b. Medîni'inde Şa'bi Ümmü Seleme (r.a.)'dan hadis almamıştır dediğini söylemektedir. Ayrıca İbn Hacer diyor ki: Ali b. Medîni gibi bu işte mahir bir zat hadis almamıştır diyorsa bizim burada muâsarat⁵²¹ ile iktifa olundu dememiz doğru olmaz demektir.

Not: Muhakkik yukarıda İbn Hacer'in Şa'bî Hz. Âişe'den hadis almamıştır dediğini naklediyor fakat İbn Hacer *Lisân'u-Mîzân*'da Şa'bî'nin Hz. Âişe'den hadis aldığını söylemektedir.⁵²²

Hadis *sahihtir*.

31- DÜŞMANIN GALİB GELMESİNDEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا أحمد بن عمرو بن السرح قال حدثني بن وهب قال أخبرني حبي بن عبد الله قال حدثني أبو عبد الرحمن الحبلي عن عبد الله بن عمرو بن العاص : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهؤلاء الكلمات اللهم إني أعوذ بك من غلبة الدين وغلبة العدو وشماتة الأعداء

60 (5487) ...Amr b. As (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “*Allah'ım borcun galebe çalmasından, düşmanın galib gelmesinden ve düşmanların (sıkıntıya düşmemden dolayı) sevinmesinden sana sığınırım.*”⁵²³

Hadis, (5475) numaralı hadisin tekrarı olup *sahihtir*.

⁵¹⁹ Hâkim, *Müstedrek*, I/518.

⁵²⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/469.

⁵²¹ Bir araya geldikleri veya konuşmuş oldukları kesin olmasa da, karşılaşmış olup birbirlerinden rivayet etmiş olmaları mümkün olan iki ravinin aynı dönemde yaşamış olmaları durumu. (Abdullah Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 190.)

⁵²² İbn Hacer *Lisân'u-Mîzân*, thk. Dâiretu'l-Ma'rifeti'n-Nizâmiyye, Beyrut, (1406/1986) VII/509.

⁵²³ Nesâî, *İstiâze*, 31; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/456.

31- DÜŞMANLARIN SEVİNMESİNDEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا يونس بن عبد الأعلى قال أنبأنا بن وهب قال قال حيي حدثني أبو عبد الرحمن الحبلي عن عبد الله بن عمرو : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهؤلاء الكلمات اللهم إني أعوذ بك من غلبة الدين وشماتة الأعداء

61 (5488) ...Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şu kelimelerle Allah'a dua ederdi: “Allah'im! Borcun galebe çalmasından ve düşmanların sevinmesinden sana sığınırım.”⁵²⁴

Bu hadiste bir önceki ve (5475) numaralı hadisten (وغلبة العدو) ifadesi eksik olup *sahih* tir.

32- AŞIRI İHTİYARLIKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن قال حدثنا حماد بن مسعدة عن هارون بن إبراهيم عن محمد بن عثمان بن أبي العاص : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يدعو بهذه الدعوات اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والجبن والعجز ومن فتنة المحيا والممات

62 (5489) ...Osman b. Ebî-l As (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şu dualarla dua ederdi: “Allah'im! Tembellikten, aşırı ihtiyarlıktan, korkaklıktan, acizlikten, hayatın ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım.”⁵²⁵

Hadise bu lafızlarla hadis kaynakları içerisinde sadece Nesâî'de rastladık. Hadis daha çok (اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والجبن والبخل وفتنة الدجال وعذاب القبر) şeklinde Nesâî,⁵²⁶ Bezzâr,⁵²⁷ İbn Ebû Şeybe,⁵²⁸ Beyhâkî⁵²⁹ ve Ahmed b. Hanbel gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.⁵³⁰

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, Şeyhayn'in şartı üzere *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.

⁵²⁴ Nesâî, İstiâze, 32; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/457.

⁵²⁵ Nesâî, İstiâze, 33; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/457.

⁵²⁶ Nesâî, İstiâze, 7.

⁵²⁷ Bezzâr, *Müsned*, II/298.

⁵²⁸ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/80,

⁵²⁹ Beyhâkî, *Şuabü'l-İmân*, X/194.

⁵³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XX/361- XX/388- XXI/130.

Elbânî, *sahihu'l-isnâd* değerlendirmesi yapmaktadır.⁵³¹

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن عبد الله بن عبد الحكم عن شعيب عن الليث عن يزيد بن الهاد عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والمغرم والمأثم وأعوذ بك من شر المسيح الدجال وأعوذ بك من عذاب القبر وأعوذ بك من عذاب النار

63 (5490) ...Amr b. Şuayb (r.a.) babasından ve dedesinden rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in şöylede diğini işittim: "Allah'ım! Tembellikten, aşırı ihtiyarlıktan, borçlanmadan, günaha girmekten sana sığınırım. Mesih Deccâl'in şerrinden sana sığınırım. Kabir azabından sana sığınırım. Cehennem azabından sana sığınırım."*⁵³²

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁵³³ Bezzâr,⁵³⁴ İbn Ebû Şeybe,⁵³⁵ Beyhâkî⁵³⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

34- KÖTÜ KADERDEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال أنبأنا سفيان عن سمي عن أبي صالح إن شاء الله عن أبي هريرة قال : كان النبي صلى الله عليه وسلم يتعوذ من هذه الثلاثة من درك الشقاء وشماتة الأعداء وسوء القضاء وجهد البلاء قال سفيان هو ثلاثة فذكرت أربعة لأني لا أحفظ الواحد الذي ليس فيه

64 (5491) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şu üç şeyden Allah'a sığınırdu: "Sapıklığın aşağılığına düşmekten, düşmanların sevinmesinden, kötü kaderden ve belanın sıkıntısından sana sığınırım."* Süfyan der ki: *Üç şeydir ben dört tane zikrettim çünkü rivayette bulunmayanın hangisi olduğunu unttum.*⁵³⁷

⁵³¹ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/460.

⁵³² Nesâî, *İstiâze*, 33; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/458.

⁵³³ Buhârî, *Daavât*, 43.

⁵³⁴ Bezzâr, *Müsned*, II/298.

⁵³⁵ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/80,

⁵³⁶ Beyhâkî, *Şuabü'l-İmân*, X/194.

⁵³⁷ Nesâî, *İstiâze*, 34; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/457.

Hadis Buhârî,⁵³⁸ Müslim,⁵³⁹ İbn Hibbân⁵⁴⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁵⁴¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

35- SAPIKLIĞIN AŞAĞILIĞINDAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا قتيبة قال حدثنا سفيان عن سمي عن أبي صالح عن أبي هريرة : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يستعيز من سوء القضاء وشماتة الأعداء ودرك الشقاء وجهد البلاء

65 (5492) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.): “Kötü kaderden, düşmanların sevinmelerinden, sapıklığın aşağılığından ve belanın sıkıntısından Allah'a sığınırđı.”⁵⁴²

Hadis Buhârî,⁵⁴³ Müslim,⁵⁴⁴ İbn Hibbân⁵⁴⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁵⁴⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde yer almaktadır.

Hadis *sahihtir*.

36- DELİLİKTEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمد بن المثني قال حدثنا أبو داود قال حدثنا همام عن قتادة عن أنس : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقول اللهم إني أعوذ بك من الجنون والجذام والبرص وسيئ الأسقام

66 (5493) ...Enes (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “Allah'ım! Delilikten, cüzzam hastalığından, alaca hastalığından ve kötü hastalıklardan sana sığınırım.”⁵⁴⁷

Hadis Ebû Dâvûd⁵⁴⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁵⁴⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

⁵³⁸ Buhârî, Daavât, 27.

⁵³⁹ Müslim, Zikir, 6877.

⁵⁴⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/294.

⁵⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XII/310.

⁵⁴² Nesâî, İstiâze, 35; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/457.

⁵⁴³ Buhârî, Daavât, 27.

⁵⁴⁴ Müslim, Zikir, 6877.

⁵⁴⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/294.

⁵⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XII/310.

⁵⁴⁷ Nesâî, İstiâze, 36; *es-Sünenü 'l-Kübrâ*, IV/457

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, hadisin Müslim'in şartı üzere *sahih* olduğunu ifade etmekte Elbânî ise *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁵⁵⁰

Hadis *sahihtir*.

37- CİNLERİN GÖZ DEĞMESİNDEN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا هلال بن العلاء قال حدثنا سعيد بن سليمان قال حدثنا عباد عن الجريري عن أبي نضرة عن أبي سعيد قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتعوذ من عين الجان وعين الإنس فلما نزلت المعوذتان أخذ بهما وترك ما سوى ذلك

67 (5494) ...Ebû Said (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) "İnsanların ve cinlerin nazarından (Göz değmesinden) Allah'a sığınır. Felak ve Nas sûreleri indirilince bu ikisini okumaya başlayıp diğer sığınma dualarını terk etti."*⁵⁵¹

Hadis seneddeki Saîd b. İyâs sebebiyle *hasendir*. Saîd b. İyâs Buhârî ricâli olmasına rağmen Buhârî,⁵⁵² İbn Hâcer,⁵⁵³ İclî⁵⁵⁴ gibi hadis âlimleri ömrünün sonlarında zapt (hafızasının zayıflayıp kafa karışılığı) sıfatını kaybettiğini söylemektedirler. Hicri 144'te vefat etmiştir.

Hadis Tirmizî,⁵⁵⁵ Beyhakî,⁵⁵⁶ İbn Mâce⁵⁵⁷ ve Suyûtî⁵⁵⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Tirmizî *hasen-garip* değerlendirmesi yapmaktadır.

Hadis *hasendir*.

38- YAŞLILIĞIN ŞERRİNDEN ALLAH'A SIĞINMAK

⁵⁴⁸ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁵⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XX/309.

⁵⁵⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/471.

⁵⁵¹ Nesâî, *İstiâze*, 37; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/458.

⁵⁵² Buhârî, *et-Târîhu'l-Kebîr*, III/456.

⁵⁵³ İbn Hâcer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, IV/6.

⁵⁵⁴ İclî, Ebû'l-Hasen Ahmed b. Abdillâh b. Sâlih el-İclî (261/875) *Ma'rifetu's-Sikât*, thk. Abdulalim Abdulazim Bustevî, Medine, 1405/1985, I/394.

⁵⁵⁵ Tirmizî, Tıp, 16

⁵⁵⁶ Beyhakî, IV/158.

⁵⁵⁷ İbn Mâce, Tıp, 32.

⁵⁵⁸ Suyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, II/207.

أخبرنا موسى بن عبد الرحمن قال حدثنا حسين عن زائدة عن حميد عن أنس قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتعوذ بهؤلاء الكلمات كان يقول اللهم إني أعوذ بك من الكسل والهزم والجبن والبخل وسوء الكبر وفتنة الدجال وعذاب القبر

68 (5495) ...Enes (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şu sözlerle Allah’a sığınırđı: “Allah’ım! Tembellikten, düşkün ihtiyarlıktan, korkaklıktan, cimrilikten, yaşlılığın kötü durumlarından, Deccâl fitnesinden ve kabir azabından sana sığınırım.”*⁵⁵⁹

Hadis benzer lafızlarla (5448, 5451, 5453, 5457, 5459, 5467) numaralı hadislerde geçmektedir. Sadece “وسوء الكبر” lafzı diğer hadislerde mevcut değildir.

Hadis *sahihtir*.

39- KÖTÜ ÖMÜR SÜRMEKTEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن عبد الأعلى قال حدثنا خالد عن شعبة عن عبد الملك بن عمير قال سمعت مصعب بن سعد عن أبيه قال : كان يعلمنا خمسا كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يدعو بهن ويقول اللهم إني أعوذ بك من البخل وأعوذ بك من الجبن وأعوذ بك من أن أرد إلى أرذل العمر وأعوذ بك من عذاب القبر

69 (5496) ...Mus’ab b. Sa’d (r.a.), babasından naklederek şöyle söylemiştir: *Babam Resûlullah (s.a.v.)’in sığındığı beş şeyi bize öğretirdi ve şöyle derdi: “Allah’ım! Cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, ömrün son anlarındaki kötü durumlarından sana sığınırım ve kabir azabından da sana sığınırım.”*⁵⁶⁰

Hadis Nesâî’de (5445, 5447, 5478,5479) numaralı hadislerle aynı olup *sahihtir*.

40- KÖTÜ BİR HAYAT SÜRMEKTEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا عمران بن بكر قال حدثنا أحمد بن خالد قال حدثنا يونس عن أبي إسحاق يعني أباه عن عمرو بن ميمون قال حججت مع عمر فسمعتة يقول بجمع ألا : ان النبي صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من خمس

⁵⁵⁹ Nesâî, İstiâze, 38; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/458.

⁵⁶⁰ Nesâî, İstiâze, 39; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/458.

اللهم أني أعوذ بك من البخل والجبن وأعوذ بك من سوء العمر وأعوذ بك من فتنة الصدر وأعوذ بك من عذاب القبر

70 (5497) ...Amr b. Meymün (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Ömer ile birlikte haccetmiştim. Müzdelifede ondan şu hadisi işittim: Dikkat edin! Resûlullah (s.a.v.) şu beş şeyden Allah’a sığınırđı: “Allah’ım! Cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, kötü bir ömür geçirmekten sana sığınırım, kalbin fitnesinden sana sığınırım ve kabir azabından da Sana sığınırım.”*⁵⁶¹

Hadis (5446) numaralı hadisle aynı olup *sahihtir*.

41- DOĞRU YOLA GİRDİKTEN SONRA KÖTÜ YOLA DÜŞMEKTEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا أزهر بن جميل قال حدثنا خالد بن الحرث قال حدثنا شعبة عن عاصم عن عبد الله بن سرجس : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا سافر قال اللهم أني أعوذ بك من وعثاء السفر وكآبة المنقلب والخور بعد الكور ودعوة المظلوم وسوء المنظر في الأهل والمال

71 (5498) ...Abdullah b. Sercis (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken şöyle derdi: *“Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü bir şekilde dönmekten; iyi hallerden kötü hallere düşmekten, mazlumun bedduasından, mal ve aile yönüyle kötü vaziyetlere düşmekten de sana sığınırım.”*⁵⁶²

Hadis Müslim,⁵⁶³ Dârimî⁵⁶⁴ ve Ahmed b. Hanbel⁵⁶⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

⁵⁶¹ Nesâî, İstiâze, 40; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/459.

⁵⁶² Nesâî, İstiâze, 41; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/459.

⁵⁶³ Müslim, Hac, 3277.

⁵⁶⁴ Dârimî, II/373.

⁵⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV/371.

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال حدثنا جرير عن عاصم عن عبد الله بن سرجس : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان إذا سافر قال اللهم إني أعوذ بك من وعاء السفر وكآبة المنقلب والخور بعد الكور ودعوة المظلوم وسوء المنظر في الأهل والمال والولد

72 (5499) ...Abdullah b. Sercis (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü bir şekilde dönmekten; iyi hallerden kötü hallere düşmekten, mazlumun bedduasından, mal, aile ve evlat yönüyle kötü vaziyetlere düşmekten de sana sığınırım.”⁵⁶⁶

Hadis bir önceki hadis ile aynı olup sadece sonunda “والولد” ziyadesi mevcuttur ve sahihtir.

42- MAZLUMUN BEDDUASINDAN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا يوسف بن حماد قال حدثنا بشر بن منصور عن عاصم عن عبد الله بن سرجس قال : كان النبي صلى الله عليه وسلم إذا سافر يتعوذ من وعاء السفر وكآبة المنقلب والخور بعد الكور ودعوة المظلوم وسوء المنظر

73 (5500) ...Abdullah b. Sercis (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) yolculuğa çıkarken şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü bir şekilde dönmekten; iyi hallerden kötü hallere düşmekten, mazlumun bedduasından ve kötü vaziyetlere düşmekten de sana sığınırım.”⁵⁶⁷

Hadis bir önceki hadisle aynı olup sadece “في الأهل والمال والولد” lafzı eksiktir ve sahihtir.

43- ÜZÜNTÜLÜ HALLERE DÜŞMEKTEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن عمر بن علي بن مقدم قال حدثنا بن أبي عدي عن شعبة عن عبد الله بن بشر الخثعمي عن أبي زرعة عن أبي هريرة قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا سافر فركب راحلته قال بأصبعه ومد

⁵⁶⁶ Nesâî, İstiâze, 41; es-Sünenü ’l-Kübrâ, IV/459.

⁵⁶⁷ Nesâî, İstiâze, 42; es-Sünenü ’l-Kübrâ, IV/459.

شعبة بأصبغه قال اللهم أنت الصاحب في السفر والخليفة في الأهل والمال اللهم إني أعوذ بك من وعثاء السفر وكآبة المنقلب

74 (5501) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) yolculuğa çıkacağı zaman binitine bindi parmağını kaldırdı ve şöyle dedi -Şu’be de parmağını kaldırarak tarif etti- “Allah’ım! Yolculukta tek yoldaş sensin aile ve malda (emanet edecek) tek vekil sensin. Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından ve kötü bir şekilde dönmekten sana sığınırım.*”⁵⁶⁸

Hadis daha uzun bir rivayetle Müslim,⁵⁶⁹ Ebû Dâvûd,⁵⁷⁰ Tirmizî,⁵⁷¹ Ebû Ya’la⁵⁷² ve Ahmed b. Hanbel⁵⁷³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

44- KÖTÜ KOMŞUDAN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا عمرو بن علي قال حدثنا يحيى قال حدثنا محمد بن عجلان عن سعيد بن أبي سعيد المقبري عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : تعوذوا بالله من جار السوء في دار المقام فإن جار البادية يتحول عنك

74 (5502) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “ikamet ettiğiniz yerdeki (yakınınzdaki) kötü komşudan Allah’a sığının. Çünkü çöldeki (veya yolculuktaki) komşuluk değişkendir (devamlı değildir).*”⁵⁷⁴

⁵⁶⁸ Nesâî, İstiâze, 43; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/460.

⁵⁶⁹ Müslim, Hac, 3275.

⁵⁷⁰ Ebû Dâvûd, Cihad, 78.

⁵⁷¹ Tirmizî, *Deâvât*, 42.

⁵⁷² Ebû Ya’lâ, *Müsnedu ebî Ya’lâ*, III/226.

⁵⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/367.

⁵⁷⁴ Nesâî, İstiâze, 44; *es-Sünenü ’l-Kübrâ*, IV/460.

Hadis İbn Hibbân,⁵⁷⁵ Beyhakî,⁵⁷⁶ Bezzâr,⁵⁷⁷ suyûtî,⁵⁷⁸ Mizzî⁵⁷⁹ ve Irâkî⁵⁸⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Irâkî ve Münâvî⁵⁸¹ *sahih* olduğunu söylerken Elbânî'de *hasen-sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁵⁸²

Hadis *sahihtir*.

45- İNSANLARIN ZULÜMLERİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا علي بن حجر قال حدثنا إسماعيل قال حدثنا عمرو بن أبي عمرو أنه سمع أنس بن مالك يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأبي طلحة : التمس لي غلاما من غلمانكم يخدمني فخرج بي أبو طلحة يردفني وراءه فكنت أخدم رسول الله صلى الله عليه وسلم كلما نزل فكنت أسمعه يكثر أن يقول اللهم إني أعوذ بك من الهرم والحزن والعجز والكسل والبخل والجبن وضلع الدين وغلبة الرجال

76 (5503) ...Enes b. Mâlik (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) Ebû Talha'ya gençlerinizden bana hizmet edecek birini bana bul dedi. Ebû Talha'da beni binitinin arkasına alarak Resûlullah (s.a.v.)'e götürdü. Resûlullah (s.a.v.)'e hizmet ediyordum. Her konakladığımda çoğunlukla ondan şu duayı işitiyordum: "Allah'im! İhtiyarlıktan, üzüntüden, acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, borca batmaktan ve insanların galip gelmelerinden (bana zarar vermelerinden) sana sığınırım."*⁵⁸³

Hadis Nesâî'de (5448, 5453, 5457, 5459, 5476, 5495) numaralı hadislerde benzer lafızlarla geçmektedir.

Hadis Buhârî,⁵⁸⁴ Ahmed b. Hanbel⁵⁸⁵ ve Ebû Ya'la'nın *Müsned*'inde⁵⁸⁶ daha uzun bir rivayetle geçmektedir.

⁵⁷⁵ İbn Hibbân, *Sahîh*, III/307.

⁵⁷⁶ Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, XII/100.

⁵⁷⁷ Bezzâr, *Müsned*, II/439.

⁵⁷⁸ Suyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, I/297.

⁵⁷⁹ Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşraf bi Ma'rifeti'l-Etraf*, IX/497.

⁵⁸⁰ Irâkî, *el-Muğni an Hamli'l-Asfâr*, I/475.

⁵⁸¹ Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'ârifin b. Nûriddîn Alî el-Münâvî el-Haddâdî (1031/1622), *Feyzu'l-Kadîr*, Matbaatu Mustafâ Muhammed, Mısır, 1356/1938, II/106.

⁵⁸² Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/474.

⁵⁸³ Nesâî, *İstiâze*, 45; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/460.

⁵⁸⁴ Buhârî, *Daavât*, 35

Hadis *sahihtir*.

46- DECCÂL FİTNESİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا قتيبة قال حدثنا سفيان عن يحيى عن عمرة عن عائشة : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يستعبد بالله من عذاب القبر ومن فتنة الدجال قال وقال إنكم تفتنون في قبوركم

77 (5504) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.): “Kabir azabından, Deccâl fitnesinden Allah’a sığınırdu ve şüphesiz kabirlerinizde sorguya çekileceksiniz” derdi.⁵⁸⁷

Hadis Müslim⁵⁸⁸ ve Mizzî⁵⁸⁹ tarafından tahrir edilmiştir ve *sahihtir*.

47- CEHENNEM AZABINDAN VE MESİH DECCÂLDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن حفص بن عبد الله قال حدثني أبي قال حدثني إبراهيم عن موسى بن عقبة أخبرني أبو الزناد عن عبد الرحمن بن هرمز الأعرج عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : أعوذ بالله من عذاب جهنم وأعوذ بالله من عذاب القبر وأعوذ بالله من شر المسيح الدجال وأعوذ بالله من شر فتنة المحيا والممات

78 (5505) ...Ebû Hureyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Cehennem azabından Allah’a sığınırım, kabir azabından Allah’a sığınırım. Mesih Deccâlin şerrinden Allah’a sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnelerinin şerrinden Allah’a sığınırım.”⁵⁹⁰

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1310, 2060, 5506, 5508, 5511, 5513, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

⁵⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XX/68; XXI/29; XXI/73.

⁵⁸⁶ Ebû Ya’lâ, *Müsnedu ebî Ya’lâ*, VI/370.

⁵⁸⁷ Nesâî, *İstiâze*, 46; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, I/662.

⁵⁸⁸ Müslim, *Salat*, 2098.

⁵⁸⁹ Mizzî, *Tuhfetu’l-Eşraf bi Ma’rifeti’l-Etraf*, XII/427.

⁵⁹⁰ Nesâî, *İstiâze*, 47; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/461.

Buhârî,⁵⁹¹ Müslim⁵⁹² ve Ahmed b. Hanbel⁵⁹³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçen bu rivayet *sahihtir*.

أخبرنا يحيى بن درست قال حدثنا أبو إسماعيل قال حدثنا يحيى بن أبي كثير أن أبا أسامة حدثه عن أبي هريرة عن رسول الله صلى الله عليه وسلم أنه كان يقول : اللهم أني أعوذ بك من عذاب القبر وأعوذ بك من عذاب النار وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات وأعوذ بك من شر المسيح الدجال

79 (5506) ..Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ederdi: “Allah’ım! *Kabir azabından sana sığınırım. Cehennem azabından sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnelerinden Sana sığınırım. Mesih Deccâl’in şerrinden de sana sığınırım.*”⁵⁹⁴

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1310, 2060, 5505, 5508, 5511, 5513, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,⁵⁹⁵ Müslim⁵⁹⁶ ve Ahmed b. Hanbel⁵⁹⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

48- İNSAN ŞEYTANLARININ ŞERRİNDEN ALLAH’A SIĞINMAK

أخبرنا أحمد بن سليمان قال حدثنا جعفر بن عون قال حدثنا عبد الرحمن بن عبد الله عن أبي عمر عن عبيد بن خشاش عن أبي ذر قال : دخلت المسجد ورسول الله صلى الله عليه وسلم فيه فجلست إليه فقال يا أبا ذر تعوذ بالله من شر شياطين الجن والإنس قلت أو للإنس شياطين قال نعم

80 (5507) ...Ebû Zer (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Mescide girdim Resûlullah (s.a.v.) orada idi gelip yanına oturdum: “Ey Ebû Zer!*

⁵⁹¹ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁵⁹² Müslim, Mesâcid, 1328.

⁵⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁵⁹⁴ Nesâî, İstiâze, 47; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/461.

⁵⁹⁵ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁵⁹⁶ Müslim, Salat, 1331.

⁵⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255.

İnsan ve cin şeytanlarının şerrinden Allah'a sığın” buyurdu. Ben de: “İnsanların da şeytanı olur mu?” dedim. “Evet” buyurdu.⁵⁹⁸

Hadis senedindeki Ebû Amr ed-Dimeşkî sebebiyle *zayıftır*. Mizzî, Nesâî'nin Ebû Amr'dan rivayet ettiğini fakat ravinin metruk olduğunu söylemektedir.⁵⁹⁹ Ayrıca Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde uzun bir rivayetin içinde zikredilen bu hadis için *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut, *isnadı zayıf* değerlendirmesi yapmaktadır.⁶⁰⁰ Elbânî de hadisin *zayıf* olduğunu söylemektedir.⁶⁰¹

49- HAYATIN FİTNELERİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا قتيبة قال حدثنا سفيان ومالك قالا حدثنا أبو الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : عوذوا بالله من عذاب القبر عوذوا بالله من فتنة المحيا والممات عوذوا بالله من فتنة المسيح الدجال

81 (5508) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Kabir azabından Allah'a sığın, hayat ve ölümün fitnesinden Allah'a sığın, Mesih Deccâlin fitnesinden Allah'a sığın*”.⁶⁰²

Hadis Müslim,⁶⁰³ Ebû Ya'lâ⁶⁰⁴ ve Bezzâr⁶⁰⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا عبد الرحمن بن محمد قال حدثنا أبو داود قال حدثنا شعبة قال أخبرني يعلى بن عطاء قال سمعت أبا علقمة يحدث عن أبي هريرة : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يتعوذ من خمس يقول عوذوا بالله من عذاب القبر ومن عذاب جهنم ومن فتنة المحيا والممات ومن شر المسيح الدجال

⁵⁹⁸ Nesâî, İstiâze, 48; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/461.

⁵⁹⁹ Mizzî, *Tehzibu'l-Kemâl*, XXXIV/109.

⁶⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXVI/519.

⁶⁰¹ Elbânî, *Zaifu Süneni'n-Nesâî*, I/183.

⁶⁰² Nesâî, İstiâze, 49; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/464.

⁶⁰³ Müslim, *Salat*, 1331.

⁶⁰⁴ Ebû Ya'lâ, *Müsnedu ebî Ya'lâ*, XI/168.

⁶⁰⁵ Bezzâr, *Müsned*, II/447.

82 (5509) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) beş şeyden Allah'a sığınırđı. Derdi ki: “*Kabir azabından Allah'a sığının, Cehennem azabından Allah'a sığının, hayatın ve ölümün fitnelerinden Allah'a sığının, Mesih Deccâl'in şerrinden de Allah'a sığının.*”⁶⁰⁶

Hadis aynı lafızlarla Ebû Avâne⁶⁰⁷ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁰⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir. Hadis benzer lafızlarla Buhârî⁶⁰⁹ ve Müslim⁶¹⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde de geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن بشار عن محمد وذكر كلمة معناها حدثنا شعبة عن يعلى بن عطاء قال سمعت أبا علقمة الهاشمي قال سمعت أبا هريرة قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : من أطاعني فقد أطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله وكان يتعوذ من عذاب القبر وعذاب جهنم وفتنة الأحياء والأموات وفتنة المسيح الدجال

83 (5510) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: “*Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur.*” O (s.a.v) *kabir azabından Allah'a sığınırđı. Cehennem azabından Allah'a sığınırđı. Hayatın ve ölümün fitnelerinden ve Mesih Deccâl'in fitnesinden Allah'a sığınırđı.*⁶¹¹

Hadisin baş kısmı (*Kim bana itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Kim de bana isyan ederse Allah'a isyan etmiş olur*) Buhârî,⁶¹² Müslim,⁶¹³ İbn Mâce,⁶¹⁴ İbn Hibbân⁶¹⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁶¹⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

⁶⁰⁶ Nesâî, İstiâze, 49; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/462.

⁶⁰⁷ Ebû Avâne, Ya'kûb b. İshâk b. İbrâhîm el-İsferâyînî (316/929) *Müsnedü ebî Avâne*, Beyrut, I/419.

⁶⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI/81.

⁶⁰⁹ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶¹⁰ Müslim, Salat, 1328.

⁶¹¹ Nesâî, İstiâze, 49; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/431.

⁶¹² Buhârî, Ahkâm, 1.

⁶¹³ Müslim, İmare, 4751.

⁶¹⁴ İbn Mâce, Cihad, 39.

⁶¹⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, X/420.

⁶¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/93.

Hadisin ikinci kısmı (O “*Kabir azabından Allah’a sığınırđı. Cehennem azabından Allah’a sığınırđı. Hayatın ve ölümün fitnelerinden ve Mesih Deccâlin fitnesinden Allah’a sığınırđı.*)benzer lafızlarla Nesâî’de (1310, 2060, 5506, 5508, 5511, 5513, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir. Ayrıca Buhârî,⁶¹⁷ Müslim⁶¹⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁶¹⁹ gibi sahih kaynaklarda da geçmektedir.

Fakat Nesâî dışında hadisin iki bölümünün de beraber rivayet edildiği bir kaynağa rastlamadık.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا أبو داود قال حدثنا أبو الوليد قال حدثنا أبو عوانة عن يعلى بن عطاء عن أبيه عن أبي علقمة حدثني أبو هريرة من فيه إلى في قال وقال يعني النبي صلى الله عليه و سلم : استعينوا بالله من خمس من عذاب جهنم وعذاب القبر وفتنة المحيا والممات وفتنة المسيح الدجال

84 (5511) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Beş şeyden Allah’a sığınınız. Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın fitnelerinden, ölümün fitnelerinden ve Mesih Deccâl’in fitnesinden.*”⁶²⁰

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1310, 2060, 5505, 5508, 5513, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Buhârî,⁶²¹ Müslim⁶²² ve Ahmed b. Hanbel⁶²³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

50- ÖLÜMÜN FİTNELERİNDEN ALLAH’A SIĞINMAK

⁶¹⁷ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶¹⁸ Müslim, Salat, 1328.

⁶¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255.

⁶²⁰ Nesâî, İstiâze, 49; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/462.

⁶²¹ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶²² Müslim, Salat, 1328.

⁶²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XV/226.

أخبرنا قتيبة عن مالك عن أبي الزبير عن طاوس عن عبد الله بن عباس : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يعلمهم هذا الدعاء كما يعلم السورة من القرآن قولوا اللهم إنا نعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر وأعوذ بك من فتنة المسيح الدجال وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات

85 (5512) ...İbn Abbas (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) onlara Kur'an'dan bir sûre öğrettiği gibi bu duayı öğretirdi: “Şöyle deyiniz buyurdu: “Allah'ım! Cehennem azabından sana sığınırız. Kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccâl fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnelerinden de sana sığınırım.”⁶²⁴

Hadis Müslim,⁶²⁵ Ebû Dâvûd,⁶²⁶ Tirmizî,⁶²⁷ İbn Mâce,⁶²⁸ İbn Hibbân⁶²⁹ ve Ahmed b. Hanbel⁶³⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis sahihtir.

أخبرنا محمد بن ميمون عن سفیان عن عمرو عن طاوس عن أبي هريرة وأبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : عوذوا بالله تعالى من عذاب الله عوذوا بالله من فتنة المحيا والممات ومن عذاب القبر ومن فتنة المسيح الدجال

86 (5513) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Allah'ın azabından Allah Teâla'ya sığının. Hayatın ve ölümün fitnelerinden Allah'a sığının. Kabir azabından ve Mesih Deccâl'in fitnesinden de.”⁶³¹

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (1310, 2060, 5505, 5506, 5508, 5511, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

⁶²⁴ Nesâî, İstiâze, 50; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

⁶²⁵ Müslim, Salat, 1333.

⁶²⁶ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁶²⁷ Tirmizî, Daavât, 77.

⁶²⁸ İbn Mâce, Dua, 3.

⁶²⁹ İbn Hibbân, *Sahih*, III/280.

⁶³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/61.

⁶³¹ Nesâî, İstiâze, 50; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁶³² Müslim⁶³³ ve Ahmed b. Hanbel⁶³⁴ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

51- KABİR AZABINDAN ALLAH'A SİĞİNMAK

قال الحرث بن مسكين قراءة عليه وأنا أسمع عن بن القاسم عن مالك عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كان يدعو يقول في دعائه اللهم إني أعوذ بك من عذاب جهنم وأعوذ بك من عذاب القبر وأعوذ بك من فتنة المسيح الدجال وأعوذ بك من فتنة المحيا والممات

87 (5514) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) dua eder, duasında şöyle derdi: “*Allah'im! Cehennem azabından Sana sığınırım. Kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccâl'in fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım.*”⁶³⁵

Hadis Müslim,⁶³⁶ Ebû Dâvûd,⁶³⁷ Tirmizî,⁶³⁸ İbn Mâce,⁶³⁹ İbn Hibbân⁶⁴⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁴¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

52- KABİR FİTNESİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أبو عاصم قال حدثنا القاسم بن كثير المقرئ عن الليث بن سعد عن يزيد بن أبي حبيب عن سليمان بن يسار أنه سمع أبا هريرة يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في دعائه : اللهم إني أعوذ بك من فتنة القبر وفتنة الدجال وفتنة المحيا والممات قال أبو عبد الرحمن هذا خطأ والصواب سليمان بن سنان

⁶³² Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶³³ Müslim, Salat, 1328.

⁶³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁶³⁵ Nesâî, İstiâze, 51; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

⁶³⁶ Müslim, Salat 1333.

⁶³⁷ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁶³⁸ Tirmizî, Daavât, 77.

⁶³⁹ İbn Mâce, Dua,3.

⁶⁴⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/280.

⁶⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/61.

88 (5515) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'den duasında şöyle değini işittim: "Allah'ım! Kabir fitnesinden, Deccâl fitnesinden, hayatın ve ölümün fitnelerinden sana sığınırım."* Nesâî dedi ki bu sened hatalıdır doğrusu Süleymân bin Sinân olacak.⁶⁴²

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (1310, 2060, 5505, 5506, 5508, 5511, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁶⁴³ Müslim⁶⁴⁴ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁴⁵ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

53- ALLAH'IN AZABINDAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن منصور قال حدثنا سفيان عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : عوذوا بالله من عذاب الله عوذوا بالله من عذاب القبر عوذوا بالله من فتنة المحيا والممات عوذوا بالله من فتنة المسيح الدجال

89 (5516) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: *"Allah'ın azabından Allah'a sığınınız. Kabir azabından Allah'a sığınınız. Hayatın ve ölümün fitnelerinden Allah'a sığınınız. Mesih Deccâl'in fitnesinden Allah'a sığınınız."*⁶⁴⁶

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (1310, 2060, 5505, 5506, 5508, 5511, 5518, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁶⁴⁷ Müslim⁶⁴⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁴⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

⁶⁴² Nesâî, İstiâze, 52; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

⁶⁴³ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶⁴⁴ Müslim, Salat, 1328.

⁶⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁶⁴⁶ Nesâî, İstiâze, 53; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

⁶⁴⁷ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶⁴⁸ Müslim, Salat, 1331.

Hadis *sahihtir*.

54- CEHENNEM AZABINDAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا إسحاق بن إبراهيم قال أنبأنا أبو عامر العقدي قال حدثنا شعبة عن بديل بن ميسرة عن عبد الله بن شقيق عن أبي هريرة قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يتعوذ من عذاب جهنم وعذاب القبر والمسيح الدجال

90 (5517) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.): “*Cehennem azabından, kabir azabından ve Mesih Deccâl'den Allah'a sığınır.*”⁶⁵⁰

Hadis daha uzun bir rivayetle Buhârî,⁶⁵¹ Müslim⁶⁵² ve Ahmed b. Hanbel⁶⁵³ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

55- CEHENNEM ATEŞİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا محمود بن خالد قال حدثنا الوليد قال حدثنا أبو عمرو عن يحيى أنه حدثه قال أخبرني أبو سلمة قال حدثني أبو هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : تعوذوا بالله من عذاب النار وعذاب القبر ومن فتنة المحيا والممات ومن شر المسيح الدجال

91 (5518) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Ateş azabından, Kabir azabından Allah, hayatın ve ölümün fitnelerinden ve Mesih Deccâl'in şerrinden Allah'a sığın.*”⁶⁵⁴

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (1310, 2060, 5505, 5506, 5508, 5511, 5520) numaralı hadislerde geçmektedir.

⁶⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁶⁵⁰ Nesâî, *İstiâze*, 54; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/463.

⁶⁵¹ Buhârî, *Cenâiz*, 86.

⁶⁵² Müslim, *Salat*, 1332.

⁶⁵³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁶⁵⁴ Nesâî, *İstiâze*, 55; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/464.

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁶⁵⁵ Müslim⁶⁵⁶ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁵⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

56- KIZGIN ATEŞTEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا أحمد بن حفص قال حدثني أبي قال حدثني إبراهيم عن سفيان بن سعيد عن أبي حسان عن جسة عن عائشة أنها قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : اللهم رب جبرائيل وميكائيل ورب إسرئيل أعوذ بك من حر النار ومن عذاب القبر

92 (5519) ...Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Cebrail, Mikail ve İsrâfil'in Rabbi olan Allah'im ateşin hararetinden ve kabir azabından sana sığınırım.*”⁶⁵⁸

Hadis *sahihtir*. Çünkü senedde yer alan Cesre bint Decâce dışındaki raviler Şeyhayn'in ricâlidirler. İbn Hibbân, Cesre bint Decâce'yi *es-Sikât*'ta⁶⁵⁹ zikretmektedir. İclî de Cesre için “kûfeli tabiinden sika biridir” değerlendirmesi yapmaktadır.⁶⁶⁰ Ayrıca hadis Mizzî⁶⁶¹ ve Suyûtî⁶⁶² gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis Ahmed b. Hanbel'in *Müsned'inde*⁶⁶³ Ya'la'nın Kudâme'den, onun da Cesre'den, onun da Hz. Âişe (r.a.)'dan rivayet ettiği bir senedle ve daha uzun bir rivayetle geçmektedir. Elbânî de bu hadis hakkında *sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁶⁶⁴

Hadis *sahihtir*.

⁶⁵⁵ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶⁵⁶ Müslim, Salat, 1328.

⁶⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255;

⁶⁵⁸ Nesâî, İstiâze, 56; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/464.

⁶⁵⁹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/121.

⁶⁶⁰ İclî, *Ma'rifetu's-Sikât*, II/450.

⁶⁶¹ Mizzî, *Tuhfetu'l-Eşraf bi Ma'rifeti'l-Etraf*, XII/388.

⁶⁶² Suyûtî, *el-Câmiu's-Sagîr*, I/123.

⁶⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XL/380.

⁶⁶⁴ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/479.

أخبرنا عمرو بن سواد قال حدثنا بن وهب قال حدثنا عمرو بن الحرث عن يزيد بن أبي حبيب عن سليمان بن سنان المزني أنه سمع أبا هريرة يقول سمعت أبا القاسم صلى الله عليه وسلم يقول : في صلاته اللهم إني أعوذ بك من فتنة القبر ومن فتنة الدجال ومن فتنة المحيا والممات ومن حر جهنم قال أبو عبد الرحمن هذا الصواب

93 (5520) ...Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Ebû'l Kasım (s.a.v.)’in namazında şöyle dediğini işittim: “Allah’ım! Kabir fitnesinden, Deccâl’in fitnesinden, hayatın ve ölümün fitnelerinden ve Cehennem’in hararetinden sana sığınırım.”*⁶⁶⁵ Nesâî dedi ki doğru olan bu şekildedir.⁶⁶⁶

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1310, 2060, 5505, 5506, 5508, 5511, 5515 5518) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis benzer lafızlarla Buhârî,⁶⁶⁷ Müslim⁶⁶⁸ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁶⁹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا قتيبة قال حدثنا أبو الأحوص عن أبي إسحاق عن يزيد بن أبي مريم عن أنس بن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : من سأل الله الجنة ثلاث مرات قالت الجنة اللهم أدخله الجنة ومن استجار من النار ثلاث مرات قالت النار اللهم أجره من النار

94 (5521) ...Enes b. Mâlik (r.a.)’ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: *“Kim Allah’tan üç defa cenneti isterse cennet şöyle der: ‘Allah’ım onu cennete koy’. Kim de üç defa ateşten sığınır, ateş: ‘Allah’ım onu ateşten koru’ der.”*⁶⁷⁰

⁶⁶⁵ Nesâî, İstiâze, 56; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/464.

⁶⁶⁶ 5015 numaralı hadise işaretir. O hadiste Nesâî senedde ki “Süleyman b. Yesâr’ın” yanlış olduğunu, doğrusunun “Süleyman b. Sinan” olması gerektiğini söylemişti.

⁶⁶⁷ Buhârî, Cenâiz, 86.

⁶⁶⁸ Müslim, 1328.

⁶⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIII/255.

⁶⁷⁰ Nesâî, İstiâze, 56; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/465.

Hadis *sahihtir* çünkü Berîd b. Ebî Meryem dışındaki bütün ricâli Şeyhayn'ın ricâlidirler. İbn Hibbân, bu raviyi *es-Sikât*'ta zikretmektedir.⁶⁷¹ İbn Hacer de Berîd'in sika olduğunu söylemektedir.⁶⁷² Hadis, Tirmizî,⁶⁷³ İbn Mâce,⁶⁷⁴ İbn Hibbân,⁶⁷⁵ Ebû Ya'la⁶⁷⁶ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁷⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, *isnadı sahih* değerlendirmesi yaparken Elbânî de hadisin *sahih* olduğunu söylemektedir.⁶⁷⁸ Hâkim,⁶⁷⁹ *Müstedrek*'te bu hadisin isnadının *sahih* olduğuna fakat Şeyhayn'ın kitaplarına almadıklarına dikkat çekmektedir.

57- KİŞİNİN YAPTIĞI ŞEYLERİN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMASI

أخبرنا عمرو بن علي قال حدثنا يزيد وهو بن زريع قال حدثنا حسين المعلم عن عبد الله بن بريدة عن بشير بن كعب عن شداد بن أوس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : إن سيد الاستغفار أن يقول العبد اللهم أنت ربي لا إله إلا أنت خلقتني وأنا عبدك وأنا على عهدك ووعدك ما استطعت أعوذ بك من شر ما صنعت أبوء لك بذنبي وأبوء لك بنعمتك علي فاعفر لي فإنه لا يغفر الذنوب إلا أنت فإن قالها حين يصبح موقنا بها فمات دخل الجنة وإن قالها حين يمسي موقنا بها دخل الجنة خالفه الوليد بن ثعلبة

95 (5522) ...Şeddâd b. Evs (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*İstiğfar etmenin en değerlisi (seyyidu'l-istiğfar) kulun şöyle demesidir: Allah'ım sensin Rabbim, senden başka ilah yoktur. Beni yarattın ve ben senin kulunum. Ben gücüm yettiğince sana verdiğim ahdin ve senin vaadin üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Günahlarımla sana geliyorum (itiraf ediyorum) ve bana verdiğin nimetlerinle sana geliyorum (itiraf ediyorum). Beni bağışla çünkü senden başka günahları bağışlayacak yoktur.*” Sabah kalktığında buna inanarak (samimi bir şekilde) bunu söylerse ve o gün de ölürse cennete girer.

⁶⁷¹ İbn Hibbân, *es-Sikât*, IV/82.

⁶⁷² İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb*, 121.

⁶⁷³ Tirmizî, *Sifetu'l-Cenneti*, 27.

⁶⁷⁴ İbn Mâce, *Zühd*, 39.

⁶⁷⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/308.

⁶⁷⁶ Ebû Ya'la, *Müsnedu ebî Ya'la*, VI/356.

⁶⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XX/108.

⁶⁷⁸ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/480.

⁶⁷⁹ Hâkim, *Müstedrek*, I/534.

*Kim de akşam olunca buna inanarak (samimi bir şekilde) bunu söylerse cennete girer.*⁶⁸⁰ *Velîd b. Sa'lebe'nin rivayeti farklıdır.*

Hadis Buhârî,⁶⁸¹ Ebû Dâvûd,⁶⁸² Tirmizî,⁶⁸³ İbn Mâce,⁶⁸⁴ İbn Hibbân⁶⁸⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁸⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

58- YAPILAN ŞEYLERİN ŞERRİNDEN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا يونس بن عبد الأعلى عن بن وهب قال أخبرني موسى بن شيبه عن الأوزاعي عن عبدة بن أبي لبابة أن بن يساف حدثه أنه سأل عائشة زوج النبي صلى الله عليه و سلم : ما كان أكثر ما يدعو به رسول الله صلى الله عليه و سلم قبل موته قالت كان أكثر ما كان يدعو به اللهم إني أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل

96 (5523) ...İbn Yesaf (r.a.)'tan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in hanımı Âişe'ye: "Resûlullah (s.a.v.)'in vefatından önce en çok yaptığı dua neydi?" diye sordum. O da en çok yaptığı dua şuydu dedi: "Allah'ım! Yaptıklarımın ve yapmadıklarımın şerrinden Sana sığınırım."*⁶⁸⁷

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (1307, 5524, 5525, 5526, 5527, 5528) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Müslim,⁶⁸⁸ Ebû Dâvûd,⁶⁸⁹ İbn Hibbân⁶⁹⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁹¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

⁶⁸⁰ Nesâî, İstiâze, 57; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/465.

⁶⁸¹ Buhârî, Daavât, 2-15.

⁶⁸² Ebû Dâvûd, Edeb, 110.

⁶⁸³ Tirmizî, Daavât, 15.

⁶⁸⁴ İbn Mâce, Dua, 14.

⁶⁸⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/213.

⁶⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXVIII/334.

⁶⁸⁷ Nesâî, İstiâze, 58; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/466.

⁶⁸⁸ Müslim, Zikir, 6895.

⁶⁸⁹ Ebû Dâvûd, Salat, 367.

⁶⁹⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁶⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

أخبرني عمران بن بكار قال حدثنا أبو المغيرة قال حدثنا الأوزاعي قال حدثني عبدة قال حدثني بن يساف قال سئلت عائشة ما كان أكثر ما كان يدعو به النبي صلى الله عليه و سلم قالت : كان أكثر دعائه أن يقول اللهم إني أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل بعد

97 (5524) ...İbn Yesaf (r.a.)’tan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Âişe’ye “Resûlullah (s.a.v.)’in en çok yaptığı dua hangisiydi?” diye soruldu. O da: En çok yaptığı dua şuydu dedi: “Allah’ım! Yaptıklarımın şerrinden ve henüz yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım?”*⁶⁹²

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1307, 5523, 5525, 5526, 5527, 5528) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Müslim,⁶⁹³ Ebû Dâvûd,⁶⁹⁴ İbn Hibbân⁶⁹⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁶⁹⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرني محمد بن قدامة عن جرير عن منصور عن هلال بن يساف عن فروة بن نوفل قال : سألت أم المؤمنين عائشة عما كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يدعو قالت كان يقول أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل

98 (5525) ...Ferve b. Nevfel (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Mü’minlerin annesi Âişe’ye Resûlullah (s.a.v.)’in yaptığı dualardan sordum, o da şöyle dedi: “(Allah’ım!) Yaptıklarımın şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım.”*⁶⁹⁷

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1307, 5523, 5524, 5526, 5527, 5528) numaralı hadislerde geçmektedir.

⁶⁹² Nesâî, İstiâze, 58; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/466.

⁶⁹³ Müslim, Zikir, 6896.

⁶⁹⁴ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁶⁹⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁶⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

⁶⁹⁷ Nesâî, İstiâze, 58; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/466.

Hadis Müslim,⁶⁹⁸ Ebû Dâvûd,⁶⁹⁹ İbn Hibbân⁷⁰⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁷⁰¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا هناد عن أبي الأحوص عن حصين عن هلال عن فروة بن نوفل عن عائشة قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل

99 (5526) ...Âişe (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Yaptıklarımın şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım.”⁷⁰²

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1307, 5523, 5524, 5525, 5527, 5528) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Müslim,⁷⁰³ Ebû Dâvûd,⁷⁰⁴ İbn Hibbân⁷⁰⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁷⁰⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

59- KİŞİNİN TERKETTİĞİ ŞEYLERİN ŞERRİNDEN ALLAH’A SİĞİNMASI

أخبرنا محمد بن عبد الأعلى قال حدثنا المعتمر عن أبيه عن حصين عن هلال بن يساف عن فروة بن نوفل قال سألت عائشة فقلت : حدثيني بشيء كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يدعو به قالت كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول اللهم إني أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل

100 (5527) ...Ferve b. Nevfel (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Âişe’den bana Resûlullah (s.a.v.)’in yaptığı bir duayı söylemesini*

⁶⁹⁸ Müslim, Zikir, 6890.

⁶⁹⁹ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁷⁰⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁷⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

⁷⁰² Nesâî, İstiâze, 58; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/466.

⁷⁰³ Müslim, Zikir, 6895.

⁷⁰⁴ Ebû Dâvûd, Salat, 367.

⁷⁰⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁷⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

*istedim. O da şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Yaptıklarımın şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım.”*⁷⁰⁷

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1307, 5523, 5524, 5525, 5526, 5528) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Müslim,⁷⁰⁸ Ebû Dâvûd,⁷⁰⁹ İbn Hibbân⁷¹⁰ ve Ahmed b. Hanbel⁷¹¹ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمود بن غيلان قال حدثنا أبو داود قال حدثنا شعبة عن حصين سمعت هلال بن يساف عن فروة بن نوفل قال : قلت لعائشة أخبريني بدعاء كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يدعو به قالت كان يقول اللهم إني أعوذ بك من شر ما عملت ومن شر ما لم أعمل

101 (5528) ...Ferve b. Nevfel (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Âişe (r.a.)’ye Resûlullah (s.a.v.)’in yaptığı bir duayı bana söyle dedim. O da şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “Allah’ım! Yaptığım şeylerin şerrinden ve yapmadıklarımın şerrinden sana sığınırım.”*⁷¹²

Hadis benzer lafızlarla Nesâî’de (1307, 5523, 5524, 5525, 5526, 5527) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis Müslim,⁷¹³ Ebû Dâvûd,⁷¹⁴ İbn Hibbân⁷¹⁵ ve Ahmed b. Hanbel⁷¹⁶ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

⁷⁰⁷ Nesâî, İstiâze, 59; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/466.

⁷⁰⁸ Müslim, Zikir, 6897.

⁷⁰⁹ Ebû Dâvûd, Salat, 367.

⁷¹⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁷¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

⁷¹² Nesâî, İstiâze, 59; *es-Sünenü’l-Kübrâ*, IV/466.

⁷¹³ Müslim, Zikir, 6895.

⁷¹⁴ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁷¹⁵ İbn Hibbân, *Sahih*, III/305.

⁷¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XLIII/387.

60- YERE BATMAKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا عمرو بن منصور قال حدثنا الفضل بن دكين عن عبادة بن مسلم قال حدثني جبير بن أبي سليمان بن جبير بن مطعم أن بن عمر قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بعظمتك أن أعتال من تحتي قال جبير وهو الخسف قال عبادة فلا أدري قول النبي صلى الله عليه وسلم أو قول جبير

102 (5529) ... İbn Ömer (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: "Allah'ım! Uğtâleye uğramaktan sana sığınırım."* "Cübeyr dedi ki: Uğtâle, yerin dibine batmak demektir". "Ubâde dedi ki, Bu söz Peygamber (s.a.v.)'in sözü mü yoksa Cübeyr'in sözü mü bilmiyorum".⁷¹⁷

Ebû Dâvûd,⁷¹⁸ Ahmed b. Hanbel,⁷¹⁹ İbn Hibbân,⁷²⁰ Taberânî⁷²¹ ve Beyhakî⁷²² gibi hadisçiler bu hadise eserlerinde yer vermişlerdir.

Müsned'in muhakkiki Şuayb Arnavut, *isnadı sahih*, Elbânî de *sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.⁷²³

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن الخليل قال حدثنا مروان هو بن معاوية عن علي بن عبد العزيز عن عبادة بن مسلم الفزاري عن جبير بن أبي سليمان عن بن عمر قال كان النبي صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم فذكر الدعاء وقال في آخره أعوذ بك أن أعتال من تحتي يعني بذلك الخسف

103 (5530) ... İbn Ömer (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: "Allah'ım! -Râvî duasını aktardı ve sonunda şöyle dedi- Uğtâleye uğramaktan sana sığınırım"*. Bununla yerin dibine batırılmayı *kastetti*.⁷²⁴

Hadis *sahihtir*. Yukarıdaki hadisle aynıdır.

⁷¹⁷ Nesâî, İstiâze, 60; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/466.

⁷¹⁸ Ebû Dâvûd, Edeb, 110.

⁷¹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VIII/403.

⁷²⁰ İbn Hibbân, *Sahih*, III/241.

⁷²¹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, XII/343.

⁷²² Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, X/239.

⁷²³ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/482.

⁷²⁴ Nesâî, İstiâze, 60; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/467.

61- YÜKSEKTEN DÜŞMEK VE ENKAZ ALTINDA KALMAKTAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا محمود بن غيلان قال حدثنا الفضل بن موسى عن عبد الله بن سعيد عن صيفي مولى أبي أيوب عن أبي اليسر قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من التردى والهدم والغرق والحريق وأعوذ بك أن يتخبطني الشيطان عند الموت وأعوذ بك أن أموت في سبيلك مدبراً وأعوذ بك أن أموت لديغا

104 (5531) ...Ebu'l-Yesâr (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: "Allah'ım! Yüksekten düşmekten, yıkıntı altında kalmaktan, suda boğulmaktan, yangından sana sığınırım. Ölüm esnasında şeytanın beni aldatmasından sana sığınırım. Senin yolunda savaşırken düşmana sırt dönerken ölmekten sana sığınırım. Sokularak öldürülmekten sana sığınırım."*⁷²⁵

Hadis Ebû Dâvûd⁷²⁶ ve Ahmed b. Hanbel⁷²⁷ gibi hadisçilerin eserlerinde de geçmektedir.

Hâkim *Müstedrek*'te hadisin Şeyhain'in şartı üzere *isnadının sahih* olduğunu fakat kitaplarına almadıklarını söylemektedir.⁷²⁸ Münziri⁷²⁹ ve Elbânî de⁷³⁰ *sahih* değerlendirmesi yapmaktadırlar.

Bu bölümdeki üç hadisin senesinde de Abdullah b. Saîd Sayfî'den rivayet etmektedir. *Müsned*'de ise iki farklı rivayet mevcut olup bir tanesinde Abdullah b. Saîd vasıtasız bir şekilde Sayfî'den rivayet ederken, hemen sonraki hadiste⁷³¹ ise dedesi Ebî Hind vasıtasıyla Sayfî'den rivayet etmektedir. Bu sebeple *Müsned*'in muhakkiki Şuayb Arnavut, hadiste İztırâb⁷³² olduğunu ve hadisin *zayıf* olduğunu söylemektedir. Devamında da Ebî Hind ile ilgili elindeki kaynaklarda bir bilgiye

⁷²⁵ Nesâî, İstiâze, 61; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/467.

⁷²⁶ Ebû Dâvûd, Salat, 365.

⁷²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/281.

⁷²⁸ Hâkim, *Müstedrek*, I/531.

⁷²⁹ Münziri, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh el-Münziri (656/1258), *Muhtasaru Süneni Ebî Dâvûd (el-Müctebâ mine's-Sünen)*, Riyad, 1431/2010, I / 449.

⁷³⁰ Elbânî, *Sahîhu Süneni'n-Nesâî*, III/483.

⁷³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIV/283.

⁷³² İztırâb: Özellikleri birbirine eşit olan iki hadisten birinin diğerine tercih edilemeyecek veya uzlaştırılmayacak şekilde aykırı olması. (Abdullah Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 121.)

ulaşamadığını ve Ebû Hâtim'in de *İlel*'de bu ziyadeli rivayeti tercih ettiğini söylemektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا يونس بن عبد الأعلى قال أخبرني أنس بن عياض عن عبد الله بن سعيد عن صيفي عن أبي اليسر : أن رسول الله صلى الله عليه و سلم كان يدعو فيقول اللهم إني أعوذ بك من الهرم والتردي والهدم والغم والحريق والغرق وأعوذ بك أن يتخبطني الشيطان عند الموت وأن أقتل في سبيلك مدبرا وأعوذ بك أن أموت لديغا

105 (5532) ...Ebû'l Yesar (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) dua eder, şöyle derdi: “*Allah’ım! İhtiyarlığın düşkünlüğünden, yüksek yerden düşmekten, yıkıntı altında kalmaktan, gamdan, kederden, yangından, suda boğulmaktan sana sığınırım. Ölüm esnasında şeytanın beni aldatmasından sana sığınırım. Senin yolunda savaşırken düşmana sırt dönerken öldürülmekten ve sokularak öldürülmekten sana sığınırım.*”⁷³³

Önceki hadisle aynıdır.

أخبرنا محمد بن المثنى قال حدثنا محمد بن جعفر قال حدثنا عبد الله بن سعيد قال حدثني صيفي مولى أبي أيوب الأنصاري عن أبي الأسود السلمي هكذا قال كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من الهدم وأعوذ بك من التردي وأعوذ بك من الغرق والحريق وأعوذ بك أن يتخبطني الشيطان عند الموت وأعوذ بك أن أموت في سبيلك مدبرا وأعوذ بك أن أموت لديغا

106 (5533) ...Ebû'l Esved es Sülemi (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: “*Allah’ım! Yıkıntı altında kalmaktan sana sığınırım, yüksekten düşmekten sana sığınırım. Suda boğulmaktan ve yangından sana sığınırım. Ölüm esnasında şeytanın beni aldatmasından sana sığınırım. Senin yolunda savaşırken düşmanda sırt dönerken öldürülmekten sana sığınırım. Sokularak öldürülmekten sana sığınırım.*”⁷³⁴

Önceki hadisle aynıdır.

⁷³³ Nesâî, İstiâze, 61; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/467.

⁷³⁴ Nesâî, İstiâze, 61; *es-Sünenü'l-Kübrâ*, IV/468.

62- ALLAH'IN GAZABINDAN RIZASINA SIĞINMAK

أخبرنا إبراهيم بن يعقوب قال حدثني العلاء بن هلال قال حدثنا عبيد الله عن زيد عن عمرو بن مرة عن القاسم بن عبد الرحمن عن مسروق بن الأجدع عن عائشة قالت : طلبت رسول الله صلى الله عليه و سلم ذات ليلة في فراشي فلم أصبه فضربت بيدي على رأس الفراش فوقعت يدي على أخمص قدميه فإذا هو ساجد يقول أعوذ بعفوك من عقابك وأعوذ برضاك من سخطك وأعوذ بك منك

107 (5534) ...Âiše (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Bir gece yatağında Resûlullah (s.a.v.)’i aradım bulamayınca elimi yatağın başucundan çıkarıp dokundum, elim ayaklarının altına dokundu meğer ki secde de imiş secde de şöyle dua ediyordu: “Azabından affına sığınırım, gazabından rızana sığınırım. Senden sana sığınırım.”*⁷³⁵

Hadis bu lafızlarla Müslim,⁷³⁶ Dârekutnî’de,⁷³⁷ daha uzun bir rivayetle Beyhakî,⁷³⁸ İbn Huzeyme⁷³⁹ ve Ahmed b. Hanbel⁷⁴⁰ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir ve *sahihtir*.

63- KIYAMET GÜNÜ YERİN DARLIĞINDAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرني إبراهيم بن يعقوب قال حدثنا زيد بن الحباب أن معاوية بن صالح حدثه وحدثني أزهري بن سعيد يقال له الحرازي شامي عزيز الحديث عن عاصم بن حميد قال : سألت عائشة بما كان رسول الله صلى الله عليه و سلم يفتتح قيام الليل قالت سألتني عن شيء ما سألتني عنه أحد كان يكبر عشرا ويسبح عشرا ويستغفر عشرا ويقول اللهم اغفر لي وأهدني وارزقني وعافني ويتعوذ من ضيق المقام يوم القيامة

108 (5535) ...Asım b. Humejd (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Âiše’ye: “Resûlullah (s.a.v.)’in gece namazına ne ile başladığını sordum. Dedi ki: “Bana hiç kimsenin sormadığı bir şeyi sordun: “Resûlullah (s.a.v.) on kere tekbir getirir, on kere tesbihte bulunur, on kere istiğfar eder ve şöyle duasına*

⁷³⁵ Neşâî, İstiâze, 62; es-Sünenü’l-Kübrâ, IV/467.

⁷³⁶ Müslim. Salat, 486.

⁷³⁷ Dârekutnî, Ebü’l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî (385/995) *es-Sünen*, Beyrut, 1. Baskı 1386/1966. I/144.

⁷³⁸ Beyhakî, *Şuabü’l-İmân*, III/363.

⁷³⁹ İbn Huzeyme, *Sahîhu ibn Huzeyme*, I/335.

⁷⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XL/362.

devam ederdi: Allah'ım! Beni başışla, bani hidayete erdir, bana rızık ver, bana afiyet ver der ve kıyamet gününde yerin darlığından da Allah'a sığınırdu."⁷⁴¹

Ebû Dâvûd,⁷⁴² İbn Mâce,⁷⁴³ İbn Hibbân,⁷⁴⁴ İbn Ebû Şeybe⁷⁴⁵ ve Beyhakî⁷⁴⁶ gibi hadisçiler bu hadise eserlerinde yer vermişlerdir. Elbânî *Sahih* değerlendirmesi yapmaktadır.⁷⁴⁷

Hadis *sahihtir*.

64- İŞİTİLMEYEN (KABUL OLUNMAYAN) OLUNMAYAN DUADAN ALLAH'A SIĞINMAK

أخبرنا محمد بن آدم عن أبي خالد عن محمد بن عجلان عن سعيد عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : اللهم إني أعوذ بك من علم لا ينفع ومن قلب لا يخشع ومن نفس لا تشبع ومن دعاء لا يسمع قال أبو عبد الرحمن سعيد لم يسمعه من أبي هريرة بل سمعه من أخيه عن أبي هريرة

109 (5536) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: "Allah'ım! Fayda vermeyen ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan (açgözlü) nefisten ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım."* Nesâî diyor ki: *Saîd bu hadisi Ebû Hureyre'den duymamıştır. Bilakis o kardeşinden, (İbâd b. ebû Saîd) kardeşi de Ebû Hureyre'den duymuştur.*⁷⁴⁸

Hadis benzer lafızlarla Nesâî'de (5467, 5470, 5537) numaralı hadislerde geçmektedir.

Hadis, kaynaklarda Ebû Hureyre, Enes b. Mâlik, Abdullah b. Amr, Zeyd b. Erkam tarikleriyle geçmektedir.

⁷⁴¹ Nesâî, İstiâze, 63; es-Sünenü'l-Kübrâ, IV/468.

⁷⁴² Ebû Dâvûd, Salat, 121.

⁷⁴³ İbn Mâce, Salat, 180.

⁷⁴⁴ İbn Hibbân, *Sahih*, VI/337.

⁷⁴⁵ İbn Ebû Şeybe, *Musannef*, XV/170.

⁷⁴⁶ Beyhakî, *Şuabü'l-İmân*, X/260.

⁷⁴⁷ Elbânî, *Sahihu Süneni'n-Nesâî*, III/484.

⁷⁴⁸ Nesâî, İstiâze, 64; es-Sünenü'l-Kübrâ, IV/445.

Müslim,⁷⁴⁹ Ahmed b. Hanbel,⁷⁵⁰ Ebû Dâvûd,⁷⁵¹ İbn Mâce,⁷⁵² Ebû Ya'la⁷⁵³ ve İbn Ebû Şeybe⁷⁵⁴ Ebû Hureyre tarikiyle zikretmişler.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا عبيد الله بن فضالة بن إبراهيم قال أنبأنا يحيى يعني بن يحيى قال أنبأنا الليث بن سعد عن سعيد بن أبي سعيد عن أخيه عباد بن أبي سعيد أنه سمع أبا هريرة يقول كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : اللهم إني أعوذ بك من علم لا ينفع ومن قلب لا يخشع ومن نفس لا تشبع ومن دعاء لا يسمع

110 (5537) ...Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Resûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: "Allah'ım! Faydasız ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan (açgözlü) nefisten ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım."*⁷⁵⁵

Hadis bir önceki hadisle aynı olup *sahihtir*.

65- KABUL OLUNMAYAN DUADAN ALLAH'A SİĞİNMAK

أخبرنا واصل بن عبد الأعلى عن بن فضيل عن عاصم بن سليمان عن عبد الله بن الحارث قال كان إذا قيل لزيد بن أرقم حدثنا ما سمعت من رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : لا أحدثكم إلا ما كان رسول الله صلى الله عليه وسلم حدثنا به ويأمرنا أن نقول اللهم إني أعوذ بك من العجز والكسل والبخل والجبن والهزم وعذاب القبر اللهم آت نفسي تقواها وزكها أنت خير من زكاها أنت وليها ومولاها اللهم إني أعوذ بك من نفس لا تشبع ومن قلب لا يخشع ومن علم لا ينفع ودعوة لا تستجاب

111 (5538) ...Abdullah b. Haris (r.a.)'ten rivayet edildiğine göre, o şöyle söylemiştir: *Zeyd b. Erkam'a: "Resûlullah (s.a.v.)'den duyduklarından bize birşeyler söyle" denildiğinde şöyle derdi. Size Resûlullah (s.a.v.)'in söylediğinden ve bize söylememizi emrettiğinden başka bir şey söylemiyorum: "Allah'ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlığın bunaklığından, kabir azabından sana sığınırım. Allah'ım! Nefsime takva bilinci (sorumluluk bilinci) ver, nefsimi*

⁷⁴⁹ Müslim, Zikir, 6906.

⁷⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XI/117; XIV/188; XIV/386; XV/516; XXI/250; XXI/421.

⁷⁵¹ Ebû Dâvûd, Vitir, 32.

⁷⁵² İbn Mâce, Dua, 2.

⁷⁵³ Ebû Ya'la, *Müsnedu ebî Ya'la*, I/412.

⁷⁵⁴ İbn Ebû Şeybe, *Musanef*, XV/70.

⁷⁵⁵ Nesâî, İstiâze, 64; es-Sünenü'l-Kübrâ, IV/445.

(günahlardan) temizle. Sen temizleyenlerin en hayırlısı sen o nefsin dostu ve sahibisin. Allah'ım! Doymayan (açgözlü) nefisten, ürpermeyen kalpten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.”⁷⁵⁶

Hadis Müslim⁷⁵⁷ ve Ahmed b. Hanbel⁷⁵⁸ gibi hadisçilerin eserlerinde geçmektedir.

Hadis *sahihtir*.

أخبرنا محمد بن بشار قال حدثنا عبد الرحمن قال حدثنا سفيان عن منصور عن الشعبي عن أم سلمة : أن النبي صلى الله عليه وسلم كان إذا خرج من بيته قال بسم الله رب أعوذ بك من أن أزل أو أضل أو أظلم أو أظلم أو أجهل أو يجهل علي

112 (5539) ...Ümmü Seleme (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.v.) evinden çıktığında şöyle derdi: “*Bismillah Rabbim ayağımın kaymasından, sapıtmaktan, zulmetmekten ve zulme uğramaktan, cahillik etmekten ve cahillikle itham olunmaktan sana sığınırım.*”⁷⁵⁹

Senedi farklı olup (5486) numaralı hadisinin metin olarak tekrarıdır.

Hadis *sahihtir*.

⁷⁵⁶ Nesâî, İstiâze, 65; es-Sünenü'l-Kübrâ, VI/26.

⁷⁵⁷ Müslim, 2722.

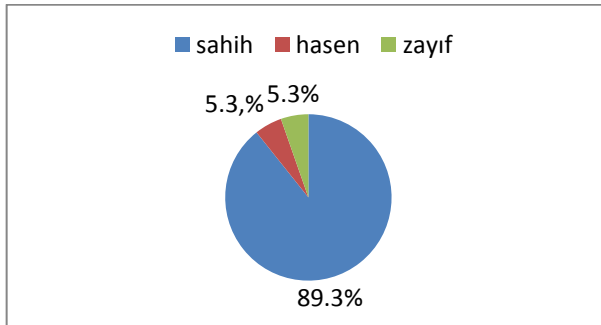
⁷⁵⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXII/61.

⁷⁵⁹ Nesâî, İstiâze, 65; es-Sünenü'l-Kübrâ, VI/26.

SONUÇ

Büyük bir hadis âlimi olan Nesâî'nin *Sünen*'inde geçen istiâze rivayetlerinin tahrîc ve değerlendirmelerini yaptığımız bu çalışmada ulaştığımız sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Kitâbü'l-İstiâze bölümünde ki hadisler 65 bab başlığı altında toplanmış olup toplamda 112 hadis mevcuttur. Bazı bab başlıkları iki defa zikredilmekte ve bazı bablarda da birkaç şeyden istiâze edilmektedir.
- 112 hadis içerisinde Mevzu ve aşırı zayıf hadis bulunmamaktadır. Seneddeki ravilerin çoğunluğunun Şeyhain ricali olup sika oldukları müşahede edilmiştir. Sika olmayan ravi sayısı az olup bu ravilerle ilgili rical kitaplarındaki değerlendirilmeler zikredilmiştir. Metin olarak zahiren de olsa islamın genel ilkelerine ve selim akla aykırı herhangi bir ifade bulunmamaktadır.
- 112 hadisten 100 tenesinin *sahih*, 6 tenesinin *zayıf*, 6 tanesinin de *hasen* olduğu sonucuna varılmıştır. Hadislerin yüzdelik oranı grafikte belirtilmiştir.

- İstiâze edilen şeylere baktığımızda genel olarak fitne ve şerlerden istiâze edilmiş 11 şeyin şerrinden ve 7 şeyin de fitnesinden istiâze yapılmıştır.
- Kitâbü'l-İstiâzede en çok Dünya ve fitnelerinden istiâze yapılmış ve bu babda 6 hadis zikredilmiştir.
- Hz peygamber (s.a.v.)'in istiâze ettiği şeyleri Dünya ve Ahiretteki fitne ve şerler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Aslında Dünya ile ilgili sakınılması gereken şeyler de; “Enkaz altında kalmak, yüksekte düşmek, delilik, aşırı ihtiyarlık, açlık vb.” gibi sadece Dünya hayatı ile ilgili olanlar ve “günah işlemek, zina, kabul olmayan dua vb.” gibi Dünyada olup ta Ahiret hayatını ilgilendiren şeyler olarak da ikiye ayırmak mümkündür.

- İstiâzeleri Dünya ve Ahiret olarak ikiye ayırdığımızda Dünya ile ilgili olanların sayısının daha çok olduğu görülecektir. Dünya ile ilgili olanların sayısının neden daha çok olduğu sorusunun cevabı da, “insan oğlunun Dünya hayatında yaptığı ve sakındığı şeyler Ahirette karşılaşıcağı mükafat ve cezaları belirlemede etkili olabileceğini düşündük.
- Hadislerde göz, dil, kulak, zenginlik vb. şeylerden mutlak bir biçimde değil de bunların şerlerinden sakınılmıştır. Buda gösteriyor ki Allah’ın vermiş olduğu bu nimet ve ikramlar doğru kullanılmadığı zaman nimetten nikmete dönüşüp, sakınılması gereken bir hal alıyor. Konuyu biraz daha açacak olursak, Cenâb-ı Hakk’ın bize vermiş olduğu dil nimetini, Kur’an okumak ve Allah’ın 99 ismini zikretmek gibi mübarek bir işle meşgul ettiğimizde dil asıl vazifesini görmüş ve bizde onu asıl vazifesinde kullanmış oluruz. Fakat bunun yerine dilimizi Cenâb-ı Hakk’ın yaratma gayesi dışında olan gıybet, dedikodu, yalan, iftira vb. şeylerle meşgul edecek olursak. O zaman o dil Ahiretimizi tehlikeye sokacak kadar zararlı bir aza haline gelmiş olur. Dolayısıyla bu hadisler bizlere nelerden hangi durumlarda sakınmamız gerektiği gibi önemli hatırlatmalarda bulunmaktadır.
- Şeytanın temel amacı, apaçık düşmanı olduğu insanı doğru yoldan saptırmak olduğuna göre, bir mümin her şeyden evvel imanını kaybetmekten Allah’a sığınmalıdır. Bu nedenle Allah Resûlü (s.a.v.), özellikle ümmetine öğretmek açısından dualarında öncelikle inanca zarar vererek, âhiret saadeti engelleyebilecek durumlardan ve olumsuz davranışlar sergilemekten, dolayısıyla bunlara sebep olan her türlü kötülükten Allah’a sığınıyordu.
- Hz. Peygamber (s.a.v) bizi zor durumda bırakan çeşitli dünyevî sıkıntılarla karşılaştığımızda yine en muhkem sığınağa, yani Allah’ın kudretine ve merhametine sığınmamızı istemektedir.
- Müminlere son derece düşkün olan Hz. Peygamber (s.a.v), onlara abdesti, namazı öğrettiği gibi Allah’a kulluğun bir başka tezahürü olan istiâzeyi de öğretiyordu. Hadislerden anladığımıza göre, Allah’a sığınmayı ifade eden dualar da müminler arasında diğer ibadetler gibi öğrenilen ve öğretilen şeylerdi.

- İnsan zaaflarıyla var olduğu müddetçe (ki her zaman öyle kalacaktır) inanmış kişi, kötülöklere karşı kendisinden daha yüce olan Allah'a sığınmaya devam edecektir
- Müslüman için sığınma bir varoluş ahlâkıdır. Sadece tehlikelerden korunmaya bağılı bir eylem değildir. Muhtemel tehlikelere karşı en sıkı tedbirleri aldığı durumlarda bile, Müslüman, varlığın tek sebebi olan Rabbine sığınmayı ihmal etmez. Müminin bu tutumu, kâinata hükmeden Yüce Yaratıcı'nın izni dışında hiçbir şeyin olamayacağı inancıyla alâkalıdır.

İki Sünen'deki Kitâbü'l-İstiâzeleri kıyasladığımızda karşımıza şu veriler çıkmaktadır:

- Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da mevcut olan bu hadisleri 4. Cildin 437. Sayfasından başlayarak 468. Sayfaya kadarki olan kısımda, namazdaki zikir ve tesbihleri anlattığı kısmın içerisinde 74 numaralı Kitâbü'l-İstiâzede zikretmiştir.
- *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da toplamda 138 hadis mevcuttur. *el-Müctebâda*'da ise 112 hadis mevcuttur.
- *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da 3. babda⁷⁶⁰ “Fayda vermeyen İlimden Allah'a Sığınmak” başlığıyla bir bab açılmış bu konuyla ilgili hadisler bu bab başlığı altında zikredilmiştir. *el-Müctebâ*'da ise ayrı bir bab açılmayıp fayda vermeyen ilimden sığınmayı içeren hadisler: anlaşmazlık, ikiyüzlülük ve kötü huydan, acizlikten, açgözlülükten, kabul olunmayan duadan Allah'a sığınmak gibi farklı bab başlıkları altında 7 defa zikredilmiştir.
- *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da 6. babda⁷⁶¹ “Doymayan Nefisten Allah'a Sığınmak” başlığıyla bir bab açılmış ve konuyla ilgili hadisler bu bab başlığı altında zikredilmiştir. *el-Müctebâ*'da ise doymayan nefisten sığınmayı içeren hadisleri toplayan bir bab açılmamıştır. Doymayan nefisten sığınmayı içeren hadisler ise; itaat etmeyen kalpten, açgözlülükten, kabul olunmayan duadan, anlaşmazlık, ikiyüzlülük ve kötü huydan Allah'a sığınmak gibi bab başlıkları altında 6 defa zikredilmiştir.

⁷⁶⁰ es-Sünenü'l-Kübrâ, VI/444.

⁷⁶¹ es-Sünenü'l-Kübrâ, VI/445.

- *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da 56. babda⁷⁶² “Nimetin Zevalinden Allah’a Sığınmak” başlığıyla bir bab başlığı açılmış. *el-Müctebâ*'da ise böyle bir başlık olmadığı gibi, başka bir babda da nimetin zevaliyle ilgili bir hadis mevcut değildir. Tabi mana olarak düşündüğümüzde aslında istiâze yapılan her şey haddizatında bir nimetinde zevalidir.
 - İki kitap arasındaki farklılıklara baktığımızda birde bazı babların yerlerinin değiştiğini görürüz.
Misal 1: *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da “Kabul olmayan Duadan Allah’a sığınma” babı 2. Bab⁷⁶³ olarak zikredilirken *el-Müctebâ*'da ise 65. Bab⁷⁶⁴ olarak zikredilmektedir.
Misal 2: *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da “İşitilmeyen (Kabul Olmayan) Duadan Allah’a Sığınma” babı 5. Bab⁷⁶⁵ olarak zikredilirken *el-Müctebâ*'da ise 64. Bab⁷⁶⁶ olarak zikredilmektedir.
 - İçeriklerin farklı olmasıyla ilgili sadece son zikrettiğimiz hususlar zikredilebilir. Ama yukarıda da ifade ettiğimiz gibi genel anlam olarak iki kitapta da aynı manalar mevcut olup bir fark bulunmamaktadır.
 - Dolayısıyla Müellifin *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da ki Kitâbü'l-İstiâze'ye 138 hadis alıp *el-Müctebâ*'ya 112 hadis almasının sebebinin aynı konuda zikredilen bazı hadisleri birçok kez tekrar etmemek için olduğu kanaatindeyiz.
 - Akıllara *el-Müctebâ*'ya alınmayan 26 hadisle ilgili, hadislerin sıhhat yönünden bir farklılıkları var mı? Sorusu gelebilir. Fakat yaptığımız araştırmada *es-Sünenü'l-Kübrâ*'dan alınan bu hadislerde böyle bir ayıklamaya gidilmediği sonucuna vardık. Şimdi vardığımız bu sonucu araştırmada elde ettiğimiz delillerle güçlendirelim.
1. *el-Müctebâ*'da 7. Bab olan “Gamdan Allah’a Sığınma” babında 4 adet hadis mevcuttur.⁷⁶⁷ *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da ise 5 hadis mevcuttur.⁷⁶⁸ *el-Müctebâ*'ya alınmayan hadisi incelediğimizde diğer 4 hadisten farklı olarak (و فضح الدين)

⁷⁶² *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI/463.

⁷⁶³ *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI/443.

⁷⁶⁴ Nesâî, İstiâze, 65.

⁷⁶⁵ *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI/445.

⁷⁶⁶ Nesâî, İstiâze, 64.

⁷⁶⁷ Nesâî, İstiâze, 7.

⁷⁶⁸ *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI/448.

fazlalığını görürüz. Hadisi bu fazlalık kısmıyla hadis kaynaklarında taradığımızda hiçbir sahih kaynakta görmedik. Bu ilk bakışta bize müellifin *el-Müctebâ*'ya alınan hadislerde biraz daha titiz davrandığını ve ayıklama yaparken buna dikkat ettiği hissini verdi. Fakat ikinci olarak zikredeceğimiz delilde durumun tamamen böyle olmadığı kanaatine vardık.

2. *el-Müctebâ*'da 12. Bab olan “Tembellikten Allah’a Sığınma” babında 1 adet hadis mevcuttur.⁷⁶⁹ *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da ise 2 hadis mevcuttur.⁷⁷⁰ *el- el- el- el-Müctebâ*'ya alınmayan hadisi incelediğimizde hadisin Tirmizî'de⁷⁷¹ geçtiği ve Tirmizî'nin *hasen-garip* değerlendirmesi yaptığını gördük.
3. Kitâbü'l-İstiâze'de ki hadislerin sıhhatini göz önünde bulundurduğumuzda *el- el-Müctebâ*'ya alınan bütün hadislerin sahih olmadıklarını görmekteyiz. Çünkü (5446, 5471, 5473, 5474, 5485, 5507) numaralı hadislerin zayıf olduğu kanaatine varmıştık.

Dolayısıyla *es-Sünenü'l-Kübrâ*'da olupta *el-Müctebâ*'ya alınmayan hadislere baktığımızda hem *sahih* hem de *zayıf* bazı hadislerin bulunması hem de *el-Müctebâ*'ya alınan hadislerin içinde de *zayıf* hadislerin de bulunması, müellifimizin kesin sınırlarla *es-Sünenü'l-Kübrâ*'dan *el-Müctebâ*'ya aktardığı hadislerde zayıflık ve sıhhat yönünden bir ayıklamaya gitmediği sonucuna vardık.

Nesâî dışındaki Kütüb-i Sitte müelliflerinin kitaplarına Kitâbü'l-İstiâze başlığıyla ayrı bir başlık açmadığını zikretmiştik. Bu hadisleri kitaplarında hangi başlıklar altında zikrettiklerine baktığımızda karşımıza şu veriler çıkmaktadır:

- Buhari istiâze ile ilgili hadisleri Daavât, Salat ve Cenâiz kitaplarında,
- Müslim Zikir, Dua, Tevbe ve İstiğfar kitaplarında,
- Ebû Dâvûd Salat kitabının İstiâze babında,
- Tirmizî Daavât kitabında,
- İbn Mâce Dua kitabında zikretmektedirler.

⁷⁶⁹ Nesâî, İstiâze, 12.

⁷⁷⁰ *es-Sünenü'l-Kübrâ*, VI/450. Hadisin arapça metni:

أخبرنا محمد بن بشار قال ثنا أبو عاصم قال ثنا عثمان الشحام قال حدثني مسلم بن أبي بكره قال * سمعني أبي وأنا أقول اللهم إني أعوذ بك من الكسل وعذاب القبر قال يا بني ممن سمعت هذا قال سمعتك تقولهن قال الزمهن فإني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقولهن

⁷⁷¹ Tirmizî, Daavât, 80.

Nesâî'nin diğerk Kütüb-i Sitte müelliflerinden farklı olarak, kitabına Kitâbü'l-İstiâze başlığıyla ayrı bir başlık açmasının yaşadığı sıkıntılarla bir bağı olabileceğini düşünürüz. Bu konuda şu verilerin iddiamızı güçlendirdiği kanaatindeyiz:

- Müellif 15 yaşında hadis tahsili için memleketinden ayrılmış ve vefat edinceye kadar bir daha memleketi Nesâî'ya dönmemiş. Yani bütün ömrü rihle ve gurbet hayatı ile geçmiş. Bir hadiste de seferin azaptan bir parça olduğu ifade edilmektedir.⁷⁷² Bununla beraber düşündüğümüzde bu durum Müellifin istiâzeye daha çok önem verip kitabında kitâbü'l-istiâze başlığıyla bir bab açmasına sebep olabileceği düşünülebilir.
- Nesâî, yaşantısıyla ve yazdığı eserlerle Ehl-i sünnet akidesine sahip olduğunu ispatlamasına rağmen Hz. Ali (r.a.)'yi öven bir eser kaleme alması sebebiyle Şîî olmakla eleştirilmiştir. Bu durumun da onun istiâzeye daha fazla önem vermesine sebep olduğu düşünülmektedir. Bazı rivayetlere göre Muâviye taraftarlarınca mescitten dövülerek çıkarılmış, hatta yediği dayak sebebiyle vefat etmiştir. İşte bu haksız iddia ve eziyetlere maruz kalan bir insanın, kendisine en büyük rehber kabul ettiği Hz. Peygamber (s.a.v)'in darlığa düştüğü zaman rabbine sığınarak söylediği sözleri için kitabında ayrı bir başlık açması yaşadığı sıkıntıların verdiği bir ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

⁷⁷² Buhârî, vahiy, 19.

KAYNAKÇA

Aba Veli, “*Nesâî'nin Şîlikle İthamı*”, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 18/1, 167-191, Haziran 2018.

Abdürrezzâk, Ebû Bekir Abdürrezzâk b. Hemmam es-Sanânî, *Musannef'u Abdürrezzâk*, (211/826) thk. Muhammed A'zami, Beyrut, 1403/1982.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî (241/855), *Müsned'ü Ahmed b. Hanbel*, I-L, thk. Şuayb Arnavut, Beyrut, Risale, 1421/2001.

Aslan, Hasan, *Hadis Literatüründe Fedâilü's-Sahâbe Türü Kaynaklar ve Nesâî'nin Fedâilü's-Sahâbesi*, Şırnak, Şırnak Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Aydınlı, Abdullah, *Hadis İstilahları Sözlüğü*, İfav, 9. Baskı, İstanbul, 2016.

Begavî, Ebû Muhammed hüseyin b. Mesûd el-Ferrâ el-Begavi (516/1122), *Şerhu's-Sünne*, thk. Şuayb Arnavut, Beyrut, Mektebetu'l-İslâmî, 1403/1983.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. El-Huseyn b. Ali (458/1065), *Şuabu'l-İmân*, thk. Muhammed Beysunî Zağlul, Beyrut, 1410/1989.

-----, *Daavâtu'l-Kebîr*, Kuveyt, 1414/1993.

Bezzâr, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Atîkî (292/904), *el-Bahru'z-Zehhâr El-ma'rûf bi-Müsnedi'l-Bezzâr*, I-IX, thk. Mahfûzurrahmân Zeynullah, Medine-i Münevvere, 1424/2003.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî (256/869), *el-Câmiu's-Sahîh*, Beyrut, 1407/1998.

-----, *el-Edebü'l-Müfred*, thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, Beyrut, 1409/1983.

-----, *et-Târîhu'l-Kebîr*, Dâru'l-Fikir.

Çakan, İsmail, *Anahatlarıyla Hadis*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 15. Baskı, 2017.

Çetin, Leyla, *Dizilişi Açısından Nesâî'nin Sünen'inde İhtilaflı Rivayetler ve Müslim'in Sahih'î ile karşılaştırılması*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Temel İslâm Bilimleri, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Dârekutnî, Ebü'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî (385/995), *es-Sünen*, Beyrut, 1. Baskı 1386/1966.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî (255/869), *es-Sünen*, Beyrut, 1. Baskı 1407/1986.

Ebû Avâne, Ya'küb b. İshâk b. İbrâhîm el-İsferâyînî (316/929), *Müsned'u Ebî Avâne*, Beyrut, 1435/2014.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî (275/888), *es-Sünen*, Risale, Beyrut, 1431/2010.

-----, *es-Sünen*, I-VII thk. Şuayb Arnavut, 1430/2009.

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî el-Mevsilî (307/919), *Müsned'u Ebî Ya'lâ*, I/XIII, thk. Hüseyin Selim Esed, Dımeşk, 1404/1984 III/276.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddin (1419/1999), *Sahîh'u Sünen'in-Nesâî*, Mektebetu'l-Maârif, Riyad, 1. Baskı 1419/1998.

-----, *Zaîfu Süneni'n-Nesâî*, Mektebetu'l-Maârif, Riyad, 1. Baskı, 1419/1998.

-----, *İrvâu'l-Galil fî Tahrîci Ehâdisi Menâri's-Sebîl*, el-Mektebetu'l-İslâmî, Beyrut, 1405-1985.

El-Müttakî el-Hindî, Alâuddin Ali b. Hüsamuddin el-Munteka el-Hindî el-Burhanu'l-Fevri (975/1567), *Kenzu'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâli ve'l-Efâl*, Risale, 1401/1981.

Goldzih Ignaz, (1340/1921) *İslam Kültürü Araştırmaları 2*, çevirenler, Muhammed Said Hatipoğlu, Cihad Tunç, Ankara, Otto yayınları, 2019.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh (405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-IV, thk. Mustafa Abdülkâdir Ata, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1990.

İrâkî, Ebû'l-Fadl Zeynuddîn Abdurrahîm b. el-Huseyn (806/1403), *el-Muğnî an Hamli'l-Asfâr*, I-II, thk. Eşref Abdulkaksûd, Riyâd, 1415/1995.

İbn Ebû Hâtîm Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî (327/938), *İlelü'l-Hadîs*, thk. Sa'd b. Abdullah el-Humeyd, 1427/2006.

İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed el-Kûfî (235/849), *Kitâbü'l-Musannef fi'l-Ehâdîs ve'l-Asâr*, I-VII, thk. Muhammed Avvame, Beyrut, 1409/1989.

İbn Hacer, Şihâbuddîn Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalânî (852/1448), *Tehzîbu't-Tehzîb*, Daru'l-fikir, Beyrut, 1415/1995.

-----, *Takrîbu't-Tehzîb*, thk. Muhammed Avvâme, Dâru'r-Reşîd, 1406/1986.

-----, *Lisân'u-Mîzân*, thk. Dâiretu'l-Ma'rifeti'n-Nizâmiyye, Beyrut, (1406/1986)

İbn Hibbân, Muhammed b. Ahmed Ebî Hatim et-Temîmî el-Busti, (354/965), *es-Sahih*, I-XVIII, thk. Şuayb Arnavut, Beyrut, 1414/1963.

-----, *es-Sikât*, I- IX thk. Seyid Şerefuddin Ahmed, Dâru'l-Fikir, 1395/1975.

İbn Huzeyme, Muhammed b. İshak b. Huzeyme Ebû bekr es-Sülemi en-Nîsâbü'rî (311/924), *Sahihu İbn Huzeyme*, tahk. Mustafa Âzami, Beyrut, 1390/1970.

İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dîmaşkî eş-Şâfiî, (774/1373), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-XV, Beyrut, Mektebetü'l-Maârif, 1412/1991.

-----, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîm*, Daru't-tayyibe 1999.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîz el-Kazvînî (273/886), *es-Sünen*, I-II, thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, İstanbul, 1992.

İbn Mülakkin, Siracuddin Ebû Hafs Ömer b. Ali b. Ahmed eş-Şafii el-Mısrî (804/1401), *el-Bedru'l-Münir fi Tahrici'l-Ehadîsi ve'l-Âsâri'l-Vakiati fi Ş-Şerhi'l-Kebîr*, thk. Mustafa Ebû'l-gayt, Riyad, 1425/2004.

İclî, Ebû'l-Hasen Ahmed b. Abdillâh b. Sâlih el-İclî (261/875) *Ma'rifetu's-Sikât*, thk. Abdulalim Abdulazim Bustevî, Medine, 1405/1985.

İbnü's-Salâh, Ebû Amr Takıyuddîn Osmân b. Salâhuddîn Abdurrahman b. Mûsâ eş-Şehrezûrî, (643/1245) '*Ulûmü'l-Hadîs li-İbni's-Salâh*, thk. Nureddîn İtr, Dîmaşk, Dârü'l-Fikr, 1406/1986.

İbnü'l-İmâd, Ebü'l-Felâh Abdülhay b. Ahmed b. Muhammed es-Sâlihî el Hanbelî, (1089/1689) *Şezerâtü'z-Zehab*, I-XI, Dâru İbn Kesîr, Beyrût, 1406/1986.

İşbîlî, Ebû Bekr Muhammed b. Hayr b. Amr (575/1179), *el-Fehrese*, thk. Muhammed Fuad Mansûr, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998.

Kandemir, Yaşar, "*Nesâî*" (D.İ.A.) Diyanet İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2006.

Mizzî, Cemaluddin Ebû Hacca Yusuf b. Zeki Abdurrahman (742/1341), *Tuhfetu'l-Eşraf bi Marifeti'l-Etraf*, thk. Abdussamed Şerefuddin, II. bsk. ed-Daru'l-Kayyime, 1403/1983.

-----, *Tehzîbu'l-Kemâl fi Esmâir'r-Ricâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, I-XXXV, Risale, Beyrut, 1400/1980.

Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdürraûf b. Tâcil'ârifîn b. Nûriddîn Alî el-Münâvî el-Haddâdî (1031/1622), *Feyzu'l-Kadîr*, Matbaatu Mustafâ Muhammed, Mısır, 1356/1938.

Münzirî, Ebû Muhammed Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî b. Abdillâh el-Münzirî (656/1258), *Muhtasarü Sünen'i Ebî Dâvûd (el-Müctebâ mine's-Sünen)*, Riyad, 1431/2010.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (261/875) *el-Câmi 'u's-Sahih*, Risale, Beyrut, 1440/2019.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (303/915), *es-Sünen (el-Müctebâ)*, tahric ve talik: Ammâd et-Tayyâr, Yâsir hasan, İzzuddin Dalî, Risale, Beyrut, 1438/2017.

-----, *Cüz' fihî meclisân min imlâ'i ebî Abdurrahman b. Şuayb b. Ali en-Nesâî*, thk. Ebû İshâk el-Huveynî, Mektebetü't-Terbiyyeti'l-İslamiyye, Mısır, 1414/1994.

-----, *ed-Du'afâ' ve'l-Metrûkîn*, thk. Mahmut İbrahim Zayet, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1406/1986.

-----, *Fezâilü'l-Kur'ân*, thk. Faruk Hamaâde, Dâru's-sekâfe, Beyrut, 2. Baskı, 1413/1992.

-----, *Fezâilu's-Sahâbe*, Dâru'l-kütübi'l-ilmiiye, Beyrut, 1405/2010.

-----, *Hasâisu Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Tâlib radiyallahu anh* thk. Ahmet Mîyrîn, Mektebetu'l-Me'lâ, Küveyt 1406/2011.

-----, *İşretü'n-Nisâ'*, thk. Ali b. Naif eş-Şuhûd, Mektebetu'l-Minâre, Gazze, 1430/2008.

-----, *Kitâbü'l-Cum'a*, thk. Ebû Hacer Muhammed Said Zağlul, Mektebetu't-Turâsi'l-İslâmiyyi, 391/1397.

-----, *Kitâbü'l-İmâme ve'l-Cemâ'a*, thk. Alâeddin Ali Rızâ, Darü'l-Mi'raci'd-Devliyye li'n-Neşr.

-----, *Kitâbü'n-Nuût*, thk. Abdulaziz b. İbrahim eş-Şehvân, Mektebetu'l-Abikân, Riyad, 1419/1998.

-----, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Hasan Abdulmünim şelebî, Risale, Beyrut, 1421/2001

-----, *Tesmiyetü'ş-Şüyûh*, thk. Şerif Hâtim b. Arif, Dâru Alemi'l-fevâid, Mekke, 1423/2002.

Önal, Abdullah, *İstiâze Hadisleri*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı, İstanbul, 1996.

Razi, Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdulkadir er-Razi, (666/1267) *Muhtaru's-Sihâh*, Beyrut, 1415/1995.

Sem'anî, Ebû Sa'd Abdülkerîm b. Muhammed b. Mansûr es-Sem'anî (562/1166), *el-Ensâb*, thk. Abdurrahmân b. Yahya, Dâiretu'l-Maârifî'l-Osmâniyye, Haydarabad, I-XIII, 1382/1962.

Suyûtî, Celaluddin b. Ebî bekr (911/1055), *el-Câmiu's-Sağîr fî Ehâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr*, Beyrut, 1428/2006.

-----, *El-Fethu'l-Kebîr fî Dammi'z-Ziyâdeti ile Câmii's-Sağîr*, thk. Yusuf en-Nebhânî, Beyrut, 1423/2003, I-III.

Sübki, Ebû Nasr Tâcüddîn Abdülvehhâb b. Alî b. Abdilkâfî es-Sübki (771/1370), *Tabakâtü'ş-Şâfiyyeti'l-Kübrâ*, I-X, 1383/1964.

Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (360/970), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, thk. Hamdi Abdulmecid es-Silefî, 1404/1983.

-----, *ed-Dua*, thk. Mustafa Abdulkadir Ata, 1. Baskı, 1413/1992.

Tahâvî, Ebû Ca'fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme el-Ezdî el-Hacrî el-Mısrî et-Tahâvî (321/933), *Şerhu Müşkili'l-Asâr*, thk. Şuayb Arnavut, 1. Baskı Risale, Beyrut, 1415/1994.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (279/892), *Sünenü't-Tirmizî*, thk. Ahmed Muhammed Şakir, I-V, Beyrut, 1998.

Vellevî, Muhammed b. Ali b. Âdem el-İtyûbî (1442/2020), *Zahîretü'l-Ukbâ fî Şerhi'l-Müctebâ*, I-XLII, Kahire Dârü'l-meârici'd-devliyye li'n-neşr, 1416/1996.

Yılmaz, Zafer, *Nesâî ve Tefsirindeki Metodu*, Yüksek lisans tezi, Dokuz eylül Üniversitesi, izmir, 2013.

Zehabi, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman (748/1348), *Siyer'u A'lâmi'n-Nübelâ'*, thk: Şuayb Arnavut, I-XXXIII, Risale, Beyrut, 1403/1983.

----- *Tezkiretü'l-Huffâz*, thk. Zekeriyya Umeyrât, I-IV, Daru'l-kütübu'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998.

Zeylaî, Cemaluddin Ebû Muhammed Abdullah b. Yusuf el-Hanefî (762/1361), *Nasbu'r-Raye li Ehâdisi'l-Hidaye*, thk. Muhammed Avvame, Beyrut, 1418/1997.